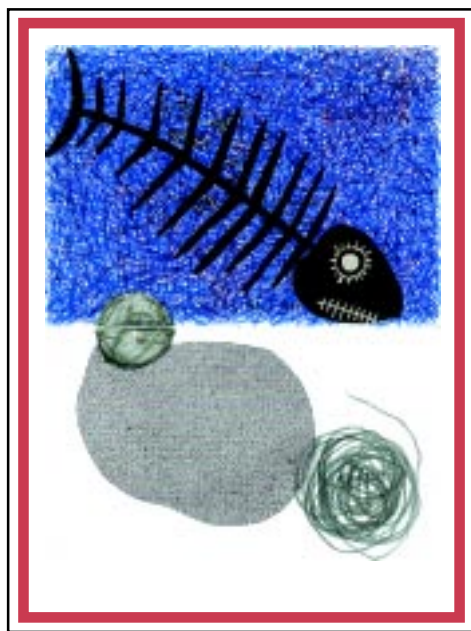

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO **15.**

Adolf Beltran: "Vigència del país perplex".

Ramon X. Rosselló: "Compromís i investigació en l'obra de Rodolf Sirera".

Abigail Monells: "Mark Rothko a l'època de la reproductivitat mecànica".

Guillem Calaforra: "L'Espill de Janus, d'Enric Sòria".

Oriol Comas: "Verbàlia, de Màrius Serra".

Joan Josep Isern: "Julian Ayesta o de quan ens visita un àngel".

Vicent Alonso: "Magris, la literatura i el món".

Pàgines centrals dedicades a Rodolf Sirera.

LLIBRE RECOMANAT:

Lluís Solà

De veu en veu

Proa, 2001.

CARÀCTERS

núm. 15.

Edita:

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

Coordinació:

Vicent Alonso, Gustau Muñoz,
Francesc Pérez Moragón, Felip Tobar,
Jaume Subirana (Barcelona)

Col·laboradors:

Pasqual Alapont, Rafael Alemany,
Enric Balaguer, Carme Barceló,
Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,
Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,
Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,
Emèrit Bono, Francesc Calafat,
Ferran Carbó, Enric Casaban,
Emili Casanova, Jordi Colomina,
Agustí Colomines, Germà Colón,
Antoni Ferrando, Josep Franco,
Antoni Furió, Ferran Garcia Oliver,
Lluís Gimeno, Marc Granell,
Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra, Joan Josep Isern,
Ramon Lapidra, Gemma Lluch,
Josep Lozano, Josep Martines,
Tomàs Martínez, Josep Martínez Bisbal,
Lluís Meseguer, Isabel Morant,
Vicent Olmos, Manel Pérez Saldanya,
Vicent Pitarch, Joan Ponsoda,
Eugení Portela, Vicent Raga,
Ramon Rosselló, Pedro Ruiz Torres,
Vicent Salvador, Vicent Simbor,
Enric Sòria, Ferran Torrent,
Pau Viciano, Rafael Xambó.

Redacció:

Av. Blasco Ibàñez, 32 - 46010 València
Telèfon: 96 386 40 90 - Fax: 96 386 44 93
E-mail: Vicent.Alonso@uv.es
<http://www.uv.es/caracters>

Il·lustracions
d'aquest número:

Artur Heras

Distribució:

Gea llibres, tel. 96 158 03 11
La Tierra, tel. 96 511 01 92
Nordest llibres, tel. 972 67 23 54

Impressió:

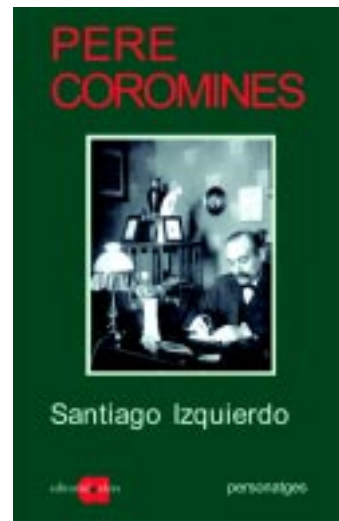
Impremta Palàcios, Sueca.

P.V.P.: 500 pessetes

ISSN: 1132-7820

Dipòsit legal: V. 3755-1997

LLIBRE RECOMANAT:

Santiago Izquierdo

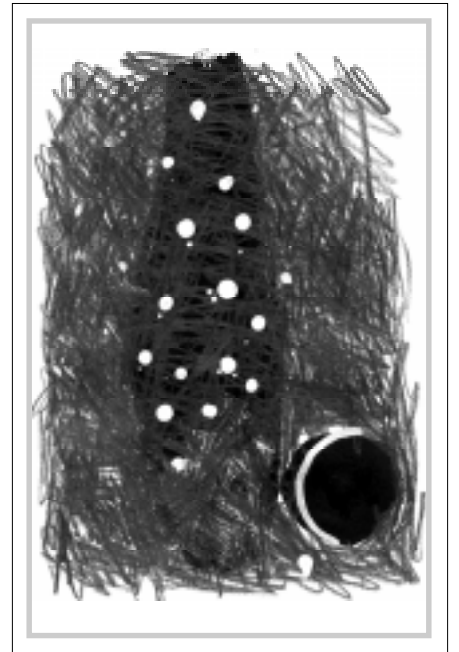
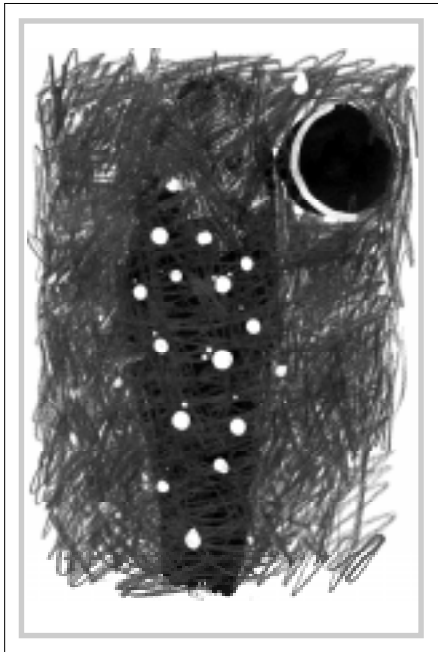
Pere Coromines

Afers, 2001.

Artur Heras (Xàtiva, 1945) és un pintor de llarga trajectòria, estretament lligat als avatars de l'art i del context valencià. Ha practicat l'ofici en molts registres, del dibuix a la pintura, del disseny de llibres al cartellisme, de l'escultura sorprenent al quadre de gran format. Manté un diàleg fecund amb la història del seu art, i no s'està d'insistir-hi. La línia i el color són, en les seues mans, eina de llibertat. Li ho negaran, però ha estat un dels grans instigadors de la ventada d'aire fresc que inundà, fa uns anys, el nostre panorama artístic. Aquesta mena de negacions, però, són tot un homenatge. És un reincident de la imaginació, de la recerca de formes i de continguts, de l'esperit de ruptura. Ha maldat per la preservació de la memòria i ha mantingut una relació intensa amb els debats cabdals, amb la cultura del nostre temps. Al costat d'intel·lectuals secrets, ha contribuït, com pocs, a conformar la sensibilitat d'una època, d'unes generacions, el cau recondit on jau ara la llavor de la rebel·lia vital. Més enllà de tot, mostra, pas a pas, exposició rere exposició, que és capaç de persistir, d'atrapar matissos de llum, de recrear-se i de colpir-nos. Com la pedra, com el castell, com els vïmets a la vora del riu.

Fet a la Ribera del Xúquer.

Vigència del país perplex

«El País Valencià és, avui, un embolc sociològic», advertia Josep-Vicent Marqués en les primeres pàgines del seu llibre. Ho era, efectivament, l'any 1973, quan el text va ser publicat. Ho és encara? Sí, però menys, o per uns motius diferents als que podien detectar-se en el tardofranquisme. D'aquí que resulte tan interessant la relectura de *País perplex* i haja estat, en conseqüència, tan oportuna la seua reedició l'any 2000 per part de l'editorial Tres i Quatre, a partir de la versió que el mateix autor va fer el 1979 i amb uns comentaris finals de Joaquín Azagra, Rafael Castelló, Pepa Chesa, Alfons Cucó, Ramon Franquesa i Gil-Manuel Hernández Martí que inclouen consideracions de molt d'interès.

Només el fet que el títol de l'assaig s'haja convertit en una etiqueta molt difosa ja

confirma l'agudesia en l'observació i la imaginació especulativa que sempre han caracteritzat les intervencions de Marqués. La «perplexitat» valenciana ha funcionat com una espècie de marc dins el qual s'han mogut la majoria de les reflexions sobre la societat, la cultura i la política de l'últim quart del segle XX. No era aquesta, però, la contribució més original del llibre. De fet, es tractava d'una afortunada manera d'expressar allò que Joan Fuster ja havia apuntat en *Nosaltres, els valencians*, quan constatava el «marginalisme permanent» dels ciutadans d'aquest país «en el pla de la consciència col·lectiva».

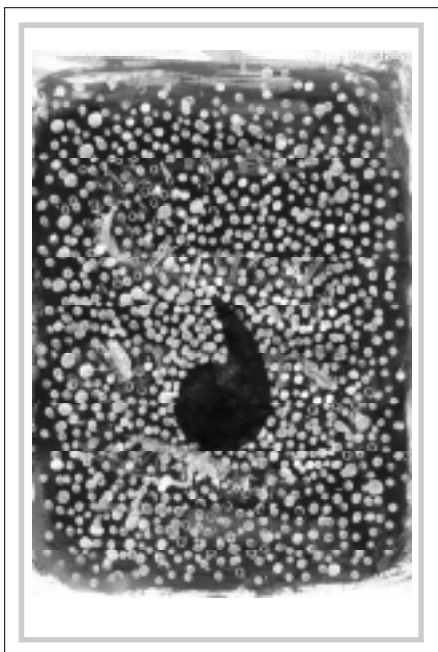
No, la principal aportació de Marqués anava més enllà de la perplexitat. Tenia a veure amb una irrupció fulgurant que la psicologia social aplicada al cas valencià va protagonitzar en aquell moment. Més fulgurant perquè després ha tingut poca continuïtat, malgrat que hi ha hagut en els últims temps alguns treballs d'una gran solidesa. Dic psicologia social i em referesc a Lluís Aracil, al mateix autor de *País perplex* i sobretot, a Rafael L. Ninyoles, el sociòleg que ha aplicat amb més rigor aquest instrumental d'anàlisi a la realitat valenciana.

Ninyoles, per exemple, al seu llibre *Conflicte lingüístic valencià*, del 1969, combatia i desemmascarava les ideologies del mestissatge cultural o l'hibridisme, encara tan sovintejades per alguns escriptors i publicistes d'avui en dia, definia i delimitava el fenomen de la diglòssia davant les simplificacions del bilingüisme, analitzava el sentiment d'autoodi i assajava una profunda crítica del pintoresquisme autòcton, que caracteritzava d'acord amb la patologia de l'autisme. Els perfils autístics d'una determinada ideologia valenciana els abordà també Marqués, que els englobà dins una tendència al «narcissisme», però aprofundí un poc més en la crítica ideològica per a establir l'esquema fonamental de la seua descripció, tot servint-se de referències procedents del marxisme, en diferenciar una «fosca consciència» i una «mala consciència» col·lectives com a pràctiques que, des de perspectives diferents, conflueixen en la «mala consciència» dels valencians i poden explicar fenòmens tan virulents com l'anticatalanisme.

Com assenyala Rafael Castelló, «Mar-

qués fa una diferenciació ideològica actitudinal que distingeix entre un discurs de justificació (mala consciència) i un de consolació (fosca consciència) aplicat a un estat de coses injust. Una saludable distinció entre la manipulació (mala consciència) i l'alienació (fosca consciència), entre el ser conscient d'una equivocació (com ara en formulacions concretes dissortadament ja conegudes: «Sí, ja sé que el valencià i el català són la mateixa llengua, però...») i no ser-ne conscient. Una distinció que podem relacionar amb la *mauvaise foi* apuntada per Sartre: una mala fe present a la mala consciència però absent de la fosca consciència».

És normal que la majoria dels comentaris que inclou al final aquesta nova edició de *País perplex* paren especial atenció a aquesta distinció marquesiana. Alfons

Cucó, per exemple, comenta que «Josep-Vicent Marqués ha consignat (...) com es combinen i entrellacen aquests i altres reflexos de les ideologies valencianes en conflicte» i apunta al nucli de la qüestió quan cita l'al·lusió de l'autor a «la combinació de l'absència d'un valencianisme explícit i la presència de la realitat diferencial valenciana».

Heus ací dos elements centrals del debat sobre el País Valencià: el valencianisme possible o impossible i el fet diferencial. Dit d'una altra manera, la dificultat d'explicar com, en un país on les enquestes reflecteixen una adhesió preferent de la població a la identitat espanyola per damunt de la valenciana, on les eleccions relleguen les opcions nacionalistes a espais minoritaris, es pot justificar el «fet diferencial» i la reivindicació autonomista. Potser en la preocupació davant aquesta contradicció, que ha anat guanyant explícitament terreny en les reflexions d'historiadors, economistes, polítics i sociòlegs, hi ha l'ànima de *País perplex* i, a més a més, a través d'ella, es revela la posició singularment avançada del seu autor.

En el seu assaig d'estil desimbolt i dispers, travessat de cap a cua per un humor brillant, Marqués revela, efectivament, una posició singular. Ell creu en el «fet diferencial» valencià més que ningú: diferencial respecte de l'espanyolisme centralista i folklòric, diferencial en relació a la reacció cultural conservadora (és a dir, defensa sense embuts la comunitat de llengua i cultura amb Catalunya), però diferencial també en contrapunt a la peripècia històrica, social i política catalana, que una determinada línia de pensament es mirava com a model. Amb això s'allu-

nya del «ni carn ni peix» fusterià en el sentit que no creu que l'anomalia valenciana s'haja de resoldre amb la inclinació de la balança cap a l'espanyolisme o el catalanisme sinó amb l'articulació d'un valencianisme de forta col·loració anti-burguesa. Per això, a Marqués, li importa poc si hi ha o no una «burguesia» a l'alçada de les circumstàncies. De fet, dona per suposat que no n'hi ha.

Encara a l'epíleg escrit per a aquesta nova edició del llibre, conclou: «La burgesia valenciana, finalment, després de tres o quatre segles d'esperances, ensurts i vacil·lacions, s'ha consolidat com a classe netament distingible de la petita burgesia i de la *riquesia* tradicional. No ho ha estat com a tèxtil, ni siderometal·lúrgica, ni burgesia transformadora agrària, sinó com a pretesament desenrot-

llista i en realitat autòfaga (...) La classe o amalgama dominant ha entrat en el segle XX. Sols que som al segle XXI». L'altra cara de la seua posició, la necessitat de promoure un valencianisme militant, es veu reafirmada també a l'epíleg del llibre quan descriu «la possible base d'un moviment que recollint el que de viu queda de la nostra fosca consciència de poble s'oriente cap a un nacionalisme solidari i obert basat en la resistència a la uniformització imperialista i en la defensa d'una cultura, una llengua i una terra amenaçades».

Evidentment, pot discutir-se la vigència o no d'un discurs d'aquestes característiques, de les seues condicions de possibilitat, de si dibuixa «un valencianisme potencial», com sosté Gil-Manuel Hernández, o de la conveniència de plantejaments més amples i plurals, més bàsics i més unitaris. En tot cas, adverteix encertadament Joaquín Azagra, tot això no tindrà sentit si no constatem que, en els últims vint-i-cinc anys, han canviat moltes coses, que des del País Valencià s'han gestionat polítiques econòmiques, inversores, sanitàries, educatives, culturals i lingüístiques, que la Generalitat és una realitat consolidada i que «les societats es reconstrueixen des del present, amb anàlisis i solidaritats». Pot discutir-se si *País perplex*, com afirma Rafael Castelló, és «el millor llibre que s'ha escrit fins ara, si el que es busca és entendre, sense ambages, la qüestió nacional País Valencià», però no hi ha dubte que segueix sent un instrument molt útil per a fer-nos una idea de com som, qué ens passa i per què hem de seguir lluitant els valencians.

Adolf Beltran

NOVETATS 3i4

edicions 3i4 València

Compromís i investigació en la trajectòria d'un dramaturg valencià

«Josep Lluís i Rodolf Sirera, o la possibilitat d'un nou teatre valencià» era el títol del pròleg que X. Fàbregas l'any 1972 va escriure a *Homenatge a Florentí Montfort*. Bastants anys després, el teatre valencià, en llengua catalana, segueix patint importants problemes, però el que a hores d'ara no ofereix cap dubte és que Rodolf Sirera (València, 1948), sol o amb el seu germà Josep Lluís (València, 1954), ha bastit una producció extensa amb la qual s'ha consolidat com una de les figures fonamentals del nostre teatre.

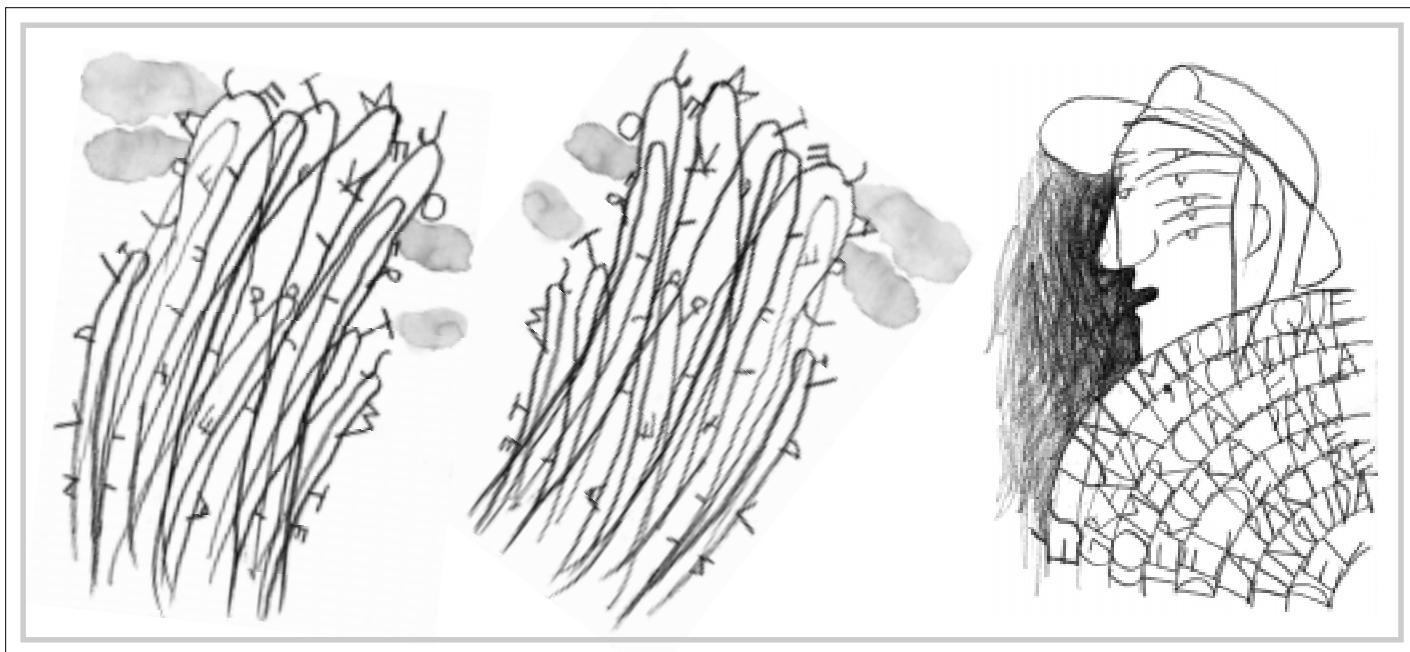
La fructífera trajectòria del Sirera autor s'inicià lligada a la seua activitat com a home de teatre, ja que no es pot perdre de vista que durant anys estigué fortament vinculat al fet teatral de formes ben diverses. Un lligam que presenta un primer moment com a membre del Centre Experimental de Teatre (1968-1972) i El Rogle (1972-1976). Així doncs, obres com *La Pau (retorna a Atenes)* (1969-1972), *Homenatge a Florentí Montfort* (1971), escrita amb el seu germà, o les adaptacions i versions, *Peret o Els miracles de l'astúcia* (1972) i *Tres forasters de Madrid* (1973), foren estrenades pel CET i El Rogle. Sense oblidar les aportacions al Concurs de Teatre per a Comissions de Falles (1972, 1973), com són la traducció i adaptació, en col·laboració amb J. Lluís, de *La farsa de Misser Pere Pathelin*, *La Infanta Tellina* i *el Rei Matarot* o *El nas tallat*.

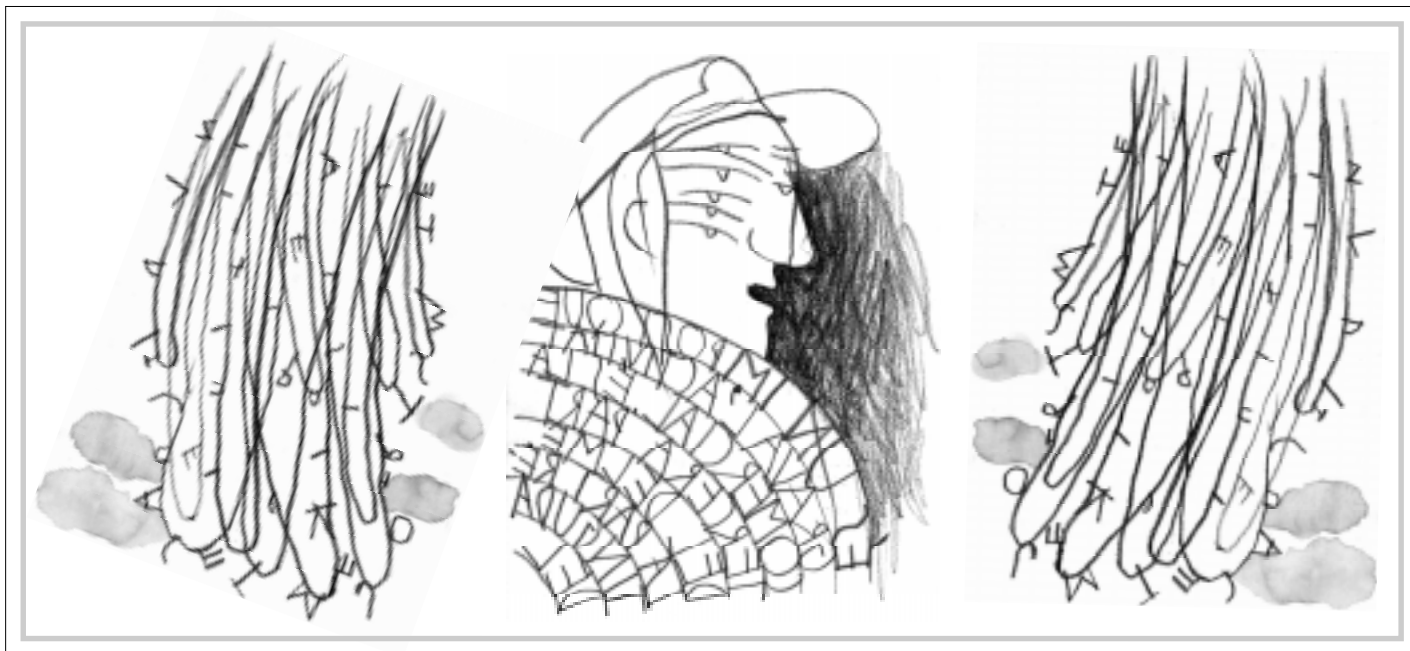
Un lloc a banda ocupa *Plany en la mort d'Enric Ribera* (1972), Premi Ciutat de Granollers 1972, una obra ben significativa que li propicià una consideració de primer ordre dins el panorama de l'escriptura. Un nou text original, aquest, però, en col·laboració amb J. Lluís, l'escriuí durant 1975, *El brunzir de les abelles*, estrenat el 1976 per El Rogle. A més, escriu algunes peces breus incloses a «Tres variacions sobre el joc del mirall», caracteritzades, seguint la línia experimental del *Plany*, per ser una escriptura personal i de reflexió sobre el fet teatral.

Aquesta producció inicial de Rodolf Sirera, especialment la dels Sirera, presenta un primer punt d'atenció en la voluntat de reflexió al voltant d'un context concret, el de la Dictadura i, particularment, el del País Valencià: «la dedicació al teatre ha estat fruit d'una presa de posició política en un moment determinat (...). El pas següent va ser quan la presa de positura va decantar-se envers la realitat nacional del País Valencià, i aleshores ens passàrem a fer teatre en català». La seua tasca, així doncs, naix en contacte directe amb el context polític i teatral i comporta també una important reflexió sobre la situació del teatre i sobre el que calia fer per tal de millorar-la. Dins aquest posicionament entrarien els treballs citats dels Sirera: un

teatre d'idees sobre la realitat del País Valencià i, al capdavant, un projecte de viabilitat per a un nou teatre valencià, tal com es pot veure a *Homenatge a Florentí Montfort*, *Plany en el mort d'Enric Ribera* i, sobretot, en la trilogia «La desviació de la paràbola», el projecte més ambiciós i més clarament compromés amb una reflexió sobre la situació valenciana, construïda com un gran fresc històric sobre la societat valenciana des de 1868, amb l'esclat de La Gloriosa, fins a la pèrdua de les colònies espanyoles.

El que vindrà després serà una etapa caracteritzada per l'escriptura en solitari i, sovint, per encàrrec, a partir de la voluntat d'esdevenir professionalment autor. Una escriptura de característiques diverses quant a gèneres i temes i que ha donat alguns dels títols més reconeguts de l'autor. *Arnau* (1977-78) fou escrita per ser representada per Núria Espert, circumstància que provocaria que l'obra se centrés en el personatge d'Adelais i que ens trobem amb el primer personatge femení important. Li seguiran *L'assassinat del doctor Moraleda* (1977-78), *El verí del teatre* (1978), el text per excel·lència de reflexió al voltant del teatre, o *Bloody Mary Show* (1979). *La primera de la classe* (1983-84) i *Indian summer* (1987) són peces amb pocs personatges, localitzades en el moment present i centrades en uns personatges femenins que

vivien els seus trenta anys o en un personatge masculí que ha arribat als quaranta.

Una nova revisió històrica tornarà a ser present en la «Trilogia de les ciutats». En aquesta ocasió els Sirera ens duen al segle XX, especialment al voltant de la Guerra Civil. Hi retrobem les preocupacions sobre la relació conflictiva entre l'intel·lectual, la societat i el seu moment històric. La primera de les obres, *Cavalls de mar* (1986), ha estat qualificada com un retall nostàlgic d'un segment social, l'elit cultural de la ciutat de València, durant el primer terç del segle XX. L'enfonsament d'aquest món, de tot allò que pogué ser: la connexió de la ciutat amb Europa. *La partida* (1989) i *La ciutat perduda* (1993) completen aquest segon projecte en comú.

La caverna (1993) és, potser, l'obra més personal i, sota una estructura complexa i amb una llibertat que fa esclatar motlles, constitueix, sobretot, un balanç sobre un projecte ideològic d'esquerres al voltant de la idea del compromís de l'intel·lectual. *Maror* (1994), encara que molt allunyada de *La caverna*, sobretot per la finalitat de la peça, introdueix algun element de reflexió personal, en aquest cas a través del personatge Isabel, escriptora de novel·la rosa, en relació als models literaris i a les opcions de l'escriptor.

Sens dubte, un dels trets destacables de la producció de Sirera és la investigació formal a què ha sotmés el material ficcional amb què ha treballat. És a dir, Sirera ha assajat i assaja amb una consciència aclaparadora maneres ben diverses de presentar-nos les ficcions que ens fan plantejar una reflexió so-

bre els límits de l'expressió teatral quant a forma discursiva amb trets propis, al voltant dels límits de la ficció escènica o dels components del relat teatral. Sovint les característiques discursives semblen sorgir de la necessitat de plasmar una temàtica, no només a través d'uns parlaments, sinó mitjançant recursos d'estructura que en donaran compte. Aquesta circumstància es fa palesa especialment en aquelles obres on l'autor planteja la consideració del temps com un fet discontinu o com un element subjectiu, cas d'*Indian summer* o *La ciutat perduda*. La recepció de la ficció en aquestes obres es complica i la temàtica suara esmentada se sobreposa als elements fictionals. La realitat es fa ambigua, s'ompli de subjectivitats, de perspectives diverses, i es perd la «falsa» objectivitat de la convenció teatral. Ja no veiem el que passa, almenys no només això, sinó que assistim als pensaments, als somnis, als records, a les produccions escrites dels personatges, amb unes estructures ben complexes que juguen amb la fragmentació, amb el temps de la ficció i amb monòlegs de tota mena. Fragments que conflueixen, col·lisionen o s'entrecavalquen i que constitueixen un mosaic a través del qual se'ns presenta una història polièdrica. *Arnau* iniciava ja aquesta línia amb la introducció d'accions reals, somnis i records dels personatges, desigs, fracassos i esperances, elements fonamentals en la construcció d'*Indian summer*, la «Trilogia de les ciutats» i *La caverna*.

Dins aquesta mateixa voluntat, trobem l'interès per practicar, en un sentit ortodox, diversos gèneres o models teatrals,

com amb *La primera de la classe*, *Funció de gala* o *Maror*. I sobretot l'intent de plantejar noves vies d'escriptura a partir de l'apropiació de formes pròpies d'altres discursos per tal d'eixamplar l'expressió teatral. L'*Homenatge a Florentí Montfort* refusava la construcció d'una història per presentar-nos l'acte d'homenatge al poeta i glòria pàtria. El *Plany en la mort d'Enric Ribera* era escrit com un rebuig explícit al brechtisme i aprofitava material audiovisual i sobretot s'aproximava al llenguatge musical. *Bloody Mary Show*, subtítolada «suggeriments dramàtics per a un espectacle de cabaret», presenta quinze números diferents on apareixen la música, el ball, els titelles, el mim, el circ, el music-hall, el teatre en un sentit estricte... *Cavalls de mar* mirava cap al llenguatge cinematogràfic i *La ciutat perduda* recorria a mecanismes procedents de la ràdio. En relació al treball amb formes discursives frontereres amb la literatura dramàtica tenim els dos llibrets d'òpera, *El príncep* (1983-84) i *El triomf del Tirant* (1991), i també, darrerament, els guions per a la televisió.

Després d'un anys de silenci, Sirera ha tornat amb força amb la publicació d'una peça breu anterior, *Un fill és un regal de Déu* (1994), amb *Punt de fuga* (1999), una obra dins la línia de la seua escriptura més personal i d'experimentació formal, i amb el primer text d'una nova trilogia, *Silenci de negra* (2000), que aquesta vegada s'endinsa per paisatges forans, però sense deixar de banda el tema essencial del compromís.

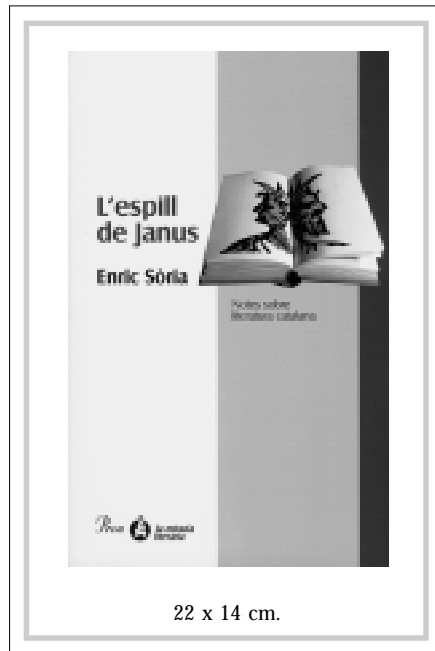
Ramon X. Rosselló

El nou llibre d'Enric Sòria és un recull d'articles sobre literatura catalana apareguts en revistes diverses. Hi conviuen ressenyes, assaigs extensos, introduccions a llibres i fins i tot alguna anotació de diari, corregida i augmentada. Sòria ens hi ofereix, doncs, un llibre sobre llibres, literatura sobre literatura. Ell practica aquest joc de reflexos amb un plaer notori, tal com ho va demostrar amb el memorable *Incitacions*; i d'ací el títol, sorprenent i inicialment críptic. El subtítol, presumiblement imposat pel criteri de l'editorial, el tradueix de manera bastant inepta i prosaica. De Narcís Oller a Marc Granell, passant per Eugeni d'Ors, Espriu, Fuster, Estellés o els poetes valencians dels setanta, Sòria exposa i raona els seus punts de vista personalíssims sobre alguns autors, escoles i gèneres que han protagonitzat la literatura catalana en els darrers cent anys. Poetes, narradors i assagistes —l'únic gènere absent és el teatre— passen sota la seua mirada atenta, que n'extrau els aspectes que considera més interessants i els exposa amb l'habilitat del bon comentarista i amb el criteri segur del lector expert.

I la veritat és que Sòria, un veritable mestre en l'art d'escriure recensions i comentaris, no ens ho posa fàcil, als col·legues menys dotats: ens obliga a *repetir-nos*. Ben instal·lat en una mena de to permanent d'excel·lència, els seus llibres assagístics exhibeixen repetidament les qualitats que els fan dignes dels millors elogis: perspicàcia i intel·ligència en els judicis, amplitud d'interessos i vastetat de lectures, tot plegat servit amb un estil afable i acurat, en una prosa cristal·lina, vivíssima. Amplíssima cultura, acuitat punyent i *literatura d'idees* ben escrita: al País Valencià, i en llengua catalana, només trobe un paral·lel possible en els millors textos de Joan Francesc Mira. Per molt que alguns malintencionats ociosos creguen que pense el contrari o que m'estic contradient en aquest darrer punt, mantinc l'opinió que ells són els més interessants entre els assagistes valencians posteriors a Fuster. Com deia el bo de Sciascia, amb excel·lent tautologia siciliana, «un fet és un fet».

La literatura catalana no és per a Sòria un entreteniment de lector *esteta*, sinó un objecte de compromís militant. Llegim, per exemple, la crítica severa amb què castiga els narradors de la primera meitat del segle XX, i comparem-la amb el tractament exquisit —guants de seda— que dedica al gremi hipertrofiat dels poetes valencians actuals, des de la *generació dels setanta* fins als més joves. Aquesta diferència de tracte és compren-

Literatura sobre literatura

Enric Sòria
L'espill de Janus
Notes sobre literatura catalana
Proa, Barcelona, 2000
280 pàgs.

sible i justificable, sens dubte, però sobretot ens interessa com a indicador de la seua implicació en els afers de l'escriptura literària. De tota manera, només els grans lectors poden ser bons escriptors —axioma que s'entesten a ignorar alguns grafòmans—; i cal dir que Sòria no sols és un poeta i assagista que es relaciona amb els seus companys de generació, i els antologa, els *recensiona* o els prologa, sinó un dels lectors més cultes i sagaços que hom puga trobar entre nosaltres. Ho certifiquen els capítols inclosos sota la rúbrica «Paisatges», com ara les seues reflexions sobre el realisme en la novel·la, sobre la narrativa històrica i sobre l'assaig actual en català. L'altra part del llibre, «Figures», es compon d'articles dedicats a autors concrets: són articles més variats, tant per extensió com per contingut, i l'interès és més oscil·lant. La introducció a l'obra de Fuster és un dels textos més reeixits, a milers d'anys llum de la ignorant hagiografia habitual: un escrit magistral, francament brillant. La intensa anotació aproximadament necrològica sobre Estellés, redactada amb una certa ira soterrada, és també notable. Tant com l'article lucidíssim sobre Jaume Subirana i l'anàlisi sobre la poesia de Maria Mercè Marçal. Entre els altres textos, destacaria els que dedica a Salvador Espriu, Joan F. Mira i Francisco Brines. (Evidentment, aquest resum telegràfic de continguts és *també* una tria personal: Sòria selecciona els llibres que comenta, i els seus lectors escollim entre els textos que ens proposa.)

Reeditar i reiterar són sinònims. I amb el format del recull, el perill de la reiteració se suma al de la fragmentarietat: és molt difícil no repetir-se en aquests casos. D'altra banda, els escrits aplegats ací abracen un període relativament llarg (entre 1986 i 1999), i això dificulta la tasca d'observar com evolucionen l'estil i les idees de l'autor.

I què? Això no és cap problema greu, si sabem llegir les coses. Sòria és d'aquests que llegeixen molt i bé: d'aquests que, com diria el sociòleg, *lliquen les coses pel sentit*. I, a més, és un magnífic escriptor. Aquest és un llibre que agradarà tant l'especialista com el mer consumidor de literatura catalana; el primer hi trobarà idees i anàlisis agudes i suggeridores, mentre que el llec podrà refiar-se del criteri de Sòria a l'hora de planejar lectures. Suppose que no es pot demanar més —i la recomanació, entusiasta, *va de soi*.

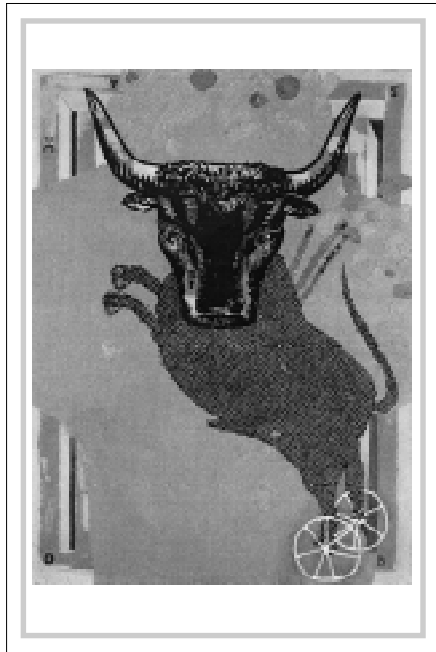
Els *que parlen sols*

Vicent Usó
La taverna del Cau de la Lluna
Tàndem, València, 2001
226 pàgs.

Cal que ens imaginem recolzats a la barra d'una taverna llòbrega: la del Cau de la Lluna. Només pel nom ja hem de saber que res del que és humà no hi serà estrany, com les passions eixordadores de la mort i l'amor. Però nosaltres, els lectors, en comptes de tenir-hi participació directa, en els fets que sotragaren al llarg dels anys les generacions de la vall, ens hem situat més que mai d'espectadors. Així, capítol a capítol anirem lligant caps i relacionarem uns protagonistes amb els altres, coneixerem els detalls de certs crims, desaparicions, estafes, traïcions i casualitats més o menys luctuoses. Sabrem què va passar per boca de cadascun dels protagonistes o, el que és el mateix, per cadascun dels habitants de la tribu que malda per refer la identitat que creia tenir.

L'encert de la novel·la és precisament aquest: a una banda hi ha els personatges que protagonitzaren els avatars d'un dels nostres pobles, per on passaren des dels treballadors de la fàbrica de mobles fins als cacics més grossos. A l'altra hi ha el destinatari latent de cada capítol — una jutgessa, un metge, un personatge secundari de la novel·la...—, gràcies a la presència i a les preguntes no explícites del qual, nosaltres també acabem asabentant-nos del que va succeir en realitat (si és que els propis personatges que contenen els motius dels seus actes no ens estan manipulant, que tot podria ser). El to emprat, per tant, és el col·loquial de la conversa de taverna, o el quasi col·loquial de la confessió que provoca el penediment. La novel·la manté una velocitat constant i un degoteig de dades amb què premien la nostra presència muda, colze a colze amb els destinataris de les històries, els personatges que parlen en primera persona.

Tot hi queda ben travat, com en un cercle perfecte: el lector arriba a resoldre totes les incògnites (qui ha matat qui, què va passar amb aquell que va desaparèixer, per què mai més no s'ha

sabut res de l'altra...). I tanmateix, centrat com està a aclarir-nos-ho tot, l'autor no ens deixa gaudir un moment de la psicologia pregona dels personatges. L'acumulació de titelles que monologuen per obra d'un gran contador d'històries, el demiürg de l'autor, provoca en l'espectador la sensació que cap de les personetes que desfilen per la pantalla dels mots no ens la podem fer nostra: hi passen massa de pressa, amb massa detalls per aclarir, massa justificacions. El resultat és, en alguns moments, contrari al que cerca un autor de novel·les ben travades com aquesta: el lector sap que hi ha coses a aclarir i, tanmateix, acaba per no importar-li el que va esdevenir-se realment, perquè aquesta multiplicitat de perspectives dificulta un acostament apassionat als motius, a les accions, als perquès. El més inaudit és que, contràriament a la major part de novel·les que es publiquen al nostre país, la madeixa de fil ací acaba travant un teixit de colors ben repartits, nítids, variats. L'autor ha treballat la història, les històries, per tal que hi haja encadenaments i encreuaments en els moments precisos, i potser allò que desdiu el resultat final és només un defecte d'acumulació: el demiürg omnipotent satura la mescla que havia elaborat amb tanta cura, i acaben surant-hi els elements sobrers.

Recolzats a la barra de la taverna del Cau de la Lluna, sentirem inacabables converses en què no ens deixaran participar: les històries de lladres, comares, bandits, dones, homes, putes i rics d'un poble de la vall.

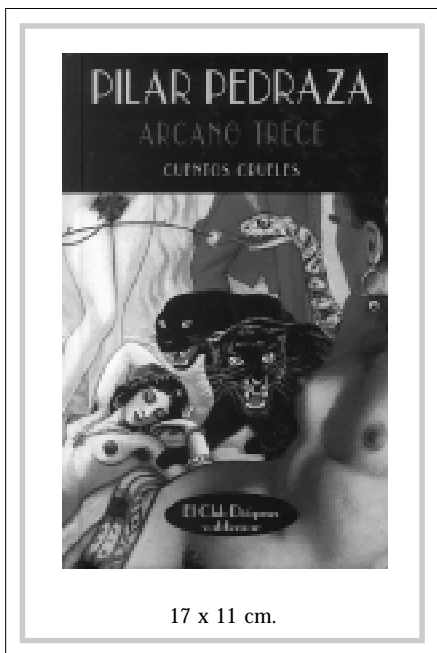
Maite Insa

13

Pilar Pedraza
Arcano Trece. Cuentos crueles
Valdemar, Madrid, 2000
448 pàgs.

És rar que un escriptor consolidat tinga la valentia de revisar narracions ja publicades, entre altres coses perquè ja no hi sol haver ningú amb ànim de criticar-les, i això passa amb el Quim Monzó dels *Vuitanta-sis contes* (Quaderns Crema) i amb la Pilar Pedraza d'aquest llibre nou i vell alhora.

Nou per la reescriptura i perquè acaba d'eixir enguany, publicat per la mateixa editorial de les últimes obres de l'autora: el relat *Paisaje con reptiles* (1997), la novel·la *Piel de sátiro* (1998) —tots dos ressenyats al número 5 de *Caràcters*— i l'assaig *Máquinas de amar* (1998). I vell perquè, com ja hem dit, les narracions que el componen —o almenys una part considerable, que nosaltres sapiguem— ja havien estat publicades amb anterioritat. Així, i sempre des dels nostres coneixements limitats, podem dir que el gruix d'aquestes narracions ja havia aparegut al recull *Necrópolis* (Victor Orenga, 1985): «Anfiteatro» —una variació sobre el mite de la dona-pantera que descarta d'entrada l'ambigüitat plantejada pels films de Tourneur—, «Mascarilla» —un conte senzill que, a diferència de l'anterior, segueix uns padrons d'ambigüitat que l'acosten més als narradors fantàstics del XIX—, «Los ojos azules» —potser el text més autobiogràfic del conjunt—, «El mejor abono» —sobre una xiqueta que explica els fets des de la insòlita òptica de valorar positivament les defuncions en la mesura que *fertilitzen* l'existència dels vius—, «Balneario» —una mena de monòleg femení semblant als de la Mansfield i la Rodoreda, tot i que aquest cop la narradora, que també és de classe baixa i s'expressa amb un llenguatge ben peculiar, ens amaga una sorpresa més propera al tarannà de Pedraza...—, «Días de perros» —un altre conte ambigu, que hauria fet les delícies del teòric Todorov pel seu estricte compliment dels padrons decimonònics i que accentua encara més l'humor negre mitjançant la figura d'un pobre becari a qui li'n passen de tots colors— i el magnífic relat «¿Qué demonios...?» —un retrat vivíssim no només dels autòmats i de les supersticions infantils que poden envoltar-los, sinó, més

enllà d'això, sobre la força de la infantesa per crear una realitat pròpia amb lleis diferenciades, i en aquest sentit un text a l'altura de clàssics com «Final del juego» de Cortázar o «Redacció» del mateix Monzó. Precisament un altre relat, «Las novias inmóviles» —publicat com a obra independent per l'editorial Lumen l'any 1994—, constitueix amb diferència el millor del llibre juntament amb l'anterior. I és aquest «amb diferència» el més preocupant d'un recull com *Arcano Trece*, tremendament irregular.

Vejam: no estic dient que siga una obra dolenta. D'entrada, els textos han millorat molt —almenys des d'aquell *Necrópolis*, que ja vam llegir amb lascívia i deler—, i el fet que de vegades s'entrecruen ajuda a cohesionar molt bé el conjunt: Ángela, la xiqueta amiga dels cementeris que protagonitza la primera narració («Mater Tenebrarum», sembla que també publicada per Víctor Orensa el 1987), torna a aparèixer de manera imprevista però perfectament coherent a «Las novias inmóviles»; i la narradora de «Balneario» també ho fa, de manera retroactiva i no menys sorprenent, al relat que clou el recull («La chica de la moto»). Però és que al costat de peces tan contundents, tan rodones i tan susceptibles de ser qualificades d'obres mestres com «¿Qué demonios...?» i «Las novias inmóviles», els altres textos *canten* molt. Contes ben correctes com «Balneario» o «Mascarilla», o fins i tot excel·lents com «Mater Tenebrarum» o «Anfiteatro», sembla que no siguen res; i divagacions com «Tristes ayes del águila mejicana» o «Artículos de piel» semblen encara més poca cosa. Però tant de bo els problemes de tots els llibres foren com aquest: la diferència entre el que és digne i el que és magistral.

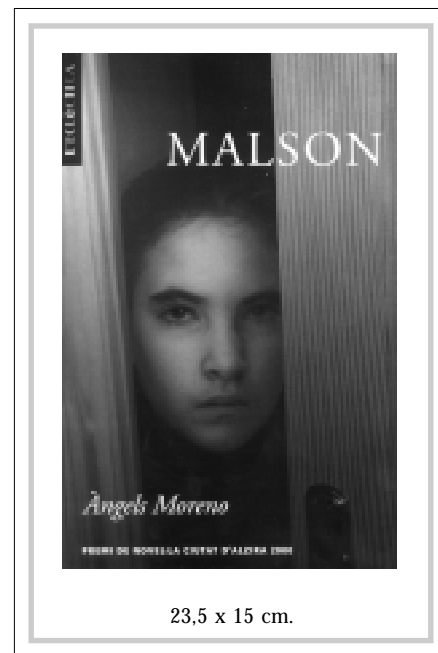
Felip Tobar

Millor a l'estiu

Àngels Moreno
Malson
Bromera, Alzira, 2001
189 pàgs.

Fa anys que el Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira dona els seus fruits per a la literatura valenciana. El del 2000 l'ha guanyat Àngels Moreno, una dona feta i dreta, que ha habitat l'Ajuntament de Gandia com a regidora de Cultura, i que per cert s'ha encarregat més d'una vegada d'organitzar uns premis cosins d'aquests, els Joanot Martorell i Ausiàs March gandians. Aquests últims potser no tenen tant d'èxit, però també és cert que Bromera (o siga, paraules majors) té el seu quarter general a la capital riberenca, de manera que els premis Ciutat d'Alzira van directament del sobre del jurat a la impremta. Àngels Moreno, però, no és novençana: ha publicat ja les novel·les *D'ahir* (1991) i *Potser a setembre* —amb la qual resultà finalista del Ciutat d'Alzira el 93—, i pel que sembla no ha deixat d'escriure.

Malson és una narració inquietant. Des del principi intuïm que alguna cosa no va bé amb Irene, una dona que ha passat la cinquantena i s'acaba de casar per segona vegada. Com a personatge central està ben dissenyat, és atractiu, i prompte ens fa el pes. La primera de les tres parts del llibre és una joia: en acabar les setanta pàgines ens hem vist sobtadament immersos en una realitat versemblant però hostil, amb un munt de personatges focalitzats des d'una primera persona protagonista de ment lúcida, perspicax, però alhora angoixada per les coses que anem descobrint a una velocitat molt encertada i sense vessaments oceànics de llàgrimes. La segona part continua en la mateixa línia, amb una intriga moderada, però quan falten trenta pàgines per al final no ens trobem, com podríem esperar, amb la situació decisiva, malintencionadament quallada i adversa del principi, sinó amb un decandiment alleujador, cosa que s'allarga ja fins a la conclusió. Potser per la naturalitat i senzillesa a l'hora de contar les coses que hi passen (potser perquè les imagine a Gandia, el meu poble), Àngels Moreno aconsegueix que els lectors entenguen la protagonista i experimenten unes inquietuds similars. Com la mateixa autora afirmà en rebre el premi, no existeix cap transcendentalisme ocult, sinó una sim-

ple voluntat de fer-nos sentir curiositat per una història.

Àngels Moreno escriu amb un estil clàssic, com en una novel·la de l'oest dels seixanta: «s'endinsaren a poc a poc en el mutu reconeixement dels cossos pel camí estremidor de la pell mentre sentien créixer l'onada de passió», diu a la pàgina 159 —de la prova d'impremta—, i a vegades li costa fer callar el narrador («Quantes sorpreses havia de donar-li encara la francesa?», s'autointerroga a la pàg. 148). Tampoc m'agradaria que la família Bromera deixara *sic* l'acrònim «PC» de la pàgina 31: deu ser «Partit Comunista» —endevine—, però, per si de cas, tampoc aquest nom és tan llarg com per abreujar-lo en unes sigles confuses. En qualsevol cas, la divisió en capítols breus —sense títol, però— facilita molt la lectura: les tres parts globals, en canvi, es diuen «A la una», «A les dues» i «A les tres»; encara no sé per què, però és una tria divertida. La paraula «malson» apareix al punt culminant del text, i és una metàfora, potser una mica exagerada, del seu contingut.

L'autora ha apostat aquesta vegada per narrar una història, trista o sufocant, i gaudir-la estrictament des del punt de vista vivencial: protegint-la d'escalfaments de cap massa profunds i perniciosos i procurant que un discurs recargolat no ens hi distraiga. Potser la novel·la resulta un poc allargassada, però al cap i a la fi la situació inicial i el relat immediatament posterior ens engresquen: un llibre per a l'estiu. Per llegir-lo amb deteniment (perquè per alguna cosa ha estat fet així), però amb la fluïdesa que traspuja. Molt indicat per a madurs joves amb somnolència afectiva.

Joan Manuel Matoses : 9

Treballs d'amor perduts

El 42% dels espanyols no llegeix mai o quasi mai, afirma una enquesta que acabe de llegir. I els qui llegeixen compren només un 4% de llibres de poesia (i assaig encara menys, un 2%). L'enquesta no ens informa dels percentatges valencians, però sabem que, per regla general, sempre s'han situat en els nivells més baixos de l'Estat, per motius que ningú no ha encertat a explicar ni a corregir.

Sembla que entre els pocs lectors hispànics predomina la compra i deglució ràpida de narrativa d'entreteniment, mentre que els llibres que proposen experiències de lectura més complexes o reflexives queden arraconats. Això, en si, no és novetat. Si que ho és l'acceleració a cada punt més desorbitada del mercat editorial, que deixa els gèneres marginals sense a penes temps d'exposició en les llibreries. Per contra, constatem que, l'any passat, el nombre i la qualitat dels poemaris publicats per valencians superaven els dels anys anteriors i també

(crec jo, i vostés em perdonaran) els d'altres gèneres més sol·licitats. Si la narrativa escrita a València va fent-se un lloc dins del conjunt de la catalana, la poesia fa temps que el té, i qualsevol lector sense prejudicis ho reconeixerà. Tal prova de salut és, per descomptat, mèrit dels poetes —els Martínez Marzo, Ferrer Perales, Granell, Jaén Urban, Navarro, Llop, Roig, Gómez, Mezquita, Adell, etc.— i dels editors. El que no queda clar és si amb això n'hi ha prou.

Per una curiosa paradoxa, aquesta poesia que no es ven té un cert èxit recitada en públic. Des de fa uns anys els espectacles poètics estan de moda, i esperem que dure. El que això té de paradoxal és que si per alguna cosa és caracteritzada el gruix de la poesia moderna és per l'esforç d'aprofundir, densificar, fer complex, subtil i ambivalent el seu sentit. Escoltar un poema ben recitat és, sens dubte, una experiència vàlida i gratificadora, però no ens pot fer oblidar que desentranyar un bon poema actual

sol exigir temps i concentració, és a dir, lectura. Però els llibres no es venen. Per això, fa una mica de pena veure tanta i tan bona poesia valenciana arnant-se als magatzems, sense complir la funció a la qual estava destinada: acompanyar lectors en el sempre difícil trànsit per la vida.

En *Love's Labour's Lost*, un personatge de Shakespeare afirma que l'èxit d'un concepte depèn més de qui l'escolta que de qui el diu, passant la mà per la cara als teòrics de la recepció amb 400 anys d'avantatge. Llavors, i quan no escolta ningú? Aquesta pregunta no l'han de respondre els poetes —ells han complert amb la seua part—, ho han de fer els lectors, si n'hi ha. El problema pot ser que escriure poesia entre nosaltres vaja assemblant-se massa a escriure per al silenci, que en el fons és una treballada manera de no escriure o, més exactament, d'escriure per a res.

Enric Sòria

Potser aquests dies Jordi Pujol estigui ja penedit d'haver-se presentat a les darreres eleccions autonòmiques. Sí, massa escàndols per aquí i allà: els merders del socis d'Unió Democràtica, les subvencions retingudes de la Unió Europea, la «revolta» de les terres de l'Ebre pel transvassament...

Fins i tot la dona ja n'hi ha organitzat una amb això dels immigrants. Però el pitjor de tot és que deu tenir la sensació que la vida passa avui més de pressa que mai en tots sentits i que, equivocadament o no, s'han de prendre decisions tan arriscades com immediates. Els temps així ho volen; ja fa estona que som en una gran espiral de canvis. I la sensació que a Catalunya no es prenen solucions amb fermesa sobre com i a on i de quina manera arribarem al final d'aquesta espiral va impregnant-ho tot i a tothom. I potser molt abans del que els actuals dirigents haurien volgut, hi ha ja qui es pregunta avui com pot ser que Catalunya hagi perdut en només 25 anys el pes socioeconòmic, polític i cultural que tenia durant la Transició.

Difícilment ningú pot negar que el Principat passa per una indefinició del que es vol i per on s'hauria d'anar per assolir-ho. I és que ningú no ho sap. I així s'explica, en part,

Volem líders catalans

la manca de lideratge absolut que pateix avui la societat catalana. Els exemples són infinits i pertot arreu. En política, per exemple, és obvi el cas de la successió de Pujol, amb la patètica baralla entre Josep Antoni Duran Lleida i Artur Mas i el si-és-no-és de Pasqual Maragall... Tampoc és casual que la presidència del Barça estigui en mans de Joan Gaspart, difuminant poder i responsabilitats amb una junta de gairebé 90 persones... Però és que el buit es detecta també a l'arrel de la tan inflada societat civil catalana: ¿on són, avui, els Manuel Girona, Evarist Arnús, Antonio López, Eusebi Güell, Pere Duran Farell, Prat de la Riba, Cambó, Companys, Josep Pla, Carles Riba, Domènec i Montaner, Puig i Cadafalch, Gaudí, Coderch, Dalí, Miró...? Qui és, per exemple, el nostre Bill Gates? Pep Vallès, i el seu «pelotazo» d'origens institucionals fosquíssims amb un buscador d'internet anomenat Olé?

Hi ha qui excusarà aquesta absència de caps visibles tot dient que els nous temps

han canviat precisament l'estructura piramidal, la imatge del líder, per una organització horitzontal. Sí, la societat de la informació ha creat aquesta falsa il·lusió: potser és més horitzontal, però es belluga en el plànol a partir d'anells concèntrics, que tenen un origen en un punt central, primigeni, modèlic...

Que al Principat no hi hagi pals de paller, mestres i referents (no confondre amb caps mesiànics, ni estranys salvadors de pàtries) és, per dir-ho sense embuts, un problema de mediocritat sociocultural, de la incapacitat per generar-los que tenen una societat i un territori que cada vegada fabriquen menys de tot i que creuen que han trobat el seu lloc en el nou món convertint-se en una barreja de centre comercial i parc temàtic.

Si a finals dels anys vint del segle passat (o sigui, el XX) ja es va fabricar una campanya per «buscar» la novel·la moderna, si als seixanta calien «cançons d'ara» i el 1966 la mobilització anava per trobar bisbes catalans, potser fóra bo engegar alguna cosa per trobar aquells que han de guiar la societat calana pel segle XXI. Fóra un senyal que estem vius.

Carles Geli

Après la mort

Ens trobem de nou amb una obra guanyadora del Premi Octubre d'assaig centrada en aspectes de la nostra història i cultura medievals. En aquest cas, es tracta d'un estudi cultural sobre la visió medieval del més enllà a partir de la descripció que en fa St. Vicent als seus sermons, comparada amb la tradició iconogràfica de la pintura gòtica catalana. Després d'una introducció en què l'autor contextualitza convenientment els testimonis literaris i iconogràfics de què se'n servirà, l'estudi en si consta de tres parts, dedicades, respectivament, al temps en la visió escatològica medieval i vicentina, als espais del més enllà, i als personatges que poblen aquests espais ultraterrenals.

Un dels encerts principals del llibre és la conjuminació del rigor metodològic en l'estudi amb el caràcter divulgatiu del resultat, de manera que, sense fer ostentació d'erudició, l'autor ha estat capaç de redactar un text la lectura del qual enganxa el lector i el condueix per l'apassionant món de l'imaginari de la cultura baixmedieval; ara bé: l'erudició hi és, si no explícita en notes a peu de pàgina (de les quals el llibre manca gairebé per complet, d'acord amb el criteri editorial que prima, en aquest premi, la reflexió sobre l'erudició), sí en les referències bibliogràfiques que l'autor esmenta sovint, com de passada i convenientment resumides. La «bibliografia emprada» és un bon indicador del tarannà multidisciplinar de l'estudi, bastit a partir de consideracions no només històriques, sinò culturals, antropològiques, sociològiques i semiòtiques.

En efecte: el fet que el llibre siga el resultat (parcial) d'una recerca doctoral dirigida a la realització de la tesi és ben significatiu, sobretot si tenim en compte que es tracta d'una tesi codirigida per dos catedràtics pertanyents a departaments de facultats diferents. La història de la cultura escrita, unida a la història de la literatura i de l'art, són disciplines ben connectades, com palesa l'estudi, i que, un hom encara no sap ben bé per quins estranys motius (administrativament explicables, tal volta, però acadèmicament aberrants), es troben en facultats separades: Filologia, per una banda, i Geografia i Història, per una altra. Per no parlar de Sociologia, Antropologia, Filosofia... En aquest cas, salvant les separacions artificials, Albert Toldrà pren com a font textos literaris i

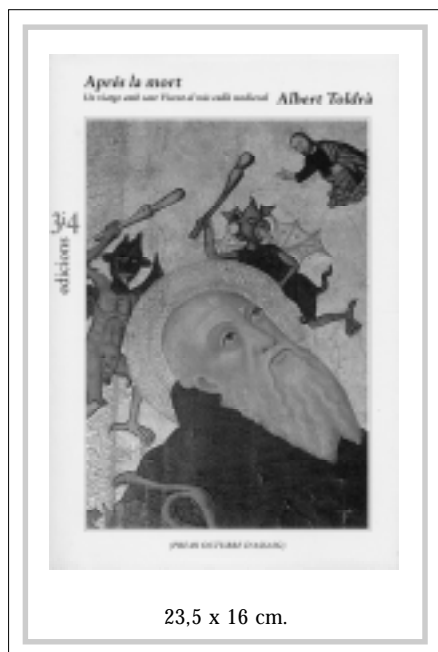
icònics (no només pintures, sinò també els gravats de les *Artes moriendi*), i els interpreta d'acord amb els estudis més interessants de la «nova història», atenta a la «història de les mentalitats», a l'acostament a la cultura, a la societat i a l'imaginari d'uns homes i dones que van viure un moment d'intensa crisi.

Així, a la primera part, «Els Temps», la concepció cristiana de la història com a línia recta estesa entre la creació i la parusia apareix ben descrita segons els sermons vicentins; però, més interessant encara, la insistència del predicador en el judici particular de les ànimes individuals palesa uns canvis socials i de mentalitat relacionats amb l'emergència de l'individu i de la noció de responsabilitat individual, que Toldrà té ben en compte, en un clar exemple de com la «història de les mentalitats» ajuda a interpretar el context dels textos literaris (i viceversa, essent els textos fonts documentals per a la història de les mentalitats). Potser hagués estat interessant, per a completar el panorama ja per si força ric, haver inclòs referències a la filosofia del moment, com ara el paper important que l'ètica d'Abelard tingué en l'establiment de la noció de responsabilitat individual i en la valoració de la consciència personal.

A la segona part, «Els Espais», l'autor ens condueix per la geografia del més enllà amb una minuciositat exquisida; el lector podrà gaudir de la descripció de les

diverses parts de l'infern, el llimb dels patriarques, el dels innocents, el paradís terrenal, el cel... I, de nou, l'obligada referència als canvis socials i de mentalitat operats en el trànsit a la baixa Edat Mitjana, els quals, en aquest cas, mantenen una estreta relació amb el que Le Goff anomena «el naixement del purgatori». Els àngels i els dimonis, pobladors d'aquests espais, són els protagonistes de la tercera part, «Els Personatges», essent de destacar la claredat amb què hom exposa les diferències de rang entre les categories angèliques (reflex de l'estratificació d'una societat d'origen feudal); pel que fa als dimonis, la seua descripció dóna lloc a referències al voltant de la bruixeria i les possessions a l'edat Mitjana, en les quals Toldrà resumeix les diverses teories explicatives enunciades al respecte.

L'esquema expositiu seguit presenta, en primer lloc, la visió de l'objecte d'estudi segons l'imaginari medieval; tot seguit, es mostra el reflex d'aquesta visió en els sermons de St. Vicent, tot citant fragments seleccionats no només dels sermons catalans, sinò també dels castellans de la campanya de 1411-1412. Les referències als textos vicentins s'amplien en alguns casos (encara que molt pocs) amb d'altres extrems del *Llibre de meravelles* de Lluïl o de textos d'Eiximenis o de Bernat Metge, que serveixen com a contrapunt a la visió del predicador valencià. Més interessant és la comparança establerta finalment entre aquesta visió i la transmesa per la iconografia de la pintura contemporània del sant, de vegades coincidents, però sovint divergents. Les descripcions de les pintures que fa Toldrà són precises i molt clares, i tan sols és de lamentar que l'editor no n'haja inclòs més reproduccions a les pàgines centrals del volum, les quals contenen una mostra suficient (i a color, cosa que és d'agrair), però que deixa al lector (sobretot els qui no som especialistes en història de l'art) amb ganes de veure més. En resum, un estudi força interessant sobre un tema apassionant i abordat des d'una òptica rica, multidisciplinar, de la qual el lector treurà profit en acostar-se a les pors, les esperances i els mites (a l'«imaginari», en resum) del món en què visqué St. Vicent.

Elogi del tedi

Pere Bessó
Narcís de la memòria
Tres i Quatre, València, 2000
129 pàgs.

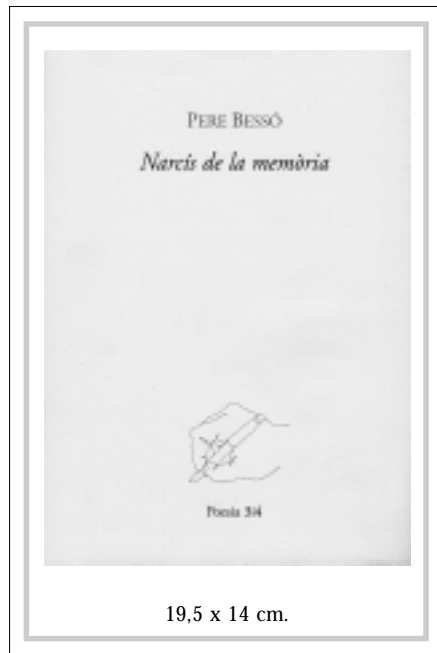
N*Narcís de la memòria*, l'últim llibre publicat per Pere Bessó, suposa tota una recreació lírica pel barroquisme més absolut i pesat amb un parell d'excuses de fons que li serveixen per anar construint imatges que intenten ser colpidores mitjançant al·literacions, jocs de paraules i arcaïsmes gratuïts.

Aquest parell d'excuses són, d'una banda, l'intent de fer una espècie de llibre d'elogis amb el rerefons de la influència de la poesia castellana i anglosaxona (Philip Larkin, Derek Walkott, Charles Seamic...) i, de l'altra, aquest horitzó d'expectatives mitològic del qual s'aprofita bàsicament l'aire classicista que envolta el llibre que tractem.

Aquest recull pretenia ser una ruptura, segons paraules del propi Pere Bessó. Encara està per aclarir, a aquestes altures, amb què volia trencar el nostre autor. Imagine que no amb la seua línia habitual de fer poemes. És evident que Bessó ha sabut crear-se això que se'n diu la seua pròpia veu poètica fàcilment identificable, si és que s'escau. Però trencar amb què i per què?

Quan l'autor que se'n diu plàstic vol trencar amb ell mateix o amb el panorama artístic al qual pertany, sap molt bé que juga amb l'avantatge de la societat audiovisual en què vivim. La nostra cultura de la imatge permet la provocació fàcil en aquests termes. Però què pot fer un autor literari que vol que el seu llibre represente una ruptura no sé exactament de què? Barroquisme? Poesia classicitzant? Metàfores que pretenen ser agosarades? Ironies que no acaben d'enganxar perquè queden reduïdes a l'àmbit de la quotidianitat d'espardenya de l'autor? Elogis del tedi?

És possible que siga efectivament rupturista (que no avantgardista, clar, no es deu tractar d'això a aquestes altures, supose...) i que les subtileses lèxiques i la profusa verborrea a les quals ens té acostumats en tots els àmbits Pere Bessó facen necessària una lectura des d'un punt de vista més lúdic, potser... ja sabeu, això que diuen de parlar per parlar, per matar el

temps, sense cap més pretensió o ànim de transcendència. Naturalment, a qui se li acudiria anar amb aquests ànims en el temps de l'efímer, de la imatge que colpeix de veritat quan et toca en el centre de l'ull i et fa mal perquè et fa veure les coses com les veu cadascú i no com són en realitat.

Però aquest Narcís, pobre, no acaba mai d'aprendre. Per moltes relectures del mite que facen els poetes al llarg del temps. Continua recreant-se en si mateix i en les seues meravelles, tan falses i esmunyedisques com un reflex en l'aigua o en la memòria. Continua admirant-se Narcís en tots els autors que el prenen com a referent d'una manera o d'una altra intentant trencar aquest espill on tots ens veiem reflectits alguna vegada encara que ja sapiguem com acaben aquestes històries de narcisos i memòries i elogis i metàfores. A aquestes altures és evident que la lectura d'aquest recull m'ha resultat terriblement avorrida, buida d'aportacions i sense trobar enlloc aquell esperit agosarat que — diuen... — falta en la poesia catalana actual i que aquest *Narcís de la memòria* ens havia d'oferir.

És una llàstima però tampoc no s'acaba ara la història. Per sort hi ha tantes sensibilitats poètiques en autors i lectors com perquè cadascú trie allò que li interessa llegir. De manera que és molt possible que algú que no sóc jo arribe a connectar amb aquesta manera d'escriure que té Bessó. Però, per favor, que no ens venguen la història de la ruptura, i de la gosadia, i del panorama poètic català, pobret, tan faltat de propostes barroques, perquè aleshores em tem que estarem abocats al tedi més absolut en el nostre panorama literari.

Les poesies d'amor del sisé Dalai-Lama del Tibet

Sha publicat una antologia de poesia atribuïda a Tshang-iang Guiamtso, sisé Dalai-Lama del Tibet (Ed.62 i Empúries). La traducció —primera que es fa directament del tibetà al català— és de Josep Lluís Alay.

La veritat és que sobre Tshang-iang Guiamtso existeix una mescla d'informació històrica i d'invenció popular que el converteix en un personatge llegendari. Va nèixer a finals del segle XVII, després del regnat del cinqué Dalai-lama, una figura ben rellevant, artífex del palau del Potala —l'immens edifici que cobreix el centre de Lhasa. Doncs bé, la mort del cinqué Dalai-lama, per tal que no creés un buit de poder (i fos aprofitat per Xina) va ser un secret durant quinze anys.

Així les coses: un Dalai jovenet, en un context polític tensionat i ple de perills, i successor d'una figura carismàtica. Missió difícil. Però el poeta no havia nascut amb vocació d'home d'estat, ni de monjo. Cercava l'amor de jovenetes de bona classe en eixides nocturnes per Lhasa. D'aquestes experiències varen nèixer els seues poemes. Tot i que una part de la seua obra és de temàtica espiritual, bàsicament, el sisé Dalai cultiva la poesia amorosa i, en alguns casos, eròtica. Molt heterodox, doncs, per a ser un cap espiritual. El fet cert és que ell no va prendre el vot de castedat. El devia horroritzar.

Siga veritat, siga mentida, siga mig veritat, siga mig mentida...el fet cert és que ací estan les poesies dels sisé Dalai. Són composicions breus (quartets amb versos hexasil·labs) que s'assemblen a les nostres cobles i han estat una mena de poesia popular molt celebrada al país. Perquè la gent coneix en forma de cançons la major part dels poemes escrits pel sisé Dalai. És una imatge curiosa del «país dels lames», amb la seua mescla singular d'espiritualitat, filosofia, superstició, organització social.

Com que esdevenen uns fruits tan essencialment tibetans, les composicions dels sisé Dalai-lama són cantades en els bars, amb un marcat caràcter de reivindicació nacional, contra els ocupants xinesos. No deixa de ser paradoxal, un monjo parlant d'amor (i de sexe) que enarbora la senyera d'un país ocupat contra els seus colonitzadors: els xinesos. Si alguna cosa té el món Oriental és aqueixa possibilitat de fer corda tot trenant les malles de la sensualitat i de l'espiritualitat, la metafísica i la matèria.

L'enigmística, art o ciència

Màrius Serra (Barcelona, 1963) és escriptor. De la seva obra destaquen la novel·la *Mon oncle* (Proa, 1996) i els excel·lents relats de *La vida normal* (Proa, 1998). I també és articulista dos cops per setmana a *La Vanguardia*. I encara, i aquest és el Màrius Serra que ara ens interessa, és enigmista, ofici del qui es dedica, segons les seves pròpies paraules, «a fabricar enigmes que després seran atacats, amb major o menor fortuna però gairebé sempre amb esperit esportiu, per algun dels seus conciutadans. Una troballa verbal l'emociona i el posa en marxa. Partint de la certesa que dona saber-se posseïdor de l'única resposta i valent-se de fórmules transmèses per la tradició, l'enigmista comença a caminar enrere fins arribar al punt de partida on erigirà l'interrogant. És aquest trajecte, de longitud variable, el mateix que després haurà de recórrer qui vulgui desxifrar l'enigma».

De fet, Màrius Serra conrea l'enigmística des del 1989 en una columna setmanal a l'*Avui*, des del 1990, com a autor dels mots encreuats de *La Vanguardia*, on prengué el relleu de «Tisner», i al llarg dels últims dotze anys com a col·laborador de programes de ràdio i televisió. Afegim-hi que, amb Miquel Sesé i Anna M. Genís, va fundar Olissip, la primera productora catalana de jocs de paraules. I com no podia ser d'una altra manera, va ser dels primers a utilitzar Internet per difondre les seves troballes enigmístiques i relacionar-se amb els seus

lectors, mitjançant un cibertaller multiusuari de jocs de paraules: primer a www.partal.com/vademecum i després, des de fa un any, juntament amb Carles Capdevila, a www.vilaweb.com/capde7mana.

Precisament dels seus escrits de l'*Avui*, i de les seves lectures i investigacions, en va sortir el *Manual d'enigmística* (Columna, 1991). Dels seus escrits i de les moltes col·laboracions animoses dels lectors de la columna de l'*Avui*. Perquè un altre dels trumfos de Màrius Serra és la complicitat i l'ajuda desinteressada dels amants de l'enigmística. La publicació del *Manual* va suposar que el català entrés per la porta gran en la primera divisió de llengües amb tradició enigmística (que són, principalment, l'espanyol, el francès, l'anglès i, sobretot, l'italià); que poguéssim disposar d'una obra de referència en la nostra llengua; i que Màrius Serra entrés a formar part de la selecta comunitat enigmística internacional.

Però l'autor del *Manual* no en tenia prou: el resultat de la seva diguem-ne tossuderia és *Verbàlia. Jocs de paraules i esforços de l'enginy literari* (Empúries, en català, i Península, en castellà, 2000), que ja va per la quarta edició en català i tercera en castellà (més de 12.000 llibres venuts en menys de quatre mesos!). Aquesta obra monumental de 548 pàgines, de les quals 46 són de bibliografia i 18 d'índex onomàstic, potser són dues obres: un estudi apassionat, en cès, sobre la història de l'enigmística i contra el seu descrèdit històric de literatura menor («un lipograma —constricció que obliga a escriure sense usar una lletra determinada— és titllat de banal pels mateixos que fan apologia del sonet —regla que obliga a escriure catorze versos amb les rimes disposades segons un ordre determinat», pàg. 25); i una enciclopèdia rigorosíssima, documentada i amena de tots els artificis de què s'han dotat els escriptors, al llarg dels segles, per fer xocar les paraules i treure'n profit literari: dels anagrames als mots encreuats, dels monovocalismes a les xarades i els jeroglífics. De cada un dels cinquanta artificis podem llegir la definició, la història i exemples en català (i en altres llengües).

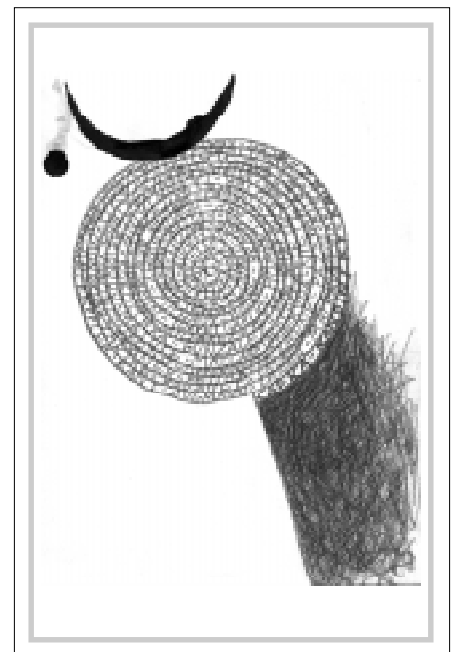
Com que Màrius Serra té facilitat de paraula, parlada i escrita, un bon dia va popularitzar una paraula que només tenia carta d'existència a les enciclopèdies i a les tesis doctorals: així, el terme «enigmística» és avui

conegut per milers de persones. D'aquesta mateixa manera ara ens parla («va així, això: els noms fan la cosa», p. 88) de «ludolinguística», amb l'èmfasi en la component lúdica, perquè vol, amb Georges Perec, trencar una llança en favor del joc en la literatura: «Preocupada únicament per les seves grans majúscules (l'Obra, l'Estil, el Geni, la Creació, etc.), la història literària sembla ignorar deliberadament l'escriptura com a pràctica, com a treball, com a joc» (pàg. 91).

Un altre bon dia va convèncer l'editor de *Verbàlia* de gastar-se dos milions de pessetes (en un país en què els editors no creuen que la promoció de les seves obres hagi de valer diners) en llibres per a la primera persona que resolgués un enigma amagat darrere unes fitxes d'Scrabble deixades anar a la coberta del llibre. Està clar: els jocs s'expliquen millor amb un bon exemple. Per fer-ho rodó: com que el premi ja ha estat atorgat, les noves edicions de *Verbàlia* apareixeran amb una nova coberta, amb les fitxes ja ordenades mostrant un vers d'Ausiàs March, en català, o de San Juan de la Cruz, en castellà.

Un dels millors dies és el de la invenció del nom del país on tot passa: *Verbàlia*. Només amb aquesta troballa (i amb la del gentilici dels seus habitants, «verbívors»), simple i contundent, ja estaria justificat el llibre. Se li devia ocórrer jugar.

Oriol Comas i Coma

Amor i sentiments

Saludem l'aparició del segon poemari de Sergi Jover i Rejsek dins el panorama de la poesia catalana. Es tracta del XVIIè premi de poesia Manuel Rodríguez Martínez, atorgat per l'associació Amics de Joan Valls, a la ciutat d'Alcoi. El llibre ha estat editat per Amós Belinchón dins la col·lecció Alfama (núm. 23) i ja es troba a les llibreries.

L'obra té una estructura en vuit parts per a encabir un total de trenta-nou poemes. La primera, *dels motius*, s'ocupa del tema del desig amorós suscitant de l'escriptura. A *de pensades*, la segona, el poeta se situa davant del món que li ha tocat viure i hi pren una actitud crítica. *dels poetes* és la següent part, i Jover sorprèn amb una defensa del sentiment vibrant i despullat, segons la manera com ell l'entén, sentiment que implica alhora vida i poesia. La quarta part, *de la forma*, no és sinó una continuació de l'anterior, on pren major relleu el tema de la creació poètica, del treball que aquesta suposa i del sentiment que hi mena. *de l'amic amb tres sonets* és l'evocació d'un record per parlar-nos de l'enyor com a tema. La vuitena part, *dels poemes d'Oswiecim*, Auschwitz en llengua alemanya, planteja un diàleg amb els avantpassats familiars implicats en l'extermini jueu i tota una denúncia de la manca de consciència històrica: «(Ni una pedra us rememora al meu país.)». Garantim que el lector/a s'hi sentirà colpit, i a més trobarà novedosa aquesta temàtica en la nostra poesia. Amb *dels tres somnis il·lusoris* torna amb força el tema del desig amorós com a suscitant de l'escriptura poètica. El desig, l'amor evocat, és miratge segons ens revela l'autor, totalment sincerat, i si bé ens parla d'un amor ja esdevingut fa temps, se'ns manifesta alhora el record punyent, el «somni» de l'amor, el sentiment com a realitat ben viva per a ell. D'aquesta manera el poemari ofereix una estructura global tancada. *de la música final*, la vuitena part i darrera, és el colofó de l'obra i mostra un poeta que ens ha brindat els seus sentiments i poemes, i que ara ens convida a compartir amb ell també nosaltres el nostre «naufregi» i a no perdre la il·lusió.

A *Ressenya* trobem una sola veu poètica que es concentra en diferents interessos amb el nexa comú de la denúncia expressada sempre des de la intimitat, des de la

poesia. Aquesta declaració d'intimitats oscil·la entre la «joia», el desig amorós, i el «dolor», la mort, i té com a complements eventuals els temes de la reflexió sobre el pas del temps, la soledat humana o l'enyor del bé esvaït. Des del centre enunciatiu de la denúncia el poeta pren com a tema fort el desig amorós com a evocació de l'amor perdut, el tema del sentiment «ingovernable que ens habita», la crítica davant el món més actual dominat pels mitjans de comunicació i un pensament únic empobridor, i, finalment, –i també com a conseqüència– la desmemòria col·lectiva, el tema de l'extermini jueu als camps de concentració nazis. La intimitat i la denúncia són l'eix vertebrador des d'on el poeta adopta l'actitud crítica de posicionament davant el món i els sentiments.

Al poema *Contra els poetes i la lírica (Suc de paparres)* censura que hom pugui dir «que el sentiment en poesia / és imposat i enganyador», hi defensa el sentiment, «aquell xiscle primigeni». Es tracta d'una apologia de la naturalitat en l'expressió del sentiment poètic, de la narrativitat i la poesia directa i, a més a més, aclaridora («Hauríem de cridar de forma entenedora», ens diu en un altre poema). Jover pren com a referència la sàtira d'un poeta gironí, identificat amb un noucentisme evolucionat, amb compromisos editorials i polítics que desfiguren la tasca de l'intel·lectual. Aposta per la moralitat i la sinceritat en l'escriptura, per una escriptura conscient: («els mots / són ara poc morals.../ Ningú no escriu de franc, en plena democràcia.»). A pesar d'això, també es deixa temptar per l'escriptura netament simbolista. Jover sembla voler situar-se en el moment d'esquizofrènia que viu el món literari català, segons Oriol Izquierdo, entre el discurs oficial de la normalització d'una banda i, d'una altra, la relació cultura i mercat, moment acrític crepuscular de la nostra literatura, enmig de la societat de l'espectacle on sols té valor de realitat el que ix als mitjans de comunicació de masses, amb una evident absència de debat estètic.

L'obra, tot plegat, és una reflexió sobre la comunicació humana a través del nexa comú de la denúncia d'un món mancat de memòria històrica (l'extermini als camps de concentració), de sentit crític (influència dels mitjans de comunicació de masses), de sentiments ingovernables; mancat, en definitiva, de poesia. La proposta de Sergi Jover és atrevir-se a somiar, a no ser convencionals i, a més, a compartir els nostres sentiments i a riure'ns de nosaltres mateixos.

Valències

Un 23 de setembre del 1943 Paul Steinberg era conduït cap al metro per dos funcionaris de policia als carrers de París. El detingut era un jueu de setze anys que havia assistit als primers anys de guerra amb un esperit esportiu i indolent. La bòfia l'havia enxampat quan anava a comprar pa al forn del bulevard Exelmans i ell no va oferir cap resistència, ni va intentar escapar. A penes un mes després prendria la seua primera dutxa col·lectiva a Auschwitz III, el camp conegut com Monowitz.

Però tornem a aquell dia de finals de setembre. Com l'estació de Cité estava tancada, la petita comitiva va haver de baixar a Odéon. Era un grup no gens estrany, en l'Europa ocupada d'aquells dies. Dos buròcrates més o menys inofensius que feien la seua feina rutinària: capturar un hebreu i portar-lo al lloc de destí marcat per les autoritats alemanyes. Potser podria haver-se plantejat la fugida però Steinberg, en lloc d'això, va demanar als seus captors un estrany favor. Al carrer de l'Escola de Medicina hi havia la llibreria Maloine i, aprofitant que estava en la seua ruta, va aconseguir que el deixaren entrar a comprar un llibre. Li quedaven uns pocs diners guanyats a les curses de cavalls d'Auteuil. Aquell adolescent atípic, que havia devorat a la biblioteca paterna Shakespeare, Victor Hugo, Tolstoi o Oscar Wilde, va escollir per al viatge un volum de química analítica mineral. Hi experimentava una curiosa atracció. Quan va arribar a Auschwitz, el 20 d'octubre, el llibre li l'havien pres, però ja se'l sabia de memòria. Aquests coneixements, no cal dir-ho, juntament amb les dues conegudes regles (saber alemany i ingressar-hi sa), van coadjuvar decisivament a la seua salvació.

Paul Steinberg conta aquesta història en l'opuscle *Croniques d'ailleurs* (traduït per Edicions de 1984 com *Cròniques d'un altre món*). De tots els testimonis produïts dins l'anomenada literatura de l'holocaust, aquest serà recordat per la seua sinceritat precisa i brutal. Un home va sobreviure per damunt de tot, i ho va fer gràcies a l'atzar i a un llibre. Un llibre de química. Tan fred i tan simple com això. Oblideu la literatura.

Julián Ayesta, *o de quan ens visita un àngel*

Hi ha moments a la vida que ens visita l'àngel. Són instants fugaços, molt poc freqüents i, per això, quan ens arriben els vivim amb una estranya exaltació. Talment com si entréssim en una bombolla de sabó dins de la qual la percepció de nosaltres mateixos i de tot el que ens envolta és diferent a l'habitual... Hi ha moments a la vida, ja dic, que ens visita l'àngel. I a mi m'agrada pensar que, cap al 1950, quan Julián Ayesta es va posar a escriure aquesta petita meravella que es diu *Helena o el mar del verano* ho va fer sota l'influx inspiradíssim del seu àngel particular.

Sé ben poques coses del senyor Ayesta: que va néixer a Gijón el 1919, que va morir fa quatre anys, que es va dedicar a la carrera diplomàtica i que va escriure alguna peça teatral, uns contes... i un llibre irreplicable caracteritzat per una complicada trajectòria editorial.

Helena o el mar del verano es va publicar per primera vegada el 1952 (Ed. Insula, Madrid) i d'aleshores ençà s'ha anat convertint en una obra de culte mitificada per uns pocs i oblidada per la gran majoria. Si més no durant quasi un quart de segle fins que Seix Barral la va reeditar el 1974. Tretze anys després Jaume Vallcorba la va repescar per a la seva editorial Sírmio i encara el 1996 (potser coincidint amb la mort de l'autor, no ho sé) Planeta va treure'n una nova edició. Fins al març del present any que una altra vegada Vallcorba —ara sota el segell editorial d'El Acantilado— ens ha posat a l'abast aquesta inoblidable novel·la breu. Ja ho veuen, si mai els pregunten sobre quins talents es necessiten per ser un bon editor parlin de la sensibilitat i de la tossuderia del senyor Jaume Vallcorba...

Helena o el mar del verano toca un tema clàssic de la literatura universal: el trànsit de la infantesa a l'adolescència. Agafin, per exemple, *El vigilant en el camp de sègol* de J. D. Salinger i tindran una referència perfectament comparable. I per diversos motius: per la qualitat d'ambdós textos, pel fet que són gairebé coetanis i per la voluntat de Salinger i d'Ayesta d'esdevenir escriptors silenciats a partir d'un moment determinat. Bartleby, que en diria Vila-Matas...

Les escasses vuitanta pàgines d'*Helena o el mar del verano* abasten dos estius consecutius i l'hivern d'entremig. L'acció es reparteix entre la ciutat de Gijón i les seves platges i, pel que fa a la cronologia, a

Julián Ayesta
Helena o el mar del verano
El Acantilado, Barcelona, 2000
88 pàgs.

partir dels mínims indicis que el text dona m'aventuraria a dir que ens situem en els anys 1930 i 1931. És a dir el darrer de la Monarquia i el primer de la República. Unes característiques que, d'altra banda, coincideixen bastant fidelment amb la biografia de l'autor.

La història d'aquests dos estius irreplicables ens arriba, però, evocada. És a dir, Julián Ayesta ens l'explica vint anys després, ja convertit en adult. Mai sabrem si la història d'amor amb Helena va progressar els estius següents. Qui sí que ho sap, és clar, és el narrador però sàviament ens ho amaga. Es limita a fer córrer els seus records i a tamisar-los sota el filtre de la poesia. El resultat de tot plegat és *Helena o el mar del verano*, un retrat màgic sobre la pèrdua del paradís de la infantesa.

Però el llibre d'Ayesta és, també, un magistral exercici d'estil literari en què l'autor aplica a cada un dels episodis amb què subdivideix el relat el tractament narratiu més idoni.

El primer capítol es titula «En verano» i se subdivideix en tres episodis que abasten, respectivament, sobretaula, tarda i nit. «Almuerzo en el jardín», l'episodi inicial, descriu una escena concreta: la sobretaula de la Mare de Déu d'Agost. L'acció evoluciona des d'un inici ple de vida —la llum del sol hi és pertot— fins a un inesperat accident domèstic que fa irrompre fugaçment en escena les ombres de la mort. Quasi no hi ha punts i a part, en aquest episodi, i la frase és deliberadament breu i repetitiva. Talment com s'expressen els infants quan volen explicar alguna cosa que els excita. El punt de vista és també molt clar: hi ha un «nosotros», que són els infants de la família, i un «ellos» que són la gent gran.

A «En la playa», en canvi, es percep un canvi de to. Ja no estem davant d'un esdeveniment concret sinó que se'ns descriu una de les moltes visites que la família fa a la platja durant les vacances. Es manté el punt de vista col·lectiu i la frase continua sent curta i repetitiva però ara el narrador es permet fragmentar el discurs amb nom-

brosos punts i a part, sovint d'una sola frase. Com si ens volgués apropar imperceptiblement cap al poema. Com en l'episodi anterior, el text respira imatges, colors, aromes i sons. No es perdin ni un detall de la descripció, a la pàgina 17, d'una noia que neda amb les polseres posades.

«Una noche» és l'episodi clau del llibre perquè explica el decaïment d'un ritual d'infantesa: les batalles nocturnes de coixins. Unes batalles ansiosament esperades els estius anteriors i que ara, contemplades amb ulls nous, semblen absurdes i sense sentit. Un detall no gens trivial: encapçalant el tercer paràgraf de l'episodi per primera vegada veiem aparèixer la paraula «yo». Han desaparegut ja les reiteracions i l'acció progressa cap a un desenllaç a través de diàlegs, descripcions i digressions. És també aquí on apareix Helena per primera vegada i la capacitat evocadora del narrador no li estalvia cap dels atributs propis de l'amor adolescent: sentiments contradictoris, llàgrimes i, per damunt de tot, la por i la solitud del jove que acaba de desprendre's de la pell de l'infant.

El segon capítol —«En invierno»— té un sol episodi, titulat «La alegría de Dios». Es tracta d'una de les descripcions més crues que recordo sobre els estralls que provocaven en les ànimes adolescents el sistema educatiu dels jesuïtes i els Exercicis Espirituals de Sant Ignasi. En volen un exemple? Vagin a la pàgina 34 i podran llegir «...éramos malos y merecíamos que Dios nos matara a todos de repente y que fuésemos al infierno...». L'ambient claustrofòbic del col·legi, l'estímul dels remordiments, el sadisme implícit en la imatgeria religiosa, el complex permanent de culpa i un garbuix mental que Ayesta explica magistralment a base de conceptes opressius com dimoni, temptació, pecat o misteri ens arriben amb una prosa novament reiterativa però ara feta a base de frases recargolades, molt més llargues que les d'anteriors episodis.

Dues troballes més, per cert, en aquest hivernal apartat. La primera és la posició del narrador (ni «yo» ni «nosotros» sinó l'impersonal «uno», que simbolitza millor la negació de la personalitat de què tracta el capítol). La segona —i al meu parer la que conté una càrrega més subversiva— la trobem en el desenllaç amb el retorn a casa del protagonista i la seva acceptació en el cercle dels adults sense que es detecti en el seu

comportament la més mínima reminiscència del rentat de cervell jesuític. Contra els principis imperants en l'època en què escriu la novel·la Ayesta separa clarament l'àmbit religiós de la vida de cada dia.

El darrer capítol —«En verano otra vez»— torna a tenir tres episodis temporalment associats: matí, migdia i tarda. Com el seu simètric de l'estiu anterior, el primer episodi —«Una mañana»— narra un fet concret: el retrobament de la família el dia que s'inicien les vacances. El to narratiu, però, és diametralment oposat a l'anterior: on abans hi havia presses per enumerar i excitació per descriure ara hi trobem repós, distància i fins i tot un polsim d'ironia. Ens hem fet grans i ja podem començar a fer crònica. Escenes per a l'antologia: les sis línies de la pàgina 66 amb les quals l'autor ens descriu la manera típica asturiana de tirar la sidra al got.

El segon episodi —«En el bosque»— dona pas al joc dels enamorats en solitud. Encara la persona narrativa protagonista és el «yo» tot i que cada vegada el «nosotros» —un «nosotros» bipersonal, és clar— va ocupant un lloc preminent. El control i el sentit d'ordre s'accentuen gràcies a la composició simètrica de l'episodi amb una frase inicial i final —«Naturalmente colecciono mariposas»— que són el pretext per al joc amorós que reinventa la realitat, ja siguin les formes d'uns núvols o la música d'un text llatí de Virgili del qual l'enamorat ignora el significat exacte.

L'episodi final —«Tarde y crepúsculo»— recull imatges de l'últim estiu de la infantesa —la sobretaula familiar, la visita a la platja...— però ara amb dos únics protagonistes: Helena i el narrador, que viuen el seu amor lliures, en ple esclat de la natura mentre la resta del món dorm la migdiada. La novel·la, però, ens reserva una sorpresa més abans d'acabar: una escena onírica en la qual l'amor dels joves es manifesta sota trets pagans deutors de la mitologia grega. Un darrer cop de colze de l'autor contra les negrors de l'hivern i els rigors de l'educació religiosa.

A cinquanta anys de la seva redacció, i malgrat la seva envitricollada fortuna editorial, *Helena o el mar del verano* es manté com un llibre bell i savi, senzill i exemplar. La novel·la d'un escriptor d'obra escassa i vida silenciosa que ens ensenya que la gran virtut de tot artista és la seva capacitat de treballar amb els materials que té més a l'abast i de saber-los elevar a la categoria de mites. Llegint aquest llibre ens sentim a tocar de l'irrepetible, del màgic. Una situació que passa molt poques vegades a la vida. Només quan ens visita l'àngel.

NOVETATS

DE LA

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Interpretar la Revolució russa
Orlando Figues / Boris Kolonitski
Preu: 2.750 PTA.

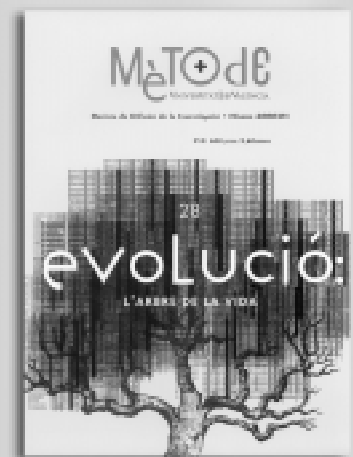
La gran depresió medieval:
siglos XIV-XV
Guy Bois
Preu: 2.750 PTA.

De la revolució liberal a la democràcia parlamentària.
València (1808-1975)
Paul Preston / Ismael Saz (eds.)
Preu: 3.000 PTA.

Núm. 6.
Preu: 1.500 PTA.

Núm. 28. Revista de Difusió de la Investigació
Preu: 600 PTA.

Núm.4. Revista de pensamiento contemporáneo
Coedició amb Fundació Cañada Blanch
Preu: 1.000 PTA.

PUBLICACIONES DE LA
VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

c/ del Baballer, 1-1 - 46100 València - Tel. 96 393 71 74 • <http://www.uv.es/publicacions> - publicacions@uv.es

Amb «Lletra llarga» i ganes de festa

D'editorials, no en neixen cada dia i, si afegim que aquesta és valenciana i pública en català, l'enhorabona resulta més que justificada. Edicions Brosquil s'ha presentat amb «Lletra llarga» i ganes de festa. Un títol per a una col·lecció, dirigida per Arnau Bernat Alonso, que ja ens ha convidat a conèixer els dos primers volums: dues apostes per la narrativa curta i per l'obra ben feta.

Començar obrint fronteres és una bona estratègia editorial. Qualsevol frontera, més enllà d'una barrera, remet implícitament a dos espais, participa de la fascinació del límit, de la indefinició dels dos mons que la determinen i als quals separa.

En *Històries de la frontera*, Pasqual Mas treballa sobre aquesta línia divisòria, amb allò conegut d'una banda i allò ignot de l'altra. Els personatges de les onze històries comparteixen el fet de trobar-se en una situació excepcional, si més no, fora de les coordenades referencials que ens són comunes. Morts clínics que viuen en el més enllà, o personalitats que canvien de cos i adopten un nou destinatari, mostren l'afany de l'autor per plantejar-nos el tema de la transcendència, «l'existència com una escala» on a cada graó l'individu es renova sense perdre la seua essència. Un nucli temàtic que, mantenint la identitat, obté resultats bastant allunyats en l'escala qualitativa.

Si destaquem «L'assassí impossible» i «L'assassinat que cercava una coartada» per la ironia que fa somriure el lector en acabar la lectura, no podem sinó començar a baixar escales davant la monotonia d'altres contes. Un final que s'endevina («Primera plana»), uns protagonistes massa teòrics («Cèlia amb una escala darrere del sol»), «Les amistats perilloses»), o uns indicis absents a l'hora de resemantitzar el text («El fax»), resten intensitat narrativa sense aconseguir un benefici a canvi. El joc entre la vida i la mort no acaba d'implicar el lector, no el situa en aquest espai fronterer que pot desequilibrar-lo, que pot insinuar-li uns nous paràmetres, o almenys plantejar-li

la validesa d'aquells que posseeix. No es desprèn aquest repte del paratext editorial: «Compte!, res no serà igual com abans d'entrar-hi»?; no és el títol un bon ham en aquest sentit? L'ordre de lectura sembla bastant clar, però després el lector no passa de ser un espectador, un testimoni alié d'una història que no l'atrapa. Sí, potser estem posant el llistó en el punt més alt, estem demanant el pas decisiu cap al replà de l'art, la superació d'aquesta línia subtil que distingeix

les grans obres literàries, però creiem que hi ha casos en què es poden salvar distàncies.

El segon títol de la col·lecció estableix un paral·lelisme entre els més àgils del món de la boxa i aquells escriptors que no poden accedir ni fer-se un lloc en el món literari dominat pels pesos pesants. *El pes mosca*, de Vicent Pallarés i Porcar, elabora un joc paratextual al voltant d'un concurs literari que ofereix als pesos mosca «l'oportunitat de provar sort en un ring on no hi havia accés per als pesants». Després d'una justificació prèvia per part de l'organitzadora del premi literari (organitzadora i autora amb les mateixes inicials de Vicent Pallarés) apareixen els relats guanyadors dels tres premis, així com els sis accèssits i la llicència que es permet Victòria Pedreny.

Si atenem el proverbi àrab que encapçala el llibre, «juga sol i guanyaràs sempre», és fàcil imaginar aquestes coincidències onomàstiques, així com la resta del llibre, formant part d'un solitari que l'autor ha decidit jugar amb la baralla de les lletres. Un entreteniment que ens ha permès sabotejar i amb el qual hem guanyat tots els lectors. Els autors ficticis que ens presenta són capaços d'oferir-nos històries que ens fan pujar al ring, de fintar-nos per agafar-nos de ple en

l'últim colp («Bateig de sang i altres narracions»); tenen la tècnica suficient per muntar un combat al bell mig d'un parc i enfrontar en un joc de paral·lelismes i contrastos la joventut i la vellesa, per fer-nos sentir la tendresa de la lluita per la felicitat i l'amor («El parc dels cors desvalguts»); no els importa mostrar-nos les «Dèries i misèries» dels combatents, la incomunicació de les seues «Ànimes distants», la «Inoportunitat» reveladora de les passions més amagades. Escriptors que no desmereixen gens la qualitat literària que pretesament és patrimoni de les «plomes consagrades», homes i dones de tot el domini lingüístic que amb l'aportació dels seus trets dialectals afermen la personalitat,

ahora que fan «un alegat didàctic i contundent a favor de la unitat de la llengua». Uns pesos mosca que s'enlairen des de la seua condició de marginats i aprofiten la distància que dóna l'altura per mirar-se la vida i la literatura amb un somriure irònic.

«Lletra llarga» també vol anar més enllà de les cordes. La contracoberta dels dos primers volums ja anuncia el tercer títol, *Perfum de tenebres*, d'Emili Gil. Esperem que la pituitària disfrute dels aromes de la bona literatura i que Brosquil pugui fer-se un lloc en el panorama literari. Encara que, posats a demanar, si poguera fer-ho sense deixar de ser un pes mosca ..., sempre aniria millor per al reuma. Lletra llarga a Brosquil!

Si haguérem de jugar als «si fóra» diríem que si *La lluna que riu i altres poemes* fóra una cançó, seria tot just com una d'aquelles que radien les emissores durant l'estiu, cançons rítmiques i fàcils de recordar, tan fresques i revitalitzants com un bon batut en un tub de vidre llarg i ple de gel.

La lluna que riu i altres poemes, publicat per Anaya dins la col·lecció «Sopa de lletres» per a lectors a partir de 8 anys, és un conjunt de 32 poemes il·lustrats, primer fruit del treball comú del poeta Marc Granell i l'il·lustrador Paco Giménez.

El poeta i traductor Marc Granell, autor de poemaris com *Refugi Absent* (1979), *Materials per a una mort meditada* (1980) o *Versos per a Anna* (1998), entre d'altres, i guanyador de premis com el Vicent Andrés Estellés i l'Ausiàs March, ja havia editat l'any 1993 un primer llibre per a infants titulat *L'illa amb llunes* mentre que l'il·lustrador Paco Giménez ja s'havia endinsat en aquest món amb els contes de Carlos Cano.

En *La lluna que riu i altres poemes*, il·lustració i paraula comparteixen protagonisme en un intent d'agermanar la seriositat de temes com la guerra o l'exploració infantil amb la mirada fresca d'un infant fet adult. Hi trobem 4 blocs temàtics d'extensió semblant: «Cançons», «Sobre el món», «D'animals» i «De les estacions i l'oratge». Al llarg dels 32 poemes trobem des del simple joc de paraules, a la descripció mínima i definidora d'animals; els poemes sobre les quatre estacions o els fenòmens atmosfèrics... fins a poesies que pretenen despertar consciències i promoure valors de justícia, tolerància, rebug a la violència

Poesia per a infants

Marc Granell
La lluna que riu i altres poemes
Il·lustracions de Paco Giménez
Anaya, Madrid, 1999
88 pàgs.

Empar de Lanuza
Versos al Sol
Il·lustracions de Matilde Portalés
Tàndem, València, 2000
18 pàgs.

i a les enveges... tot deixant un camí obert a l'esperança enmig d'un món «Que de tan carabassa / com ha arribat a estar, / prompte donarà la passa / a estar com un forrellat» (pàg. 42).

D'altra banda, *Versos al Sol*, publicat per Tàndem dins la col·lecció «El tricicle» —adreçada als lectors més menuts—, és un conjunt de 17 poemes il·lustrats, fruit del treball conjunt d'Empar de Lanuza i la il·lustradora Matilde Portalés.

La pedagoga Empar de Lanuza és una de les nostres autores més prolífiques dins el món dels infants, amb moltes obres traduïdes al castellà o a altres llengües i participació en diferents camps literaris que van des de la publicació d'articles, de treballs o de contes en revis-

tes infantils i juvenils fins a la col·laboració com a autora en la sèrie televisiva *Nana Bunilda*. Ha guanyat alguns premis per les seues narracions: el Josep Maria Folch i Torres l'any 1978 per *El savi rei boig i altres contes* o el Premi Tirant Lo Blanc 1986 per *Abecedari de diumenge*, que també va rebre el Premi de la Crítica Serra d'Or. Algunes de les seues obres són: *Bon viatge, Pitblanc!* (1982), *L'home de Penyalgosa i altres narracions* (1991), *Hemifell S.A* (1992) o l'obra de teatre *La cuca Quica* (1985).

Segurament molts seran els que coneixeran Empar de Lanuza per les seues narracions o per alguna de les seues obres de teatre. Potser un dels aspectes més atractius de *Versos al Sol* és que conformarien el testimoni primer del vessant poètic de l'autora, si més no de la poesia publicada. I quin millor començament que aquest.

Versos al Sol sona a breu cançó de bressol o a història d'amorosir xiquets. Està ple de tendresa i de complicitats, en part, perquè 7 dels poemes són dedicats. Els temes són propers als infants: històries d'animalets, personatges de contes, escenes diàries o mares que gronxen els seus fills. Els protagonistes apareixen dibuixats entre flors, estrelles i papallones en un llibre farcit de colors fins i tot dins els poemes. N'hi predomina un de groguenc, color de flam. Si *Versos per al Sol* fóra unes postres, de segur que seria un flam menut i suau, perquè això és ell: dolçor feta paraula com en «Un pastisset de sucre / amb forma d'elefant, / amb jaqueta i corbata, / ben elegant».

Maite Mateo Bernat

Tot i que no tan desert com als amants de la poesia ens sembla, cal reconèixer que el paisatge que ens ofereix la literatura assatgística sobre temes poètics no està, a casa nostra, molt poblat. Certament, no són freqüents els llibres que reflexionen sobre la poesia i els poetes que no tinguen un caire d'estudi cenyidament acadèmic. I menys freqüent és encara que apareguen en col·leccions d'assaig no estrictament literari i adreçades a un públic que no siga només el circumscrit a l'àmbit de l'ensenyament.

Per això hem de felicitar-nos, els amants de la poesia, per l'aparició quasi simultània de dos llibres d'aquestes característiques en la prestigiosa col·lecció d'assaig «Arguments» que Gustau Muñoz dirigeix per a Tàndem Edicions. Una bella i sorprenent iniciativa que parla molt a favor —si encara calia— del tarannà obert, independent i alhora exigent amb la qualitat de continguts i factures que manté la col·lecció. Perquè els dos llibres que ens proposa, més enllà de l'atractiu que tenen per a la persona interessada en els temes poètics, són dos bons llibres d'assaig que vénen a confirmar les trajectòries prestigioses en aquest tipus de prosa dels seus autors.

El primer d'ells, Dominic Keown, ja ens va sorprendre gratament l'any 1996 amb la publicació en edicions 314 del seu *Sobre la poesia catalana contemporània*, recull d'assajos que xocaven amb la línia positiva que ha caracteritzat i continua caracteritzant els estudis literaris catalans, més atents al context extern que al valor estètic dels textos. Aquest punt de vista, influït per la tradició textualista angloamericana, amb referència sobretot a les destacades figures d'Eliot i Bloom, li feia superar inèrcies i parar esment en aqueix «vers del sud de l'Ebre», pel qual «sembla haver-hi una desatenció del tot immerescuda, des del Principat estant». Dominic Keown, actualment professor de llengua i literatura catalanes a la Universitat de Cambridge i president de l'Anglo-Catalan Society, introduïa, així, una altra perspectiva sobre la poesia catalana contemporània, de la qual feia una excepcional valoració tot subratllant la gran aportació dels poetes valencians i, sobretot, de la figura destacada de Vicent Andrés Estellés.

A ell dedica aquest nou llibre que ara publica, *Polifonia de la subversió. La veu col·lectiva de Vicent Andrés Estellés*. Aplicant-hi amb rigor i claredat expositiva el seu mètode de crítica textualista, acompanyat sempre de la comparació amb altres textos de la pròpia tradició o de la d'altres literatures, Keown aborda l'obra estellesiana amb una doble intenció: demostrar l'instint subver-

La poesia com a tema

Dominic Keown
Polifonia de la subversió. La veu col·lectiva de Vicent Andrés Estellés
Tàndem, València, 2000
182 pàgs.

Vicent Salvador
Poesia, ciutat oberta. Incursions en el discurs poètic contemporani
Tàndem, València, 2000
140 pàgs.

siu de la seua poesia, «celebrar la vitalitat contestatària d'aquest meravellós escriptor», i assenyalar la seua coincidència amb altres escriptors catalans pel que fa al tema de la nació. I ho fa a través de quatre articles diferents quant al punt de vista temàtic, però estretament relacionats pel que fa a aquella doble intenció que informa tot el volum: «*L'engan coneix*: poemari problemàtic i paradigmàtic», «El llegat subversiu de la persona marquiana: la dissidència creativa de Vicent Andrés Estellés i Joan Salvat Papasseit», «Reivindicació i defensa de la consciència col·lectiva: el tema de l'exili en la poesia de Salvador Espriu i Vicent Andrés Estellés» i «L'exili estellesià: praxi de la literatura compromesa». Un treball coherent i elaborat, completat amb una relació de «Poesia consultada» i una extensa «Bibliografia selecta», que ens mostra, amb perspicàcia,

sensibilitat i independència, la complexitat d'una obra i una personalitat poètiques que transcendeix la valoració «casolana» que se n'ha fet, i ens ajuda a descobrir-les en la seua dimensió universal, més real i justa.

L'altre autor a qui ens referim, Vicent Salvador, a més d'haver publicat com a poeta, entre d'altres, un llibre tan important per a la poesia catalana recent com *Mercat de la sal* (1993), té també una ja extensa i prestigiosa bibliografia centrada en els estudis literaris i poètics, amb títols tan significatius com ara *El gest poètic* (1984), *La frontera literària* (1988), *Fuster o l'estratègia del centaure* (1994) o, en col·laboració amb Dominique Maingueneau, *Elements de lingüística per al discurs literari* (1995).

En aquesta ocasió, i amb el títol suggeridor de *Poesia, ciutat oberta. Incursions en el discurs poètic contemporani*, ens ofereix un conjunt de textos breus, escrits al llarg dels últims dotze anys i publicats en diverses revistes o volums col·lectius, i que responen, tots ells, a les preocupacions i reflexions que li motiven els diferents aspectes de la poesia contemporània. Diferents aspectes que van des de les funcions que la poesia, i la literatura en general, té i pot continuar tenint en aquesta nova era digital, tractat en el primer article del llibre, «Escola de les emocions», però que, d'alguna manera, recorre com a columna vertebral tot el volum fins a l'últim i bellíssim text, el que dona títol al conjunt, «Poesia, ciutat oberta», passant per la metàfora com a element cognitiu, les relacions entre el discurs poètic i el col·loquial, fins als que sorgeixen de l'obra d'alguns poetes de referència com ara Vicent Andrés Estellés («Eros i retòrica d'Estellés» i «Burjassot/Hamburg: la seducció europea en la poesia estellesiana»), Maria-Mercè Marçal («Metàfores de Maria-Mercè Marçal»), Joan Valls («Imatges i autoimatge en la lírica de Joan Valls») o Josep Maria Llompart («Llompart i el discurs realista» i «Les butxaques de la memòria: alguns procediments de l'escriptura poètica de Josep M. Llompart»).

Dos llibres, doncs, de diferent plantejament i factura, però en els quals batega un mateix tarannà d'estima, rigor i qualitat per a enfrontar-se a la poesia, aqueix gènere cada vegada més menystingut, i que és, tanmateix, com bé diu Vicent Salvador, en la ciutat devastada que habitem i ens habita, la sola pluja que esborra el dolor i esdevé consol i catarsi, l'escola encara i sempre imprescindible on conrear i educar aqueix territori fins ara tan maltractat i descurat per la història que compta, el territori de les emocions.

20 x 12,5 cm.

Azorín

i el franquisme

Ramón F. Llorens García
El último Azorín (1936-1967)
Universitat d'Alacant, Alacant, 1999
164 pàgs.

Azorín és un pseudònim que procedeix d'un personatge literari de l'obra *Antonio Azorín* (1903), un nom i un cognom corrents a les comarques valencianes del sud, d'on prové l'autor, José Martínez Ruiz (Monòver 1873 - Madrid 1967). I a partir de 1904 així firma en la premsa i amb ell publica més d'un centenar de llibres — la meitat, fins al 1939. Amb tot, en els seus inicis, fins al 1900, havia utilitzat altres pseudònims com a escriptor de furibunds libels anarquistes; i entre 1900 i 1904 firmà amb el seu nom de pila mitja dotzena d'obres, no exemptes d'acusacions i comentaris a la política espanyola. En 1905, a causa de la sèrie d'articles «La Andalucía trágica», resultà expulsat d'*El Imparcial*. Tot just als trenta anys d'edat, amb una vintena de llibres publicats, l'obra d'aquest literat ja presentava una evolució i unes característiques remarcables. Fins ací, la plena adopció de la màscara Azorín encara no és una justificació que pugui fàcilment simplificar ni explicar la seua trajectòria estètica i ètica. El que sí que pot admetre's és que aquest període, fins a la guerra civil, pot considerar-se de maduresa, tant pel to com per la profunditat de la seua escriptura o per la varietat temàtica.

Els tres anys de guerra Azorín viu a París, fins al desembre de 1939, en què torna a Madrid —als seixanta-sis anys d'edat—, on viurà fins a la mort. Sens dubte, per a l'escriptor i per a la persona, aquesta és una època molt complexa i delicada, malgrat el seu reconegut prestigi entre els intel·lectuals i la innegable popularitat entre els grups socials que configuraven l'Espanya del franquisme. La investigació de Ramón F. Llorens García aborda ara aquesta darrera època azoriniana, un temps de contradiccions, de clarors i d'ombres. Així, aquest treball contribueix, potser per primera vegada, de manera especial a l'elaboració de la relació d'Azorín amb el règim de Franco.

Certament, tot i les innegables dades autobiogràfiques que conté ací i allà la

mateixa obra d'Azorín, aquestes es difuminen fàcilment i dificulten un seguiment rigorós d'aquesta època. Ateses aquestes obres, a més de la consulta de nombroses memòries d'homes de rellevància, en la política i en la cultura de la postguerra, com de manuals d'història i correspondència privada i oficial, s'han pogut localitzar i matisar algunes afirmacions inexactes i alguns estereotips. Llorens García ha organitzat l'obra a partir d'uns capítols molt il·lustratius i raonables. El primer tracta el Madrid de 1936 i l'eixida d'Azorín d'Espanya. El segon: els tres anys d'estada a París; el seu paper com a mitjancer per al bescanvi de presoners del bàndol franquista i republicans, la tornada d'intel·lectuals afins a la República, sense èxit; l'epistolari, les lectures, els documents i l'eixida de França. El tercer: la tornada a Espanya, amb l'acceptació de determinades condicions: convertir-se en un mestre silenciós, adctrinar des de la seua tribuna pública amb regularitat i poder publicar en la premsa estrangera, cobrant; cosa prohibida. I el quart: una cronologia positivament documentada de cada any, on es reflecteixen tant les vicissituds polítiques com les literàries.

La investigació no exclou en cap moment el rigor objectiu de l'exposició, la intenció d'arribar al fons és admirable i il·lumina, a estones espantosament, determinats papers d'Azorín i, inevitablement, les actituds respecte a Franco, amb el règim que instaurà i el que acabà imposant-se. A partir d'aquesta encomiable investigació, la valoració política de l'Azorín d'aquells anys es pot conèixer més clarament i comprendre-la o jutjar-la amb proves com aquestes de tanta contundència. Un altre aspecte és la crítica que pugui fer-se a l'obra escrita aquests anys, que és una tasca un poc més complexa, ja que en gran part continua presentant les característiques de maduresa anterior. En aquests dos aspectes, al meu parer, des de les desqualificacions generalistes podríem caure en el mateix error que si volguérem ignorar els episodis humiliants de sotmetiment al franquisme. Per descomptat que no enalteixen aquella classe política i que, segurament, tampoc exculpen Azorín; tant de bo ajuden a conèixer millor aquella ideologia. A la fi, cal confiar que, amb investigacions com aquesta, la curiositat i l'estimació per l'obra d'Azorín puguen mantenir la continuïtat de la seua lectura, tan gratificant, i estimular nous estudis.

L'AVL

i els escriptors

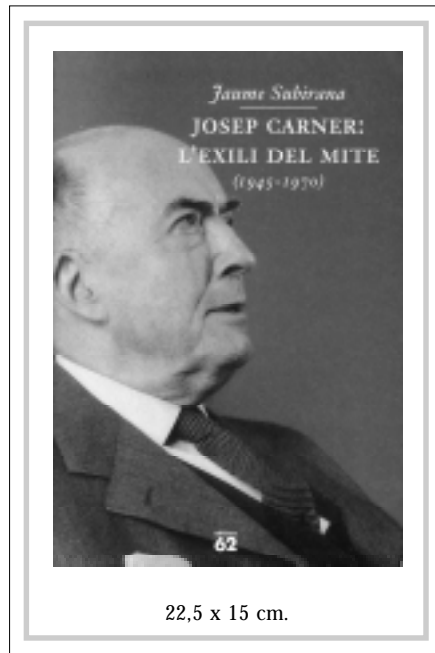
Hi ha escriptors i gent de l'entorn universitari que són partidaris de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Per ells vull atrevir-me a aventurar com crec que afectarà l'AVL als escriptors del País Valencià. En aquests moments, de tothom és sabut que hi ha llibres de text que no han passat pel *nihil obstat* de la Conselleria valenciana per no acceptar els seus autors la visió segmentada de la literatura catalana que pretén el govern del PP, per usar terminacions verbals i pronoms no permesos, així com determinat lèxic «culpable» de catalanitat. A la llengua dels escriptors encara no li ha arribat el torn. Però potser li tocarà quan l'AVL nomene els seus acadèmics i faça el seu fet, que no és altre que gallejitzar el nostre català.

Si fem una ullada al model de llengua que fan servir les administracions en mans del PP (quan no escriuen segons les «normes» de la ben subvencionada RACV de Casp), o a l'estàndard «valencià» que usa, per exemple, l'agència de notícies Europa Press, constatarem la perillosa distància que hi ha entre aquest model i el que hem usat fins ara els escriptors valencians. Aquest problema s'agreuja quan la censura lingüística arribarà als llibres de creació. L'escriptor, que fins ara feia l'idioma, a partir d'aleshores li'l donaran fet.

Possiblement, els llibres escrits fins ara, en la mesura que han usat una norma distinta a la «legal», tindran difícil —si no vedat— l'accés al mercat de lectures obligatòries. I els que es faran a partir de les noves normes, si no s'hi adapten s'hi trobaran marginats. La forma de collar els escriptors potser vindrà a través de les editorials, per la necessitat, com ara passa amb els llibres de text, de no perdre el mercat docent, fins i tot mitjançant el «xantatge» del suport genèric: qui no s'adapte a la nova normativa no el rebrà. En tot cas, si l'ensenyament, les administracions públiques i els mitjans de comunicació usen un model de llengua i els escriptors (que fins ara hem escrit en un sentit de globalitat lingüística) en fem servir un altre, ja podem albirar quin greu problema se'ns presenta.

Vida de poeta (segona part)

La Catalunya «fatal», com la dona devoradora d'homes, ja l'havia evocada Gaziell el 1923. És una cançó que encara ens sona. En un article conegut, «digne de meditació», segons que diu Albert Manent en el seu llibre ja clàssic sobre Carner (*Josep Carner i el Noucentisme*, 1969), Gaziell insinua que Carner, sentint-se d'alguna manera menystingut pel país, va incórrer en una mena de traïció en optar per la via diplomàtica del govern de Madrid. Per a Gaziell representar Espanya en el món no era la millor manera de servir Catalunya. El tema és envitricollat, i no és el moment d'entrar-hi, però en aquesta controvèrsia caldria tenir en compte, arran del patriotisme evident de Carner, el seu inveterat iberisme. És una controvèrsia no resolta. Ara bé, la veritat és que, «a toro pasat» —i això ho demostra, em sembla, el llibre de Jaume Subirana—, el Carner cònsol de l'Estat espanyol queda esborrat al costat del Carner ambaixador de Catalunya. Ambaixada simbòlica, si es vol (deixem ara de banda la seva participació en el govern de la Generalitat a l'exili), ambaixada de l'alta poesia i, per extensió, de l'alta cultura, però en definitiva molt més perdurable que les que tenen seu, mata-segells, moneda i expenedors de passaport. La primera «fugida» de Carner, a l'inici de la seva carrera diplomàtica, no és, però, la que ara ens ocupa. Subirana cobreix, en el seu llibre *L'exili del mite*, els anys d'exili de 1945 a 1970, els que quedaven, tal com ens recorda, en una «mena de clarobscur». Reprèn el fil que deixa Albert Manent a l'últim capítol del seu llibre, el XV, capítol titulat, justament, «El llarg sojorn a Bèlgica». Resulta que d'un capítol en podia sortir un llibre. El llibre de Subirana és valuós. I ho és, en primer lloc, perquè assoleix allò que es proposa: «ajudar a conèixer a valorar millor el conjunt de l'activitat cultural, acadèmica i política de Josep Carner entre 1945 i la seva mort, el 1970, i a situar millor i revalorar el conjunt de l'obra literària que al llarg d'aquests anys continuà duent a terme». I, en segon lloc, perquè forneix una quantitat considerable de documentació, molta d'inèdita, que il·lustra a cada pas allò que l'autor explica. Paradoxalment, el que de ben segur ha estat una feina feixuga i pacient de recollida de dades no dona com a resultat un text àrid i avorrit sinó tot el contrari, uns fragments de biografia apassionant, quasi-novel·lesca, que anem resseguint recolzada i contrastada per mitjà

22,5 x 15 cm.

de cartes, papers diversos, entrevistes a testimonis directes i fotografies. Cal agrair a Subirana l'esforç que ha fet, tant per haver recollit i posat a l'abast tota aquesta informació com per la manera àgil i amena de presentar-la. Sense deixar de sentir-hi bategar la seva empremta d'escriptor, la prosa de Subirana és precisa, sòbria i acurada, amb una clara vocació d'objectivitat. Probablement ara ja devem estar en condicions de plantejar la redacció d'una biografia completa del «Príncep dels poetes»; només falta que algú s'hi posi. Aquest llibre ens permet, per exemple, de descobrir el paper cabdal de Marià Manent, com a instigador principal que fou, en l'«operació» d'edició de *Poesia* (1957). És segurament un dels temes de més interès del llibre: el procés de confecció i publicació de *Poesia* (1957), per tot el que implica per a la concepció i recepció final de l'obra poètica de Carner. La llarga polèmica que suscità en el seu moment l'aparició de *Poesia* queda esvaïda, em fa l'efecte (a favor de Carner, naturalment), amb aquesta petita frase d'un carnet brussel·lenc de notes, recollida per Subirana: «Qui no ha refet, encara no ha fet». Ara bé, a *Josep Carner*:

Jaume Subirana
Josep Carner: l'exili del mite (1945-1970)
Edicions 62, Barcelona, 2001
400 pàgs.

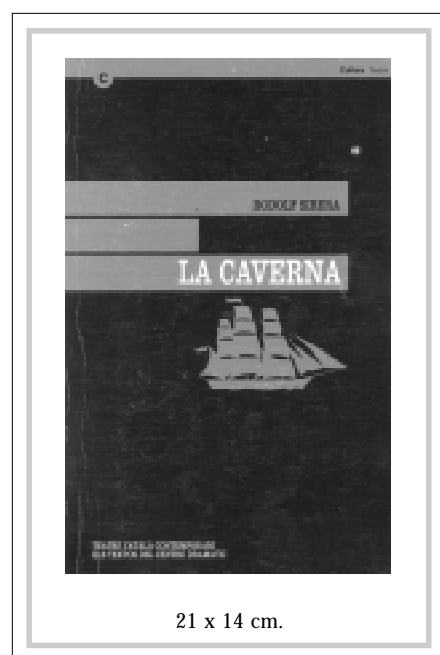
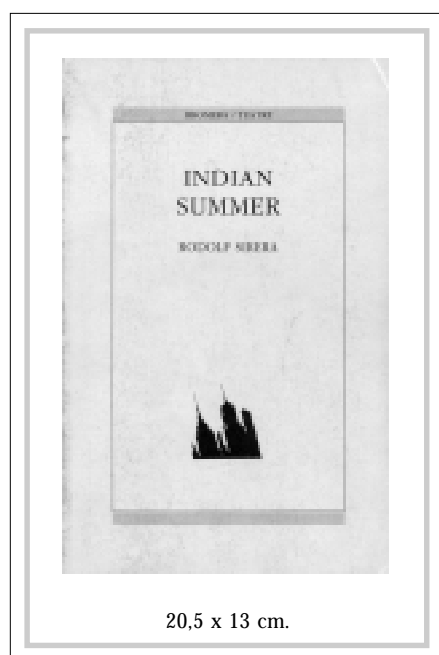
l'exili del mite (1945-1970), aquest afer només ocupa dos capítols! (el 3 i, en part, el 4, on s'especifiquen els continguts i se'n valora l'abast). Això ens dona la mesura del volum de qüestions a tractar en aquest període de temps de la vida de Carner. En un llibre que té tretze capítols, tres apèndixs i una extensa bibliografia ens indica que hi ha, per força, moltes coses a considerar. Prendre consciència, per exemple, del fet que durant la seva estada a Bèlgica Carner publica, entre llibres originals, antologies i traduccions a diverses llengües, vint-i-tres llibres, vint-i-tres!, en un període que va del 1946 al 1969, i en uns anys en els quals la seva activitat política, acadèmica i cultural fou incessant («... un professional que no descansa, més que no pas un jubilat», [Subirana, p. 330]). Altres capítols toquen temes que alternen les qüestions biogràfiques amb les purament editorials. Per exemple, el problema de l'edició crítica de l'obra completa: la prosa és, encara avui, un projecte pendent. El tema del teatre (que, per cert, ens agradaria de veure més sovint representat). La candidatura al Nobel. El retorn a Catalunya, el 1970. La seva mort, les exèquies, i les circumstàncies que l'envoltaren. És també aquesta diversitat de temes a tocar una de les virtuts del llibre. Passem, com a lectors, d'una cosa a l'altra amb un interès sostingut. I no tenim aquí l'espai necessari per repassar tot el doll de qüestions suscitées pel llibre, sovint de manera obliqua; penso, per exemple, en el paper discret però fonamental que jugà Émilie Noulet en tota aquesta etapa vital del poeta, i fins i tot un cop mort. És evident que en les quatre direccions paral·leles i complementàries formulades per Subirana com a activitats primordials d'aquells anys: creació, revisió, selecció i traducció, sobretot en l'última, però també en les altres, tant en la seva condició de «musa» com en la seva condició de crítica d'alta exigència, Noulet hi féu més que acte de presència. Però, per tornar al principi, vull pensar que l'home «devorat» per una Catalunya poc respectuosa amb els seus elements de més vàlua (i aquí el retorn de Riba en plena postguerra representaria l'altra cara de la moneda) ens és retornat, reivindicat, il·luminat, en aquest llibre de Subirana, referent imprescindible des d'avui mateix per als estudis carnerians i per a la nostra història literària.

REPRENDRE L'ESCRITURA

Cinc anys separen *La Caverna* (1993) i *Maror* (1994) de *Punt de fuga* (1998-1999), cinc anys de silenci només trencats per un parell de peces breus, fetes d'encàrrec. La circumstància que Rafael Pérez González hagués acabat d'enllestir el seu llibre *Guia per recórrer Rodolf Sirera*, on s'analizava tot el meu teatre escrit fins la data, em va servir de coartada per justificar-me un silenci tan llarg. Però el motiu real d'aquesta interrupció fou degut a la meua dedicació al guionatge televisiu, els ritmes de treball del qual fan difícil trobar el temps necessari per continuar escrivint, alhora que esgoten, per abús, la imaginació.

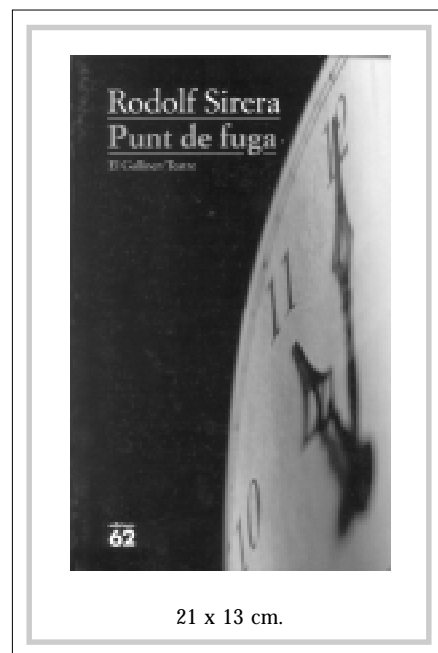
Confesse que em va costar força recuperar la passió d'escriure. El procés de gestació de *Punt de fuga*, la primera obra després d'aquesta aturada, fou llarg i ple de dificultats. Afortunadament, a *Punt de fuga* va seguir un nou projecte, aquest en col·laboració amb el meu germà Josep Lluís: *Silenci de negra*, publicada el 2000, que es constituí en la primera part d'una trilogia en la qual pretenem reflexionar sobre l'auge dels autoritarismes i el compromís dels intel·lectuals durant la Segona Guerra Mundial. Actualment treballem en la segona part, *Benedicat*, ambientada en la Croàcia dels ústaixes, i jo, pel meu compte, he començat a escriure una comèdia, en la línia d'altres incursions anteriors en el gènere, com van ser *La primera de la classe* i *Indian Summer*.

Rodolf Sirera

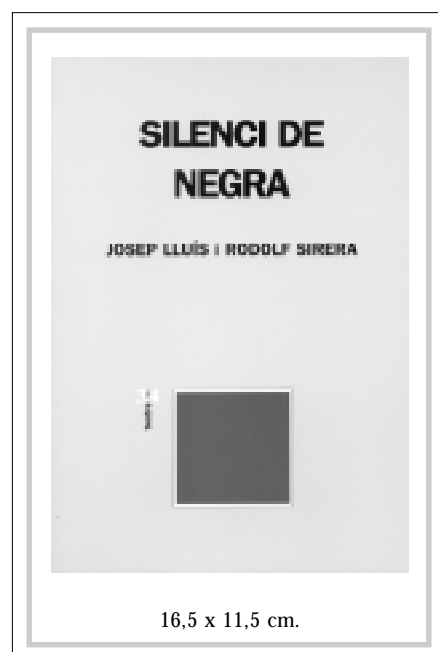

OBRA DRAMÀTICA:

- La pau (retorna a Atenes)* (1969/1972). Edició: 1975. Edicions 62.
 [Amb J. L. Sirera] *Homenatge a Florentí Montfort* (1971). Edició: 1972. Edicions 62.
Plany en la mort d'Enric Ribera (1972). Edició: 1974. Pipirijaina-Textos/1982. Edicions 62.
 [Amb J. L. Sirera] Trilogia «La desviació de la paràbola»: *El brunzir de les abelles* (1975). Edició: 1976. Tres i Quatre/1983. Edicions 62. *El còlera dels déus* (1976). Edició: 1979. Tres i Quatre. *El capvespre del tròpic* (1977). Edició: 1980. Tres i Quatre.
Arnau (1977-78). Edició: 1984. Institut del Teatre.
L'assassinat del doctor Moraleda (1977). Edició: 1978. Edicions 62.
El verí del teatre (1978). Edició: 1978. Edicions 62 (junt amb l'anterior).
Bloody Mary Show (1979). Edició: 1980. Edicions 62.
La primera de la classe (1983-1984). Edició: 1985. Edicions 62.
Funció de gala (1982-1985). Edició: 1987. Tres i Quatre.
 [Amb J. L. Sirera] «Trilogia de les ciutats»: *Cavalls de mar* (1986). Edició: 1988. Edicions 62. *La partida* (1989). Edició: 1990. Ajuntament d'Alacant. *La ciutat perduda* (1993). Edició: 1994. Tres i Quatre.
Indian summer (1987). Edició: 1989. Bromera.
La caverna (1993). Edició: 1995. Centre Dramàtic/Lumen.
Maror (1994). Edició: 1995. Edicions 62.
Punt de fuga (1998-99). Edició: 1999. Edicions 62.
 [Amb J. L. Sirera] *Silenci de negra* (1999-2000). Edició: 2000. Tres i Quatre.

BIBLIOGRAFIA CRÍTICA MÍNIMA
SOBRE EL TEATRE DE RODOLF SIRERA

- BOU, E.: «Rodolf Sirera», en Riquer/Comas/Molas: *Història de la literatura catalana*, vol. XI. Barcelona, Ariel, 1988.
 CARBÓ, F.: «Rodolf Sirera i la renovació del teatre valencià». *Caplletra*, 14. València, 1993.
 GALLÉN, E. i altres: *Aproximació al teatre de Rodolf Sirera*. «La Tarumba Teatre», 5. Alzira, Bromera, 1999.
 LONDON, J.: «Josep Lluís & Rodolf Sirera», en *Contemporary Catalan Theatre: An Introduction*. The Anglo-Catalan Society Occasional Publications, 9, Sheffield, 1996.
 MOLINS, M.: «Rodolf Sirera: els territoris misteriosos», introducció a l'edició d'*Indian Summer*. Alzira, Bromera, 1989.
 PÉREZ GONZÁLEZ, R.: *Guia per recórrer Rodolf Sirera*. «Monografies de Teatre», 36. Barcelona, Institut del Teatre, 1998.
 ROSSELLÓ, R. X (ed.): *Aproximació al teatre valencià actual (1968-1998)*. «Teatro Siglo XX», 10. València, Universitat, 2000.
 SIMBOR, V.-CARBÓ, F.: *Literatura actual al País Valencià (1973-1992)*. València-Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, pàgs. 188-194.
 SIRERA, J. Ll.: «El teatro breve de Rodolf Sirera: entre el juego y el escepticismo». *Art Teatral. Cuadernos de minipiezas ilustradas*, 11. València, 1998.

Entorn de la llengua

Ara que s'escau l'Any mossèn Alcover fóra oportú que emergís a nivells de dignitat merescuda la figura de Josep Pascual i Tirado, el castellanenc que s'autoretratava com a «carbassot i poc llegit», «pobre llaurador aficionat» a la ploma, i que tanmateix fou capaç no solament de recrear estampes fresquíssimes de la vila i el seu terme, sinó també assolí de fabular el món llegendari local de *Tombatossals*. Certament l'any 1920 acceptava ufanós la «lletra de convit» que li havia adreçat el canonge de Manacor i tot seguit n'esdevenia corresponsal a Castelló de la Plana i, a la llarga, fou un dels baluards de l'Obra del Diccionari. El testimoniatge documentat i sens dubte preciós d'aquesta contribució el constitueix la col·lecció de 47 cartes que el lletraferit castellanenc adreçà a mossèn Alcover (i al reducte fidel dels seus ajudants), tot mirant de satisfer les qüestions d'ordre lexicogràfic que aquest li plantejava. Val a dir que l'epistolari abraça, amb una admirable assiduitat, el període dels deu anys que s'escolen des del 1920 fins al 1930 —publicació de *Tombatossals*—, més una darrera carta, de 1932, que adreça a Moll el nostre castellanenc, amb l'ànim torbat per la mort de mossèn Alcover, el qual «tal volta fou la causa, lo principi de les meues aficions, entusiasmes i afanys per la llengua vernàcula».

La Societat Castellonenca de Cultura acaba de fer-se acreedora d'un nou guardó en editar aquest epistolari de qui figura entre els col·laboradors més prolífics i prestigiosos que mai haja tingut el *Butlletí*. I he d'afanyar-me a constatar que l'edició constitueix un exemple ad-

Lluís Gimeno Betí
Josep Pascual Tirado i
l'Obra del Diccionari (1920/1930)
Societat Castellonenca de Cultura,
Castelló de la Plana, 2000
119 pàgs.

mirable d'abundor informativa combinada amb el rigor expositiu. Sens dubte, n'era tota una garantia el curador, Lluís Gimeno Betí, un professor de la Universitat Jaume I especialista en lexicologia i alhora apassionat per la recerca de la cultura castellanenca, especialment centrada en l'estudi de personatges significatius. Així doncs, els mots que constitueixen la base dels informes de Pascual i Tirado disposen, en aquesta edició, d'un aparat ric en indicacions de caràcter dialectològic i sobretot hi tenen copiosament documentada llur relació amb el Diccionari Alcover-Moll. De tota manera, a banda d'aquest lèxic que constituïa la matèria puntual de la consulta, el llenguatge fresc i expressiu que ametrava les cartes del llaurador castellanenc devia estimular sens dubte l'atenció de mossèn Alcover a l'hora de completar les seues cèdules.

Pel que fa a la contextualització sociocultural difícilment hom podia es-

perar una informació més completa i ajustada que la que ens ofereixen les notes a peu de pàgina. En aquest sentit, a les cartes de Pascual i Tirado assoleixen un relleu notori, com no podia ser altrament, els fundadors de la Castellonenca (Guinot, Revest, Carreras, Sánchez Gozalbo, Huguet i Carbó), al costat d'altres contemporanis. La presència en concret de G. Huguet Brea es justifica per les seues relacions directes amb l'Obra del Diccionari, una condició que fa aparèixer en aquest epistolari el mossèn benassalenc J. Garcia Girona, corresponsal a l'Alt Maestrat. Heus ací una galeria de personatges castellanencs presentada mitjançant unes notes de documentació acurada. Tot i això, i de cara a la publicació d'*Escriptors castellanencs dels segles XII al XX*, em permet d'indicar al professor Gimeno que Huguet Brea no morí el 1925 sinó 1926 i que el 1873 residia a la seua ciutat, on participava en la revolució cantonal (pàg. 23). D'altra banda, al pare, i no pas al fill, Huguet Segarra (una confusió força estesa, pàg. 97), cal atribuir la fundació, l'any 1909, de la Joventut Regionalista. Com a curiositat complementària, hi deixe anotada l'entema que Pascual i Tirado tenia a l'Huguet pare, la qual contrasta amb la profunda simpatia que li suscitava el jove F. de B. Moll.

Ara bé: en la mesura que la història de la llengua catalana al segle XX té pendents l'estudi de l'Obra del Diccionari i la reivindicació incondicional de mossèn Alcover, aquest epistolari de Josep Pascual i Tirado hi cotitza a l'alça.

Vicent Pitarch

És cert que cap llibre que parle d'altres llibres és millor que els llibres en qüestió. I és bo preferir els textos originals als comentaris més o menys enginyosos sobre ells. Sovint, però, alguns llibres sobre llibres et recorden que hi ha tot un món entre la crítica entesa com un exercici simplement avaluador i aquella que fa del diàleg –amb el text que té davant i amb la literatura– la raó de ser de la seua existència. La mateixa distància exactament que hi ha entre l'escriptor que reclama la «qualificació» que mereix la seua obra i aquell que simplement espera ser un motiu més del diàleg. Vists així, i per bé que necessiten sempre dels altres per a existir, aquests llibres sobre llibres deixen de ser activitats «secundàries» i ocupen un lloc «primari» en el món de la creació literària. Per això sempre m'ha semblat bastant rudimentària l'actitud que consisteix a creure que tota activitat crítica és, per definició, símptoma d'alguna frustració. I això ni que ens arribe formulada amb precisió i bellesa com aquell inici d'un conegut llibre de Steiner: «Quan mira enrere, el crític veu l'ombra d'un eunuc. Qui seria crític si poguera ser escriptor? Qui es preocuparia d'aprofundir al màxim en Dostoievski si poguera forjar un centímetre dels Karamazov?»

Llegir aquest *Utopía y desencanto*, un recull d'articles de Claudio Magris, és una bona manera de comprovar que alguns papers sobre literatura tenen l'altíssima funció d'enriquir els texts dels creadors, d'inserir-los al bell mig d'un diàleg que d'alguna manera els fonamenta i els integra en una mena de corrent universal del pensament literari. Perquè d'això es tracta al capdavant. Quin altre sentit, poderós i il·luminador, pot tenir la literatura? El lector se les haurà de veure amb Mann, Hesse, Broch, Stevenson, Kafka, Plató, Sófocles, Goethe, Nietzsche, Borges..., i ho farà de la mà d'un pensador de la literatura i del món, d'un escriptor per a qui el repte de la literatura actual és «transformar en metàfora poètica els coneixements cada vegada més abstractes d'una naturalesa indeterminista», per a qui és evident i profitosa la distinció entre un «pensament científic» que ha reduït significativament l'evidència sensible en favor de l'abstracció, i un altre de «literari» que tossudament ens recorda l'excepció i el rebuig contra la norma i les regles.

Però, a més, aquest *Utopía y desencanto* no viu solament dels texts dels altres. Els articles a propòsit d'autors i obres determinats van acompanyats de reflexions sobre la mateixa activitat creativa i

Magris, la literatura i el món

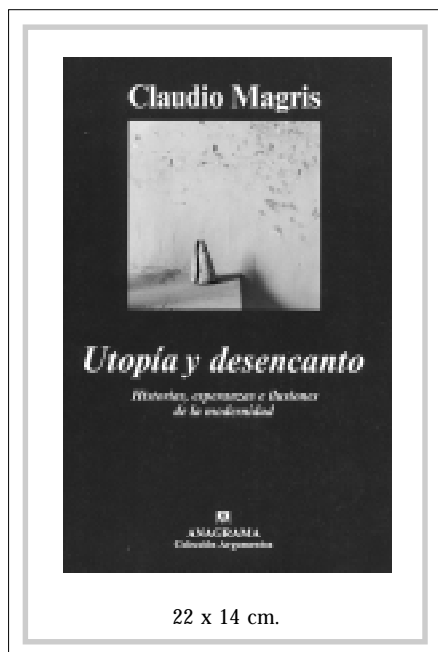
Claudio Magris
Utopía y desencanto
Anagrama
Barcelona, 2000
361 pàgs.

sobre aspectes que a poc a poc dibuixen el *pathos* que per a Magris ha de definir l'home contemporani. L'esbós que en fa l'article inicial, que dona títol al volum, és la presentació de l'eix vertebrador d'un recull, ordenat de manera entenedora, més enllà del fàcil recurs cronològic. Utopia i desencís, diu Magris, no han de contraposar-se, sinó sostenir-se i corregir-se mútuament. Aquesta vella mirada sobre el món –que rebutja sistemàticament les actituds benestants, que paralitzen l'esperit–, Magris la transporta a la mateixa història literària dels dos darrers segles, que és vista també com una història de la simbiosi entre la mirada utòpica i la que ens atansa el dimoni que tots portem a dintre. De fet, Magris no deixa de posar-la mai davant dels ulls del lector: en el brillant article, per exemple, dedicat a Antígona i a les lleis no escrites dels déus; o en la reflexió sobre l'intent de Hesse de conciliar les contradiccions tot precisant que «toda armonía alcanzada es momentánea e ilusoria, al igual que los contrarios que

ha recompuesto, y que la desavenencia resurge enseguida, inextinguible como el propio fluir de la vida»; o en el deliciós article dedicat al *Gitanjali*, de Tagore, on remarca la singularitat d'un poema que, a pesar del misticisme panteista que l'il·lumina, és capaç de no deixar fora del salm gloriós tot allò que sembla condemnat a un destí d'inutilitat, com aquella flor insignificant «excluida de la magnificencia universal», amb flaire i color massa esvaïts per ser exemple de la majestuositat del món.

Els lectors de Magris, els de *Danubi i Microcosmos*, sabem fins a quin punt tot això sembla essencialitzar-se en el concepte de «frontera», que tantes vegades ha fet servir i al qual dedica pàgines inoblidables en aquest recull: «La frontera es doble, ambigua; en unas ocasiones es un puente para encontrar al otro y en otras una barrera para rechazar-lo. A menudo es la obsesión de poner a alguien o algo al otro lado; la literatura, entre otras cosas, es también un viaje en busca de la refutación de ese mito del otro –que cada uno, como en un misterio medieval, es el Otro». Perquè la literatura implica també un compromís moral que ens fa entendre el perquè d'aquesta dialèctica entre el límit i el més enllà, d'aquesta inútil necessitat d'una frontera que, precisament perquè existeix, ens permet l'esforç d'arribar a alguna cosa més humana. No debades, les seues novel·les exemplifiquen un model d'odissea que respon al viatge circular –contraposat al rectilini–, on l'individu, com en Homer, s'enriqueix amb les diversitats que mai no arriben a destruir-lo. *Microcosmos*, per exemple, es tanca amb el protagonista sota la volta de l'església del Sagrat Cor, a Trieste, el símbol de la plenitud en què consisteix sempre la darrera etapa del viatge, el cim d'un procés on *els altres* han enriquit la personalitat del jo viatger.

Utopía y desencanto és, doncs, molt més que un llibre sobre llibres. És en tot cas un llibre que pensa el món a través dels llibres, que el contempla i el vol entendre a través de la literatura. No sense motiu, aquesta es reivindica com una de les formes més profitoses del pensament contemporani. Magris ho sap i ho porta a la pràctica amb les bones maneres d'un escriptor més que notable. Si, a més –cosa bastant inusual per aquestes terres–, ha estat traduït sàviament, els lectors tenim motius sobrants per gaudir-ne.

22 x 14 cm.

L'exemple

Jaume Medina
L'art de la paraula
Tractat de retòrica i poètica
Proa, Barcelona, 2000
545 pàgs.

Transmetre la senzillesa i nitidesa d'aquesta obra és un repte. Ens trobem davant un manual que aconsegueix totes aquelles pautes metodològiques que assenyala i exposa, l'exemple perfecte de la doctrina predicada.

Els tractats són obres didàctiques i aquestes, alhora, no són altra cosa que aquelles «que hom escriu per a l'ensenyament de les arts i les ciències». L'afany de precisió és evident. La clau, el subtítol: «l'art de parlar bé» i «l'art de parlar bé amb una ficció versemblant» són la matèria tractada al llarg del compendi.

L'objectiu no és altre que omplir el buit existent en la cultura catalana d'un manual que es fa càrrec de la incipient manifestació de la retòrica que ve donant-se des de 1970 a la península ibèrica o a França i que havia estat substituïda per l'estilística a finals del segle XIX.

La gran varietat i riquesa que palesen les obres en el camp de la retòrica induïxen Medina a no iniciar un nou tractat. L'origen de la seua obra és l'anònim *Elementa Artis dicendi seu Institutiones Rhetoricae*, editat el 1880 a Barcelona per Francesc Rosal Balsell i atribuït a Jaume Nonell i Mas (Argentona, Maresme, 1844 - Manresa, Bages, 1922).

Els *Elementa* parteixen o tenen dos punts de referència. D'una banda, hem de constatar la tendència a presentar en un volum els tractats de poètica i de retòrica, tret característic del segle XVIII i que té com a màxim exponent la *Retòrica* de Domingo de Colònia, que anava acompanyada de les *Institutiones Poeticae* de Joseph Jouvancy. D'una altra, evidenciar la rellevància de l'*Ars dicendi priscorum potissimum praeceptis et exemplis illustrata* de Joseph Keutgen.

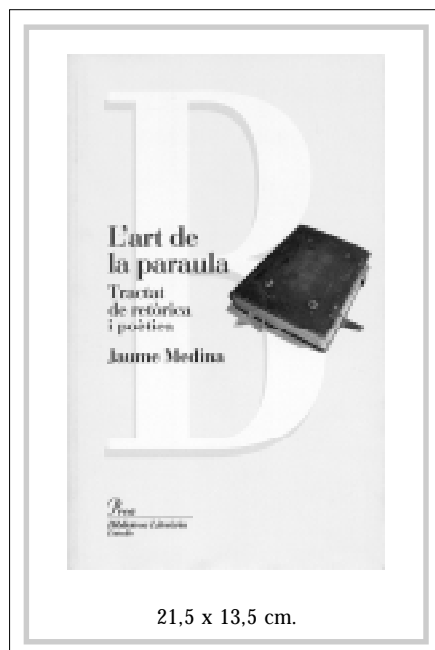
Ara bé, que el manual presentat per Jaume Medina siga una traducció no fa més que augmentar el valor d'allò que divulga. Com el mateix autor explica en la «Introducció», molts són els problemes als quals s'ha enfrontat. D'una banda,

hem de tenir en compte que la traducció catalana havia d'adaptar el text llatí a la prosa actual perquè fóra comprès pel lector d'ara. D'una altra, els *Elementa* eren destinats a un públic de formació castellana, propi de l'època, de manera que els exemples que presentaven eren majoritàriament en llatí i en castellà. Medina n'ha conservat els llatins, acompanyant-los sempre de la traducció catalana, i ha inserit exemples d'autors catalans com ara Jaume Roig, Guerau de Liost, Salvador Espriu o Carner entre el llistat que recorre totes les èpoques. Finalment, la reelaboració o nova composició d'alguns capítols, com el de la mètrica catalana, pel fet que o no estaven complets o eren dedicats a la llengua castellana.

Si Jaume Medina tria aquesta obra del segle XVIII perquè és metodològicament excel·lent, no menys virtuts li podem atribuir a *L'art de la paraula*. Tota obra didàctica ha de tenir una distribució transparent, on els objectius, la justificació i la metodologia siguin l'eix vertebrador. Elements que l'autor cita en la introducció del llibre i que s'arrodoneixen amb un ús constant i didàcticament efectiu dels exemples escaients.

Senzillesa, claredat, pulcritud... és per això que Medina tria l'obra atribuïda a Jaume Nonell com a referent per bastir-ne una altra des de la cultura catalana. Per això i perquè reuneix «en un nombre no excessivament extens de pàgines, el conjunt dels coneixements necessaris per al domini complet de l'art de la paraula». Tot plegat, un manual imprescindible per a tots aquells que vulguen recórrer els camins de la retòrica i la poètica.

Lorena Cantó Gilibert

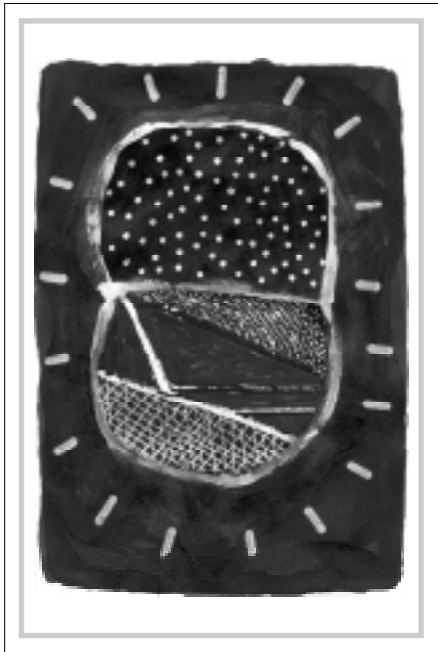
Revista de revistes:

¶ *El Contemporani*

Aquesta revista d'«arts, història, societat» ofereix un sumari atapeït. Hi trobem, entre d'altres, articles de Xosé R. Quintana sobre l'influent *Sempre en Galiza*, de Castelao; d'Oriol Pérez i Treviño sobre el genoma humà i les preocupants perspectives de configuració d'una «posthumanitat»; d'Anabel Torres sobre dissidència i exili; d'Eva Sòria sobre el centenari d'Erich Fromm; de Josep Fontana sobre *El franquisme i els catalans* i la recuperació d'un passat incòmode. Hi ha també entrevistes amb Ben Kiernan i amb Dorothy Thompson, a cura respectivament de Vicent Olmos i Pau Viciano i de Pamela J. Walker. En l'apartat d'arts destaca l'aportació crítica de Josep-Anton Fernández sobre l'obra de Quim Monzó. S'hi poden llegir també treballs d'Enric Pujol sobre Ferran Soldevila com a clàssic i de Gustau Muñoz sobre claus de la situació valenciana. Cal destacar, així mateix, els articles de George Steiner («El final del futur») i de John Hirst («Cinc fal·làcies de la política aborígen»), així com la secció de ressenyes i comentaris breus, sempre intencionats. (Núm. 23, gener-juny 2001, Editorial Afers, La Llibertat, 12, 46470 Catarroja).

¶ *LEspill*

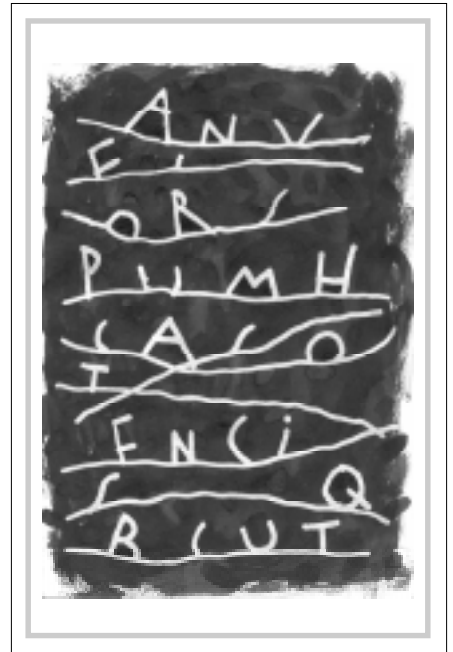
El número 6 d'aquesta revista quadrimestral presenta un dossier dedicat al tema candent de la reforma de l'ensenyament de la història promoguda pel govern actual, amb articles de Ramón López Facal, Rafael Valls, Juli Capilla, Agustí Alcoberro i Eva Serra. També dedica l'editorial a aquesta qüestió. La secció documents aporta la traducció del darrer escrit d'Isaiah Berlin, «El meu camí intel·lectual». Altres articles que s'hi publiquen són de Pierre Bordieu sobre neoliberalisme, de Wolfgang Sachs sobre conseqüències ecològiques de la globalització, d'Ernst Tugendhadht sobre poder i antiigualitarisme en Nietzsche i Hitler, de Miquel Barceló sobre «colònies» i la historiografia catalana, de Joan Seguí sobre la «venda» del territori balear, d'Antoni Martí sobre el darrer Ramón Gómez de la Serna vist per Josep Pla, de Josep Vicent Boira sobre les relacions entre Catalunya i el País Valencià i d'Antoni Marí sobre escriptura i intimitat. Completen el sumari ressenyes a càrrec de Joaquim Sempere i de Lluís Meseguer. (Núm. 6, hivern 2000, Publicacions de la Universitat de València-Edicions Tres i Quatre, El Batxiller, 1, 1^a, 46010 València).

Reflexions (socio)lingüístiques

Ernest Querol
Els valencians i el valencià
Denes, Paiporta, 2000
288 pàgs.

Abelard Saragossà
El valencià del futur,
una contribució ideològica
Alambor, Benicarló, 2000
176 pàgs.

Segons diuen els que en saben, la reflexió sobre la llengua és un indicador del grau de consciència social —sociolingüística. Segons aquesta asseveració, la nostra comunitat lingüística exhibiria índexs ben saludables d'autopercepció. Les llibreries són plenes d'estudis erudits sobre la *qüestió de la llengua*. Per contra, també hi ha qui diu que l'excés d'introspecció denota una conducta consoladora d'una certa anormalitat. I, en efecte, la mirada sobre la pròpia condició és una de les característiques de tota «situació minoritària». Siga com siga, els «temes» sobre els que hom reflexiona ens alerten sobre l'estat de la qüestió. La Sociologia del Coneixement ens ensenya que el pensament és sempre situacional —contextual.

El cas de la llengua catalana no és diferent. I el País Valencià n'és un laboratori. Fa uns anys, per exemple, la variació i la diversitat lingüístiques, juntament amb els estudis històrics, eren el centre d'interès dels nostres lingüistes. La influència d'homes com Manuel Sanchis Guarner, Enric Valor o Josep Giner, posem per cas, va deixar la seua empremta. Les reflexions sobre el caràcter social dels idiomes aportades per Joan Fuster van tenir menys seguidors, en contra del que pot semblar a primera vista. La influència de l'obra obertament sociològica de Rafael Lluís Ninyoles, de Lluís Vicent Aracil o de Josep Vicent Marquès sobre els estudis lingüístics ha estat més epidèmica del que hauria estat desitjable. L'evidència que el fet lingüístic és un fet social sembla encara poc perceptible per a bona cosa dels nostres filòlegs. Es pot afirmar que bona part de les publicacions sorgides de les facultats de Filologia en el nostre àmbit han treballat amb un retard més que evident sobre les demandes

d'una societat que es modernitzava més de pressa que no els seus plans d'estudi.

És en aquest context que s'ha de saludar l'aparició de dos llibres que, en més d'un sentit, s'escapen d'aquesta tradició. *Els valencians i el valencià*, d'Ernest Querol; i *El valencià del futur*, d'Abelard Saragossà, s'inciuen en una perspectiva diferent. En efecte, el llibre de Querol analitza el procés de substitució i l'alternança lingüístiques al País Valencià amb rigor. Querol s'hi ha dedicat durant molts anys amb un instrumental divers i una ment heterodoxa. El resultat és ben d'agrair. L'anàlisi del retrocés social de la llengua no pot reduir-se a factors epidèmics, sinó que exigia un «pensament complex», com hauria dit Edgar Morin. Querol incorpora una perspectiva multidimensional al marge dels sistemes d'idees dominants en la nostra universitat. Gràcies al seu treball ara coneixem millor les causes del procés de substitució. Només així és possible de dissenyar-ne l'alternativa.

Per la seua banda, Saragossà elabora un treball més lingüístic però sense perdre de vista la dimensió política —ideològica, en diu ell— de les seues propostes. És d'agrair que l'autor no s'amague darrere de la ciència com solen fer els de la seua professió per tal de legitimar opinions valoratives. De fet, aquesta sinceritat és imprescindible si volem encarar els problemes de socialització real dels usos lingüístics. El llibre de Saragossà és, clarament, el llibre d'un lingüista diguem-ne valencianista o nacionalista, la qual cosa no és sempre la mateixa —com és normal, d'altra banda. I els seus punts d'interès, molt en la línia del valencianisme oficial actual —BNV i organitzacions afins— d'intentar acostar-se a la realitat més concreta i immediata. En aquest sen-

tit, Saragossà realitza una proposta de model de llengua comuna o estàndard que, segons el seu desig, hauria de convertir-se en el model referencial per als usos més neutres i massius. Sense dir-ho, Saragossà dissenya una «proposta tècnica» elaborada amb criteris clarament polítics —de política lingüística. És una proposta, per exemple, que haurien de tenir ben en compte els responsables dels models lingüístics dels mitjans de comunicació (escrits, orals i audiovisuals) i, per descomptat, els futurs (?) acadèmics de la llengua. Al meu entendre, la proposta de Saragossà no solament és tècnicament correcta sinó políticament assumible per la societat valenciana. Les propostes lingüístiques no es poden fer mai al marge de la realitat sociocultural que les ha de fer servir. Ara bé: la bondat de les propostes tècniques no pressuposa la seua acceptació i extensió social. Han de ser portades a la pràctica amb els mecanismes de reproducció socials adequats, que, en aquest cas, són, bàsicament, els mitjans de comunicació, el sistema d'ensenyament o l'administració.

No sabia acabar sense reconèixer la coincidència de les propostes de Saragossà amb les vehiculades, en gran part, pel mitjà sociolingüístic més important del país: la televisió valenciana. I una altra que, de segur, Saragossà entendre de seguida, i que dóna per a una tesi doctoral: el valencià del futur depén del futur del valencià i no a l'inrevés.

En fi, els professors Querol i Saragossà han fet el seu treball: estudiar i escriure. La resta no està en les seues mans —ni en les meues.

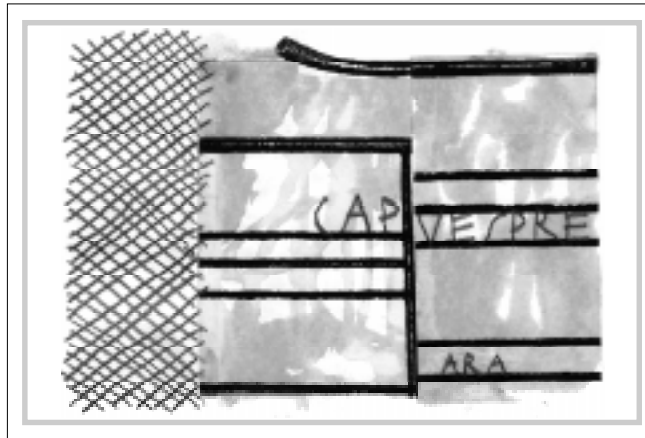
Un diagnòstic a temps

S'ha dit que el diagnòstic mèdic més precís és el que emana de l'autòpsia. Ara, segurament l'interessat s'hauria estimat més un diagnòstic aproximatiu i un tractament a temps. En el cas valencià el diagnòstic està clar. Es manifesten símptomes d'una preocupant crisi degenerativa d'insostenibilitat, i els continus ajornaments de l'aplicació d'una teràpia adequada estan repercutint molt negativament en la qualitat de vida del malalt. Segons les conclusions de l'estudi, fet per més d'una vintena d'investigadors i dirigit per Almenar, Bono i Garcia, ja tenim una radiografia sobre l'augment dels costos ecològics, atesa la creixent degradació dels sistemes ambientals valencians.

Aquest llibre presenta un retrat de la realitat valenciana vist des de la sostenibilitat. Ofereix una visió àmplia de l'estat actual dels ecosistemes que donen suport a la vida, l'evolució recent de l'economia i les tendències de la societat amb referència als indicadors mediamambientals. *La qüestió ambiental* no pot continuar essent tractada com una problemàtica sectorial i secundària que es limita a complementar cosmèticament els imperatius econòmics. Segons les conclusions d'aquest estudi, la sostenibilitat hauria de ser «una política de polítiques», és a dir, un marc previ que hauria de condicionar tots els àmbits d'actuació.

Primerament, hauríem d'acceptar el fet que la nostra terra és especialment fràgil i vulnerable, i que té una capacitat de regeneració lenta. Les característiques del territori valencià fan que el seu sistema atmosfèric patisca poca ventilació i que tinga una escassa capacitat de dispersió, per raó de la seua orografia. El seu sistema hídric té poca renovabilitat per l'escassetat i la irregularitat de les precipitacions, i pel que fa al seu sistema edàfic, hi predominen els sòls prims amb poca entrada de nutrients i amb una difícil regeneració.

L'estudi documenta l'amenaça als recursos hídrics que suposa tant la sobreextracció d'aigües superficials i d'aqüífers com els considerables volums de líquids residuals urbans i industrials que hi són

vessats. S'hi analitza la degradació dels sòls per l'erosió hídrica, la salinització, les urbanitzacions i la contaminació industrial i agrícola. S'hi valora la contribució valenciana als problemes globals com l'efecte hivernacle amb la contaminació atmosfèrica.

L'economia valenciana es caracteritza sobretot per la seua voracitat en consumir recursos de tota mena. Aquesta destrucció de l'entorn ha augmentat durant els darrers anys per damunt del creixement demogràfic i per davant del creixement econòmic. El ritme d'augment de les taxes de consum, l'arrasament de la natura i l'emissió de residus són, hui, superiors o molt superiors a l'increment dels homòlegs europeus. Els autors afirmen que l'economia valenciana paga un preu molt alt en recursos bàsics com terra, aigua i aire per augmentar el seu producte interior brut. «No sols no guanya en ecoeficiència sinó, al contrari, en perd. I, amb això, no sols avança en la insostenibilitat mediamambiental, sinó que retrocedeix en eficiència econòmica genuïna.»

Es fa palès que per aconseguir la sostenibilitat no n'hi ha prou, ni de bon tros, de «netejar» o de «tractar a la fi de la canonada» la brutícia produïda, sinó que cal reduir el volum absolut dels flu-

xos de materials de tot tipus que entren i ixen de l'economia. Llavors, cal començar a plantejar la sempre difícil qüestió de la «suficiència» o les restriccions al creixement.

També s'analitza la gran contradicció que es dona entre les opinions favorables a l'ecologia i uns comportaments i actituds poc conseqüents amb aquestes opinions ambientalistes. Mentre hi ha una clara majoria de persones que valoren el medi ambient per damunt del creixement, aquestes opinions no es tradueixen en un compromís pel que fa al consum privat ni amb les resistències col·lectives a favor de la sostenibilitat.

També s'hi desfan alguns mites. Ni les classes mitjanes, urbanes i educades (incloent-hi les persones amb ocupacions tècniques i professionals), tenen valors «postmaterialistes», ni la joventut es mostra més ecologista en la vida quotidiana. És més aviat al contrari, els estils de vida més «moderns» solen ser més agressius amb el medi.

Malgrat l'avanç de l'educació i la sensibilització ambiental, segons els autors, la majoria de les persones mantenen una nítida «desconnexió entre les agressions a la natura i les estructures bàsiques de l'economia, la política, l'organització social i la cultura». La defensa de la biodiversitat, que dona sentit i qualitat al present i al futur valencià, farà necessari que es comence a enderrocar el gran mur. Caldria bastir ponts entre la consciència ambiental i la disposició de les institucions a prendre les mesures estructurals necessàries que permeten i afavoresquen uns comportaments més coherents amb la sostenibilitat.

Si el diagnòstic d'insostenibilitat que dibuixa aquest llibre està prou clar, els possibles remeis socials i polítics es presenten amb molts entrebancs per la manca de subjectes col·lectius conscients i decidits a presentar batalla al centre del poder valencià. Tant de bo no hàgem d'esperar la certesa de l'autòpsia o la pedagogia de la catàstrofe per reaccionar i apostar decididament per un futur complex i viu: sostenible.

Ricardo Almenar, Emèrit Bono,
Ernest Garcia (dirs.)

*La sostenibilidad del desarrollo:
el caso valenciano*

Universitat de València-Fundació
Bancaixa, València, 2000
575 pàgs.

Premis

de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

POESIA

Pere Bessó per *Narcís de la memòria* (Editorial Tres i Quatre).

TEATRE

Josep Lluís Sirera i Rodolf Sirera per *Silenci de negra* (Editorial Tres i Quatre).

NARRATIVA

Albert Hernández Xulvi per *Temps de fang* (Edicions 62).

NARRATIVA JUVENIL

Francesc Gisbert per *El misteri de la lluna negra* (Tabarca Llibres).

LITERATURA INFANTIL

Empar de Lanuza per *Versos al sol* (Tàndem Edicions).

TRADUCCIÓ

Joan Francesc Mira per la *Divina Comèdia*, de Dante Alighieri (Editorial Proa).

ASSAIG

Martí Domínguez per *Bestiari* (Editorial Tres i Quatre).

ESTUDIS LINGÜÍSTICS

Ésser, estar i haver-hi en català antic per Joan Rafael Ramos (IIFV/PAM).

ESTUDIS LITERARIS

Vicent Josep Escartí per *Dietari de Joaquim Aierdi* (Editorial Barcino).

LLIBRE MÉS BEN EDITAT

Edicions del Bullent per *Costumari botànic*, de Joan Pellicer.

COMUNICACIÓ

Comité de Redacció de Canal 9-Televisió Valenciana.

CERTAMEN DE POESIA
VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

JURAT:
Alfons Cervera
Emili Rodríguez Bernabeu
Josep Ballester
Marisol González Felip
Ramon Guillem

DOTACIÓ:
1.000.000 de pessetes.

INSCRIPCIONS
El termini d'admissió d'originals finalitzarà el dia 30 de juny. Les obres es presentaran a l'Institut Municipal de Cultura i Joventut de Cultura i Joventut (C/ Mariana Pineda, 95, 46100 Burjassot).

www.burjassot.org

www.burjassot.org

De consulta imprescindible

Entre els records més aviat imprecisos de l'adolescència, en conserve un que segurament serà compartit per moltíssimes persones de diverses edats. Quan jo feia l'última etapa d'un batxillerat procel·lós i desagradable, se'm presentava davant una perspectiva universitària presidida, entre altres imaginàries qualitats, pel fet que podria prescindir dels «llibres de text» obligatoris i moure'm en la llibertat dels apunts i d'una extensa bibliografia per a cada assignatura.

No diré ara com es va concretar després aquest panorama, perquè seria cruel, però sí que confessaré, revestit amb la immerescuda experiència proporcionada per l'edat, que cada dia que passa estic més agraït a la companyia dels manuals, els diccionaris i les enciclopèdies als quals tan sovint haig de recórrer en moments de dubte i que tan sovint, també, m'han salvat en moments de desorientació, com a indicador ràpid per a cercar noves vies, més àmplies, de coneixement.

És, sens dubte, una experiència ben generalitzada. Ningú que haja experimentat en un moment o altre la necessitat urgent d'una informació sumària no podrà menysprear, si és sincer, la utilitat d'aquesta mena d'obres, obligadament esquemàtiques però que sempre ofereixen una entrada bàsica i imprescindible per a noves indagacions, més especialitzades o aprofundides en una matèria determinada.

En aquest sentit, resulta modèlica la sèrie «Materials», que edita el Servei de Publicacions de la Universitat de València dins la Col·lecció «Educació» i que es va iniciar el 1989. Està dirigida pel professor Guillermo Quintás. Durant aquests onze anys, n'han aparegut, si fa no fa, una cinquantena de títols, xifra que mostra una notable vitalitat.

És una proposta editorial una mica complicada de dur a la pràctica, si es té en compte que atén diverses premisses no sempre fàcil d'aconseguir.

En primer lloc, no es tractava de publicar "apuntes", a la manera tradicional, sinó manuals sòlids, rigorosos i que durant un temps siguen un referent imprescindible en el seu camp, més enllà de l'abast d'unes aules concretes o dels "dominis" d'un determinat professor.

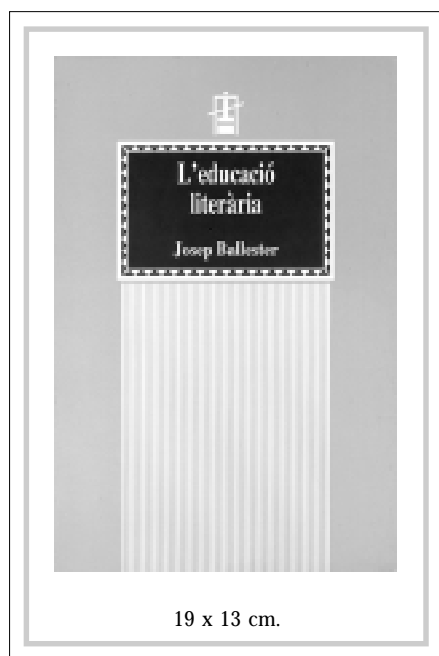
D'altra banda, s'intenta ajustar al màxim els preus de venda, tenint en compte l'economia individual o familiar dels usu-

aris –majoritàriament estudiants–, i també la necessitat de dissuadir-los de fer fotocòpies.

Encara, s'ha potenciat que les obres tinguessen una autoria col·lectiva, que fossen, en el cas possible, el resultat del treball d'equips.

La nova estructura dels plans d'estudi, amb mòduls reduïts, han complicat una mica més l'obtenció dels objectius recercats, en fer minvar la demandada regular de títols.

Finalment, es vol que en la col·lecció tinga una presència ben notable la llengua catalana, oficial en les universitats valenci-

anes i en quasi totes les altres de l'àmbit lingüístic.

Ben aviat, aquesta darrera línia de propòsits va rebre un impuls favorable amb la participació del Servei de Normalització Lingüística, el qual començà a convocar beques per a la redacció de manuals en valencià, com una aportació certament bàsica a l'increment de la docència en aquesta llengua i de la difusió dels llenguatges d'especialitat entre el professorat i l'alumnat.

L'abast de la sèrie de manuals ultrapassa en molts casos l'àmbit universitari. Aquest fet és especialment clar si es considera la utilitat general d'una obra com el *Manual d'ús de l'estàndard oral*, de Josep Lacreu, que ha assolit quatre edicions i que ha esdevingut obra de referència per a moltes persones, fora de la Universitat –correctors, traductors, mestres, periodistes i, en gene-

ral, usuaris habituals de l'idioma en contextos cultes o simplement correctes.

Altres títols han estat també objecte de reedicions. Per exemple, *Fonaments de bioquímica*, de Juli Peretó, Ramon Sendra, Mercè Pamblanco i Carme Bañó; *Mètodes matemàtics. Variable complexa*, de Josep Peñarrocha Gantes, Arcadi Santamaria Luna i Jordi Vidal Perona; *Manual de termodinàmica*, de Vicente Gandía Gomar; *Manual de geografia física*, de Vicenç M. Rosselló, Josep M. Panareda i Alexandre Pérez Cueva; *Química orgànica general*, de Salvador Gil i Ramon Mestres; *Mètodes numèrics per a la física*, de Rafael Guardiola, Emili Higón i Josep Ros, o *Lingüística general y aplicada*, de Ángel López i altres autors.

L'obertura temàtica de la sèrie és molt àmplia, com es pot veure repassant-ne alguns dels títols: *Electromagnetisme bàsic*, de Francisco Pomer; *Introducció a la informàtica*, d'Enric Casaban; *Art i educació*, de Ricard Huerta; *Història del pensament biològic*, de Josep Lluís Barona; *Atlas escolar del País Valencià*, de Vicenç M. Rosselló i Vicente Gozálviz; *Comprendre i gestionar la ciutat: un assaig d'economia i política urbana*, de Josep Sorribes Monrabal; *Teoria del coneixement*, de Josep Lluís Blasco i Tobies Grimaltos; *Introducció a l'anàlisi i disseny d'algorismes*, de Francesc J. Ferri, Jesús V. Albert i Gregorio Martín; *Metodologia en infermeria*, d'Empar Benavent, Ramon Camaño i Andrés Cuesta; *Introducció a la topologia*, de F. Mascaró, J. Monterde, J. J. Nuño i R. Sivera; *L'educació literària*, de Josep Ballester; *Manual de documentació audiovisual en ràdio i televisió*, d'Enric Bellveser (ed.); *Història de l'art del segle XX*, de Carme Gràcia; *Coneixements bàsics de màrqueting*, d'Alejandro Mollà (coord.) i d'altres.

Com es pot veure, a hores d'ara, gràcies a aquesta sèrie bibliogràfica, la possibilitat real d'impartir la docència en valencià, amb el suport de textos adequats, s'ha vist notablement reforçada.

I no sols això. És tota una concepció distinta del "llibre de text" la que hi ha darre dels volums de la col·lecció. I, en aquesta mesura, també uns nous plantejaments dels objectius docents, que van aconseguint-se amb la seua continuïtat amb temes encara no atesos.

*E*l barri dels enfonsats

Sorprén aquest fred distanciament en l'escriptura. Potser això és provocat per la necessitat de contar unes experiències terro-
rífiques amb la màxima imparcialitat possi-
ble, per tal de fer versemblants uns fets que
les mateixes víctimes percebi-
en com a irreal-
s. Hom no sap si Szpilman va escriure
aquest llibre mogut per aquestes intencions
testimonials, i també catàrtiques, o si ho va
fer sotmés a un estat de trastocament pro-
duït pels anys de patiment que encara no ha
pogut superar —no hem d'oblidar que
aquest llibre s'escriu immediatament des-
prés de la II Guerra Mundial i es publica per
primera vegada el 1946. En tot cas, Szpilman
explica la seua odissea negativa de forma
terriblement emocionant, carregada d'una
moralitat poc usual en situacions extremes
i culminada per una estima apassionada a la
música. De fet és la música, i altres inquie-
tuds culturals, allò que ompli la seua vida *nua*
mentre tracta de sobreviure. Perquè quin
valor té la vida nua? O és que la vida és, sim-
plement, un supòsit bàsic de la resta de va-
lors? Quan ens veiem obligats a fer la pre-
gunta per la *pura vida*, aleshores ja se'ns han
negat, prèviament, tots els valors que ens ca-
racteritzen en tant que humans. Sens dub-
te, l'holocaust ha transgredit aquest límit, i
així, ha esdevingut el mite originari, absolu-
tament negatiu, del nostre Occident con-
temporani. Després d'Auschwitz tot s'ha de
tornar a pensar.

Wladislaw Szpilman
El pianista del gueto de Varsovia
Turpial & Amaranto, Madrid, 2000
221 pàgs.

Però hi ha més coses al llibre de Szpilman.
Hi ha sobretot una brillant intuïció sobre
com es crea l'estat de terror previ al gran
sacrifici. El primer que fan els alemanys,
observa Szpilman, és dictar tot un seguit de
decrets que regiran la nova vida, especial-
ment pel que fa al jueus. Però, en realitat,
aquests decrets no tenen validesa: observar-
los escrupolosament no garanteix ni tan sols
la vida. No acomplir-los tampoc no implica
ser condemnat o perseguit. Des del punt de
vista, doncs, del sotmés no hi ha cap lògica
que assegure la supervivència: la vida i la
mort són qüestió d'atzar. Heus ací la ver-
dadera situació tràgica a la qual han de fer front
les víctimes: morir lluitant, deixar-se matar,
abandonar-se a l'esperança o al suïcidi des-
esperat. I aquest aparent despropòsit és, jus-
tament, la lògica del terror que, des de la
perspectiva del botxí, es percep com a mè-
tode sistemàtic: hi ha al darrere tot un pro-
cés que va creant la sensació de por, després
de pànic i finalment de sang, fum i cendra.

Ens trobem, al meu parer, davant d'un lli-
bre magnífic, davant d'un narrador amb una
dignitat moral admirable. Però si això és de

veres, per què aquest llibre ha estat oblidat
durant més de cinquanta anys? Els *allibera-
dors* russos van prohibir-lo ràpidament. La
història havia pres la paraula, havia donat les
seues raons i no va deixar lloc per a la pietat,
tot i que semblava que la literatura sobre
l'holocaust era ben rebuda pels nous amos,
ja que ajudava a cohesionar la població en-
front de l'enemic comú. Aquest llibre, tan-
mateix, va ser prohibit: exposava amb mas-
sa claredat la col·laboració de lituans, ucraï-
nesos, i fins i tot jueus, amb els alemanys?
Contribuïa això massa poc a crear el nou
ordre? L'oblit sempre cerca un nou origen:
crea nous estats i noves veritats, però tam-
bé evita qualsevol crítica comparativa: és el
mateix Auschwitz que el Gulag? O potser
qui ens *oprimeix* actua talment com qui tracta
d'*alliberar-nos*?

Així, el llibre ha restat oblidat —tot i que
s'havia intentat publicar diverses vegades—
fins que el 1999 va ser publicat de nou, tra-
duït a l'anglès i, ara, al castellà. La traducció
castellana s'ha fet a partir de l'anglesa mal-
grat que açò no hi conste. I, això, no deixa
de ser un manca de respecte al text original
de l'autor. Amb tot, hom apreciarà el valor
de l'obra no sense recriminar-se que aquest
llibre haja estat amagat tants anys: els obllits
ara són saludables, ara sospitosos i, sovint,
culpables.

Pol Ferrando i Martí

Si són roses, floriran

Els premis de la crítica valenciana, atorgats cada any per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC), constitueixen un indicador força fiable de la qualitat literària —clarament ascendent— dels escriptors valencians en català. Enguany, l'onzena edició d'aquests premis ha coincidit amb el lliurament del cobejat Premi Edebé de literatura infantil i juvenil —un dels millors dotats de tot l'estat— al catarroquí Pasqual Alapont, i amb el del prestigiós Enric Valor de novel·la —atorgat per la Diputació d'Alacant— a l'almassorí Pasqual Mas i Usó. Els de la crítica són uns guardons «doblement valorats pels autors», explica Josep Ballester, president de l'AELC del País Valencià: «no existeix el sentit comercial del premi i el que es calibra és, sense embuts, la qualitat».

Entre les obres premiades, el recull de versos *Pòntiques* (Bromera) de Gaspar Jaén ha obtingut, a més a més, el XVIII Premi Cavall Verd-Josep Maria Llompart —atorgat per l'AELC de les Illes Balears. Un llibre, per tant, tres vegades guardonat —l'any 1999 va rebre l'Ausiàs March de Gandia—, que presenta una visió política del món que envolta el poeta. «El sentit de col·lectivitat i el sentiment de pertinença a la comunitat estan per damunt de les qüestions personals en aquest recull al·legòric», afirma Jaén, que reconeix sentir-se especialment cofoi del guardó illenc: «és un premi d'abast de Països Catalans i, per força, el goig ha de ser major».

L'Infidel (Bromera) de Francesc Bodí ha estat premiada en la modalitat de narrativa. Aquesta obra, que també obtingué l'Enric Valor de novel·la 1999 i que va fer la segona edició en tan sols dos mesos, ofereix un relat suggeridor en què el protagonista revisa la seua vida a través d'un gran *flashback* —de l'actualitat a l'època de la transició—, per tal d'esbrinar en quin punt va començar a ser infidel: moralment, políticament i sentimental. Bodí coincideix amb la resta de premiats en què «aquest és un guardó força afalagador», i afegeix que «en darrera instància, el millor premi són els lectors, i els escriptors, com a lectors especialitzats, són força exigents i intenten sempre *desventrar* el text».

També Joan Garí, que ha rebut el premi d'assaig amb *Un ofici del segle* (7 i Mig), destaca la necessitat de mecanismes selectius per tal de destriar la literatura de qualitat i, en aquest sentit, reconeix el paper significatiu de l'AELC i d'altres plataformes com l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) al País Valencià o els Premis Serra d'Or a Catalunya: «és extremadament urgent que aquestes iniciatives es consoliden i assoleixen un prestigi, sobretot ara que gaudim d'un nivell saludable de publicació i que s'han consolidat plataformes editorials importants». *Un ofici del segle* constitueix un recull d'articles —majoritàriament publicats al setmanari *El Punt*— que s'articula en dues parts: la primera, «Cervells en fuga», aplega un seguit de retrats de personatges «nostres» que han destacat en el món de la cultura, de la ciència o de l'art; la segona, amb el títol de «Traducció inversa», reuneix temes de política, literatura, art, etc.

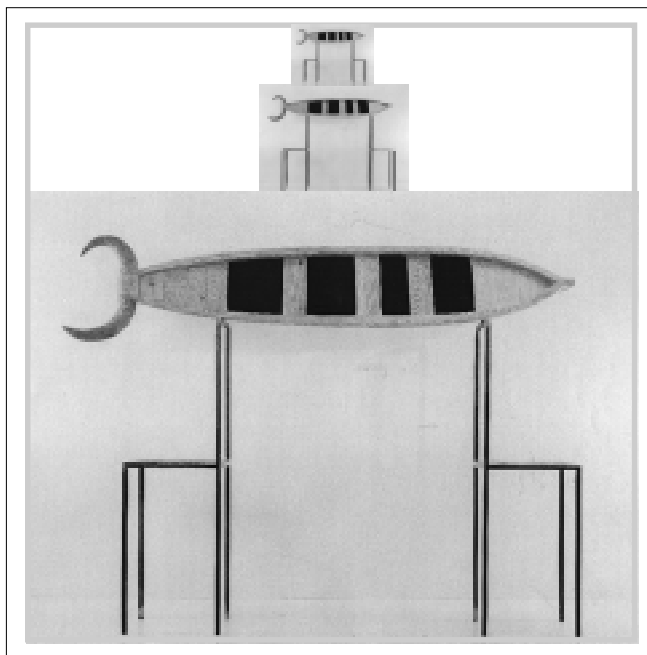
En teatre, ha estat premiat el text de la gran triomfadora de la temporada, *Besos*, de Carles Alberola i Roberto García. Representada per Alben Teatre, no ha deixat de sumar èxits —vora 350 representacions en dos anys—, premis i crítiques excel·lents. Amb aquest guardó es reconeix el valor d'un text confegit en termes de comèdia àcida, tot i que plantejada de manera atípica: lletres de cançons de la dècada dels 80 i els 90 es barregen amb els diàlegs dels per-

sonatges i en fan la funció de comodí a l'hora de llençar una mirada descreguda sobre les relacions de parella. Els autors consideren que «aquest premi té el valor afegit de provenir de la literatura, un àmbit diferent al de l'escena» on normalment es mouen.

Un any més, doncs, els escriptors diuen la seua. En aquesta edició, però, l'AELC s'ha plantejat fer una promoció ampla i continuada de les obres guanyadores a través dels mitjans de comunicació i de la *web* de l'associació (www.partal.com/aelc), a més del tradicional sopar, que se celebrarà a finals de maig i on es retrà homenatge al periodista i estudiós de la cultura popular Bernat Capó. I és que els autors se senten especialment seduïts per les possibilitats de difusió que obren els premis. Així ho constata el guanyador de la VI edició de l'Enric Valor de novel·la, Pasqual Mas i Usó: «la promoció ve de la mà del prestigi del premi i de l'editorial que publica, que, en el meu cas, és Bromera». Assegura Mas que l'obra guanyadora, *La cara oculta de la lluna*, és un llibre sobre la memòria que es nodreix dels records d'una època —entre els anys 30 i els 60— que encara són vius en la gent gran.

Els diners —nou milions de pessetes—, el ressò en la premsa i la traducció a les diferents llengües de l'estat espanyol són, entre d'altres, els estímuls que l'Edebé ha proporcionat al guanyador Pasqual Alapont: «no ens hem d'emmirallar, però, per haver estat premiats, perquè hi ha moltes obres bones que s'hi queden fora». L'obra premiada, *L'ovella negra*, fa referència als processos de maduració de la personalitat dels adolescents i explica la història d'un jove que s'enfronta a la tradició familiar, contrària al seu desig de convertir-se en arqueòleg.

Fet i fet, aquest garbell de premis, més que una grata coincidència, és la merescuda recompensa a la dedicació i a la qualificació, cada vegada major, dels escriptors valencians. És moment d'eufòria, doncs, de refermar-se en la feina ben feta que, ara, floreix en forma de premi.

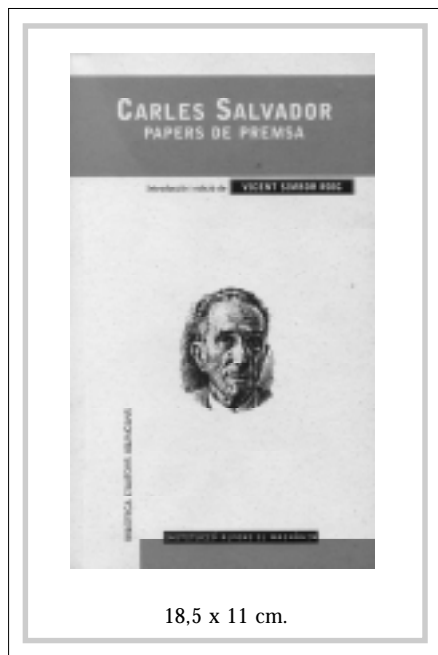
En paper de diari

Carles Salvador
Papers de premsa
Institució Alfons el Magnànim, 2000
256 pàgs.

Fa molt de temps que aquest llibre ens «era degut». Com tants d'altres que encara esperen a existir, o existeixen ja en potència, amagats, en els fulls fràgils de les col·leccions hemerogràfiques. Durant el primer terç del segle XX, sobretot, el valencianisme d'orientació reivindicadora s'expressà amb una certa vitalitat a través de les pàgines dels periòdics propis, sovint de vida curta, o acollit a la receptivitat, més o menys fàcil d'aconseguir segons els casos, de diaris d'informació general. Tots els personatges capdavanters d'aquell moviment cultural, civil i polític van deixar darrere seu un bon nombre de d'articles que en la major part només han estat revisats ocasionalment per una o altra persona erudita i quasi sempre amb finalitats acadèmiques. Podria haver, doncs, en tota aquesta herència ideològica i literària, més d'un volum factible, oportunament destriat i analitzat a la vista dels contextos històrics i dels interessos del lector mitjà en l'actualitat. Aquesta antologia que ha preparat Vicent Simbor és un bon exemple sobre com enfocar de manera productiva una operació d'aquesta mena.

Simbor va estudiar a fons l'obra de Carles Salvador en una biografia, apareguda el 1983, i ha publicat altres assaigs sobre l'escriptor i gramàtic —gran divulgador del fabrisme al País Valencià, des de la signatura de les Normes de Castelló, el 1932. Simbor va ser també, un dels organitzadors del congrés commemoratiu del centenari del seu naixement, celebrat a la Universitat de València, la d'Alacant i la Jaume I, de Castelló de la Plana, una trobada que tingué el reflex més durador en un número monogràfic de la revista *Caplletra*.

Simbor és, doncs, el millor especialista en l'obra salvadoriana i específicament en la tasca periodística. En el present volum ha fet una selecció d'articles de gran utilitat, entorn de cinc eixos temàtics que hi resulten cabdals: política, pedagogia, lingüística, idiosincràsia espanyola i valenciana i, finalment, estètica. Datats entre finals de la dècada de 1910 i l'inici de la del 1950, aquests escrits representen un seguit ben notable d'obser-

18,5 x 11 cm.

vacions i propostes enmig de circumstàncies ben distintes —la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República i el primer franquisme.

Malgrat aquesta «antiguitat» inevitable, donada per la cronologia, l'operació duta a terme per Simbor no té res a veure amb restitucions de valor simplement arqueològic. En les paraules de Salvador, en les seues observacions i reaccions enfront d'una pila de fets, hi ha una vivacitat que perdura per damunt del pas del temps. Simbor ha sabut veure-ho així i rescatar, entre una abundantíssima reserva d'articles, els que millor podien mostrar aquest nervi que es manté viu, repensant-los en el moment d'ara mateix.

Perquè molts dels problemes que Carles Salvador i els seus contemporanis saberen detectar en el país, no han estat encara resolts de manera satisfactòria o ho han estat a mitges i, en conseqüència, visions anteriors sobre ells poden resultar precedents a tenir en consideració.

Aquesta pervivència de l'escriptor es mostra en altres fets actuals, com ara la inauguració el febrer passat a Benassal (l'Alt Maestrat), on l'escriptor exercí el magisteri molts anys i on es vinculà familiarment, del Centre Cultural Carles Salvador, amb una conferència de Vicent Pitarch —*Benassal-Carles Salvador, un binomi clau al segle XX valencià*—, que eixirà publicada, al maig vinent, patrocinada per l'Institut d'Estudis Catalans, com una iniciativa que podria tenir una gran projecció futura en el camí per a recuperar la lliçó més permanent d'un escriptor tan tenaç i tan variat en les seues curiositats com el que ens fa veure, amb una gran eloqüència, la selecció de textos que ara ha presentat Vicent Simbor.

Francesc Pérez i Moragón

La marxa dels pobles

Santi Vallés
Josep-Lluís Bausset
Converses amb un home subterrani
Tàndem, València, 2000
244 pàgs.

El primer «Butlletí» de la Protectora de l'Ensenyança Valenciana, entitat de la qual Bausset fou delegat per l'Alcúdia a partir de 1934, debatia si calia «consentir la manca de cultura pròpia». Una mancança contrastada per l'*actitud* de Josep-Lluís Bausset (Paiporta, 1910) en el procés de socialització de la cultura nacional pel que fa a la inserció de la consciència de país en el teixit social dinàmic de la comarca de la Ribera.

Trajectòries com la d'aquest científic doblat d'humanista són significatives per a comprendre com una nació, més que partir de factors culturals-lingüístics, ha de partir de la *constant* de la voluntat política en el marc de conjuntures que contextualitzen un procés de construcció nacional. Recórrer, doncs, els *mètodes* viscuts de Bausset, qüestiona si una comunitat nacional és un invent dels intel·lectuals. És a dir, el mapa cognitiu de Bausset aporta la *pràctica* de construcció d'una cultura política que suggereix la superació d'una antinòmia historiogràfica desenvolupada als anys setanta: el decalatge polític d'un País ideològicament agrarista (J. Fuster: *Nosaltres, els valencians*) amb un fil industrialitzador (E. Lluç: *La via valenciana*). En aquest sentit, un recorregut pels inicis biogràfics de Bausset —amb l'alfabetització en valencià a través de la premsa quotidiana (*Diario de Valencia*) i la incorporació el 1932 al Centre d'Actuació Valencianista, amb la divulgació de premsa valencianista republicana (*El Camí*) i el procés de recuperació i d'impuls d'uns referents culturals i polítics— positivitza una certa autonomia política envers el procés de desenvolupament de l'estructura econòmica. I tot just el desenvolupament de l'evolució ideològica de Bausset porta Vallés a focalitzar el treball sobre un creixement de l'activisme polític —amb els aplecs patròtics— des dels anys trenta, amb exponents ideològics com el *Concepte doctrinal del valencianisme* de Joaquim Reig. Centra també l'estudi en el reflux activista sota el primer franquisme, que comptava, tanmateix, amb xarxes de sociabilitat cultural com les tertúlies (X.

Casp) —amb la coneixença de Fuster— i la funció conscienciadora de la col·lecció «L'Espiga» i de la revista «Esclat». Aquest marc possibilita la represa del contacte amb nuclis d'activitat politicocultural de preguerra i alhora activa la connexió amb nous valencianistes. També parteix d'una estabilització a l'alça de l'activitat cultural-política als anys cinquanta-seixanta amb experiències radiofòniques en valencià, amb la difusió (meta)cultural de l'Obra del Diccionari, amb la tasca de nacionalització subterrània a l'institut de Xàtiva i la relació a la dècada dels anys seixanta amb nacionalistes que articulaven el País amb l'activitat política entre la ciutat de València i els enclavaments comarcals. Aquesta evolució «culmina» políticament en la controvertida integració del Partit Socialista del País Valencià al PSOE. I, finalment, clou amb una etapa oberta als anys vuitanta-noranta oscil·lant entre un Estatut «poc consistent» i el «folklorisme caduc».

Joan Fuster exposava a Riera Llorca (22-IV-1953) que Bausset era «un altre cas admirable». Però no era —ni és— un cas aïllat. La recuperació —i activació social— de la memòria històrica, comprèn trajectòries que configuren models interpretatius partint del coneixement i de l'anàlisi de les contradiccions de la realitat social. De l'elaboració sistemàtica de Santi Vallés es desprèn que qualsevol teoria sobre la nació que cerqui efectes polítics multiplicadors ha d'incloure els diversos fils conductors que emergeixen de la contingència dels fets. O com metaforitzava Fuster sobre Bausset, «Seràs València, una ardent mida d'obres i raó», en contestar la pressió ofegadora del nacionalisme espanyol.

Xavier Ferré

Les arrels liberals del catalanisme

Pere Anguera

Els precedents del catalanisme. Catalinitat i anticontralisme: 1808-1868
Empúries, Barcelona, 2000
368 pàgs.

Entre el volum aparegut el 1997 sobre la llengua catalana al segle XIX i una futura obra que anuncia sobre la «construcció de la mítica catalana» (pàg. 21), Pere Anguera ens ofereix en *Els precedents del catalanisme* una documentadíssima investigació sobre els orígens d'aquest moviment, que naix a final del segle XIX. A l'espera de completar l'anunciada trilogia, en el present estudi el catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili analitza les reivindicacions polítiques en el llarg període que va des de la Guerra del Francès fins als inicis de la Revolució de Setembre de 1868. L'autor fa girar l'eix argumental de l'anàlisi sobre la relació que estableix entre les manifestacions del que anomena «catalinitat» i l'anticontralisme.

Aquesta idea-força ja s'apunta des dels primers capítols. L'anàlisi del conflicte entre liberals i carlins li serveix per traçar el significat que la reivindicació anticontralista té en el discurs del liberalisme. Per a l'autor, l'anticontralisme ha de ser entès no sols com a oposició a les polítiques centralitzadores del nou Estat-nació, sinó, essencialment, com la plasmació política d'un sentiment de diferència. Aquest és el sentit de la «catalinitat».

L'autor insisteix a destacar que va ser en el camp del liberalisme on prengueren sentit les reivindicacions que conduïren als plantejaments catalanistes. L'element clau en l'articulació d'eixe discurs hauria sigut el manteniment de la memòria històrica, expressada en l'historicisme liberal. Segons Anguera la celebració historicista de les llibertats forals no mostra la reinvençió d'eixe passat, sinó la pervivència real d'una «catalinitat invertibrada», l'apel·lació a la qual demostraria el caràcter popular d'eixe sentiment de diferència (p. ex., pàg. 92).

És, des de l'herència així establerta del primer liberalisme, que s'articulen els dos darrers capítols del llibre, centrats en el regnat d'Isabel II. L'autor planteja la continuïtat d'eixe sentiment de diferència des de les bullangues dels anys trenta, passant per les idees de Víctor Balaguer, fins a les manifestacions al voltant de la Guerra d'Àfrica

(1859). Així, aqueixa «catalinitat soterrada» es converteix en la base, sovint implícita però sempre present, de bona part de la política catalana del vuit-cents.

En el marc del debat que la historiografia catalana manté al voltant dels orígens polítics i socials del catalanisme, el llibre se situa en la línia interpretativa sostinguda per Termes. L'obra d'Anguera, per tant, es planteja com a diàleg amb interpretacions, com la de Fradera, que han insistit especialment en els orígens conservadors de les propostes catalanistes. En aquest sentit, l'obra que ens ocupa és una destacada aportació (notablement de materials empírics) en la recuperació de les arrels liberals del catalanisme.

Amb tot, resulta problemàtica la utilització del concepte de «catalinitat». Un concepte que, distingit del de catalanisme, remet a un concepte de nació (de nació catalana) com a preexistent i oposada per definició a la nació espanyola en construcció, i que hauria de trobar en l'anticontralisme la seua natural expressió. Potser valdria la pena reflexionar fins a quin punt, en lloc d'entendre en termes dicotòmics les identitats espanyola i catalana, no seria més adient concebre aquests processos identitaris en termes de doble patriotisme. Un aspecte, per cert, que el mateix Anguera va abordar a *Literatura, pàtria i societat* (1999), però que ha perdut presència en aquest llibre.

Precisament l'adopció de postures anticontralistes, com indica l'autor, no es va fer des de plantejaments antiespanyols (p. ex., pàgs. 83, 203, 274 o 288), sinó en el marc de la construcció del nou Estat-nació, com una lectura distinta de la construcció de l'Espanya liberal. Un problema, sens dubte essencial, que mereix un tractament més complex.

Josep Ramon Segarra i Estarrelles

Fa uns mesos, quan escrivia el capítol de Bòsnia i Kosovo d'un llibre d'imminent aparició (*Más allá del islam*, Alianza), vaig topar amb l'absència de bibliografia que analitzés la desintegració de Iugoslàvia sense el «però» habitual de «culpabilitzar» la precipitació amb què Alemanya i la CE varen reconèixer les independències de Croàcia i Eslovènia el 1991. Això no obstant, casa nostra ha estat el lloc «on el moviment d'ajuda a Bòsnia [i Kosovo] ha tingut un ressò més ampli i s'hi han implicat els actors socials principals». Així doncs, el divorci entre la mobilització de la societat civil i les interpretacions fetes per certs acadèmics i grups de l'esquerra marxista és més que evident. Només uns pocs autors, entre els quals destaca Alfons Cucó, que, el 1997, en el segon número d'aquesta mateixa col·lecció (*Els confins d'Europa*), establí clarament el lligam entre el discurs xenòfob del polític serbi Vasa Cubrilovic (1870-1990) i les pràctiques genocides de Slobodan Milòšević, constitueixen una clara referència per denunciar el que era evident: la responsabilitat de l'ultranacionalisme serbi en la implosió de Iugoslàvia. El record, punyent, de la guerra civil espanyola, de la no intervenció i de l'exili de 1939 fou més que suficient per commoure les consciències de la gent, però no per canviar l'opinió d'un reducte hostil, que denuncià la intervenció de l'OTAN a Kosovo. Tot el contrari de Daniele Conversi, que creu que «l'atac de l'OTAN a la República Federal de Iugoslàvia el 24 de març de 1999 va marcar un gran avenç en la política internacional [atès que reforçà] el principi que manté que després d'un cert grau de violacions sistemàtiques dels drets humans ja no és

La implosió iugoslava

Daniele Conversi
La desintegració de Iugoslàvia
 Catarroja-València, Editorial Afers-
 Universitat de València, 2000
 210 pàgs.

possible emparar-se en la inviolabilitat de les fronteres estatals».

El llibre, excel·lent, és el resultat de donar unitat a treballs anteriors publicats entre 1996 i 2000. En primer lloc, s'aborden les noves aproximacions teòriques al nacionalisme, que superen l'antic debat instrumentalista (el nacionalisme com a invent) / primordialista (un procés espontani basat en un sentit de nació que es dona de manera natural). Així, l'aproximació etnosimbòlica creu que les nacions recolzen en una textura preexistent de mites, valors, símbols: la identitat nacional és la força de la memòria col·lectiva; l'homeostàtica pensa que el nacionalisme sorgeix per fer-se amb el poder de l'estat i, a la vegada, és una reacció contra la interferència i l'expansió estatal, i la transaccional, que, com Conversi, defensa el paper decisiu de les fronteres en la construcció identitària: «el nacionalisme és un procés de manteniment i creació de fronteres».

En segon lloc, es tracta del concepte analític de secessió des del centre per explicar

la implosió iugoslava, que no s'entén sense seguir els passos de la secessió sèrbia: document de l'Acadèmia Sèrbia de la Ciència i les Arts (1985); arribada de Milòšević a la presidència del Comitè Central de la Lliga Sèrbia dels Comunistes (1987); abolició de les autonomies de Kosovo i Voivodina (1989) i aprovació de la Constitució de la República de Sèrbia (1990).

En tercer lloc, s'analitza la decisió de la CE de reconèixer la independència d'Eslovènia i Croàcia (16 de desembre de 1991), que, per als més crítics, era un pas prematur i, per als defensors, arribava massa tard. El reconeixement va arribar, però, «bastant després que Iugoslàvia hagués començat a esmunyir-se cap a la desintegració» i que hagués començat la guerra (27 de juny de 1991): «la idea de la responsabilitat d'Alemanya es va disseminar per tal de trobar qui fustigar a causa de la incapacitat d'Occident per a coordinar una política comuna envers la guerra».

A l'últim, s'hi repassa l'actitud de la Gran Bretanya, on la propaganda sèrbia trobava una molt bona acollida entre els *tories* i alguns grups d'extrema esquerra, i les seves responsabilitats en el conflicte: «si el sistema dels estats internacionals és naturalment conservador i està en guàrdia contra les secessions, aquest és particularment el cas entre aquells països que prosperen amb llaços (neo) colonials». Això explica prou bé la posició britànica —i francesa—, preocupada perquè la «malaltia» iugoslava pogués «infectar» els seus satèl·lits neocolonials, particularment Àfrica. En suma, un llibre oportú i imprescindible per aproximar-se a la implosió de Iugoslàvia.

Antoni Segura i Mas

Editorial Afers

NOVETATS

Personatges
 Santiago IZQUIERDO BALLESTER: *Pere Coromines (1870-1939)*. Pròleg de Josep Ternes, 262 pp. [3.900 ptes.]

El món de les nacions
 Daniele CONVERSI: *La desintegració de Iugoslàvia*, 212 pp. [2.000 ptes.]

Recerca i pensament
 Pau VICIANO: *Els cofres del rei. Rendes i gestors de la batllia de Castelló (1366-1500)*. Pròleg de Guy Bois, 200 pp. [3.120 ptes.]

Els llibres del contemporani
 Carles SANTACANA: *El franquisme i els catalans. Els informes del Consejo Nacional del Movimiento (1962-1971)*, 2a ed., 148 pp. [1.800 ptes.]

Arxius de Ciències Socials
 Gonzalo ANAYA (Coord.): *Educació i democràcia*, 120 pp.

Afers. Fulls de recerca i pensament
 XV:37 (2000), *Mil·lenarisme i utopia*. Coordinació i presentació de Joan Bada i Elias, 260 pp. [3.120 ptes.]

editorial afers

Mark Rothko

a l'època

de la reproductivitat mecànica

Odiava i desconfiava dels historiadors de l'art, els experts, els crítics i les etiquetes. Li encantava estar en posició horitzontal i contemplar el món, escoltar *Don Giovanni* o la precisió del silenci. Volia elevar la pintura a la categoria de la música i la poesia. Se sentia vinculat al surrealisme i l'abstracció i a la vegada volia ser independent. Volia ser únic.

«La voluntat de sistematitzar és una manca d'integritat», va dir Nietzsche; i, efectivament, la voluntat d'entendre l'obra de Rothko va en detriment de la integritat de la seva veritable personalitat, plena, és clar, de contradiccions. L'ordenació d'una exposició pot arribar a demostrar que l'obra de Rothko és un tot sense fissures, que hi predomina una lògica interna de principi a fi. Els rectangles als calaixos de despatx, les façanes o estacions de metro dels anys 30, del rerefons de les obres orgàniques d'inspiració surrealista de principis dels 40, i de la sèrie de transició anterior als 50 emergeixen triomfants al període més característic. Però no és tan senzill: també estava interessat, inicialment, en altres temes com el nu femení o el paisatge, especialment als anys 40.

La gran contribució dels artistes de l'Expressionisme Abstracte va ser, segurament, trobar l'equivalent abstracte de l'autoretrat, el cant de si mateix. Van cantar aquella realitat amb passió, valentia i decisió sense parangó en l'art modern. I en fer-ho, van tocar els grans símbols universals.

A diferència de Mondrian, que reduïa la natura a una geometria substitutòria, Rothko explorava la natura en la seva manifestació més gran, més expansiva i més universal: el que hi ha sota terra i el que hi ha a sobre, per damunt i més enllà. Ell mateix va dir que no hi ha «paisatge» en el seu art, però ja a les seves obres entre el 40 i el 46 hi ha clares divisions del que hi ha a sota i per damunt de la terra, amb clares línies que defineixen els camps. Més que paisatges són seccions transversals del món –els peus sovint representats com a arrels sota terra semblen definir un horitzó proper i un de llunyà.

«Diré sense reserves que des del meu punt de vista no hi pot haver abstraccions. Qualsevol forma o àrea que no té la concreció bategant de la veritable carn i os, la

«M'agradaria dir a tots aquells que pensen que les meves pintures són serenes, bé per amistat o mera observació, que he empresonat la violència més absoluta en cada polzada de la seva superfície.»

Mark Rothko

seva vulnerabilitat al plaer o al dolor, no és res. Qualsevol pintura que no proporcioni l'entorn del qual es desprèn l'alè de vida, no m'interessa». I en un altra ocasió: «Cada forma esdevé una entitat orgànica, que convida a la multiplicitat d'associacions inherents en totes les coses vives.» Això ajuda a interpretar les formes més dominants de l'art de Rothko: els paràgrafs de color de contorns tous que floten davant nostre. Són colors que suggereixen un nombre infinit d'associacions amb el món natural de què formen part.

Les mares terra i els posteriors horitzons, a més de la llum interior que irradia la seva millor obra posterior, presagien un sentit profundament arrelat del seu entorn natural, que no va poder evitar copsar o abstroure. Les àrees de color fulgurant, viu, càlid, ovoide, estan contextualitzades entre horitzons i vores sovint dramàticament emfasitzades. Són uns límits que defineixen un gestalt de l'horitzó entre àrees de color. I les vores, les limitacions perifèriques de la nostra visió de qualsevol horitzó. L'espectador flota en el centre, dins un entorn que cau per dalt, per baix i pels costats. Un núvol sobre el qual l'artista ens deixa la llibertat de fer les nostres pròpies associacions, però determina, dintre de les seves estructures formals, l'extensió del món en què vol encabir aquestes associacions. És per això que l'estructura de les obres de principis dels 40 és crucial, perquè roman latent més enllà dels 50.

Les composicions tripartides o quadripartides presenten una abstracció radical del planeta en forma de secció, que va des de sota els peus de l'espectador en amunt. La llum interna d'aquell món proporciona una acollidora escalfor o negació adjacent, segons l'humor de l'artista. Al final de la seva vida, les últimes imatges bipartides i tristes ens deixen amb un sol horitzó entre el negre espai i l'interior de la terra –ha desaparegut del seu abast desesperat, tot l'espai de gràcia humana de la superfície sota el sol. L'obra sobre

paper d'aquest mateix període és de tamany reduït i colors clars: blaus, roses i grisos acrílics, i assumeixen una pal·lidesa d'extinció, com les últimes i febles expressions de la ràbia de l'artista contra la mort de la llum. Però el color de la depressió és la foscor i ell era depressiu, i com va dir: «l'art es va sumir en la malenconia».

Potser la seva gran fita va ser fer visible tanta llum en les seves disseccions del planeta. Una llum que com diu Clement Greenberg produeix el centelleig de les tesselles dels mosaics bizantins.

Des de la llibertat d'interpretació que ell mateix ens donà podem veure-hi un mapa antic de quan la terra era plana i estava envoltada d'aigua, la separació del cel i les tenebres, una altra forma d'art eclesiàstic, la continuació de Turner, que va ser el primer a fer un trencament significatiu amb les convencions de llum i foscor; o el pas entre la música a la folia. Podem pensar en les diferències entre el misticisme catòlic, protestant i jueu: més contemplatiu o més exaltat. En l'esperit mitopoètic de què parlava Nietzsche a *El naixement de la tragèdia*, o en la teologia de l'art pur. En la naturalesa específica de la psique a partir de contorns lineals i els camps de color difusos dels pintor moderns de què parlava Sigmund Freud. Podem pensar, com ell mateix deia, que «el fosc sempre és al damunt»; en els paràgrafs pesants i els lleugers; en el xiuxiueig en color o en l'efecte produït per la irregularitat de les línies o la boira i els núvols geomètrics.

Ens endinsem en un món creat per a commoure, un espai que podria ser metafísic i fins i tot sagrat, però també de plaer i dolor. Uns camps de color que conviden a la contemplació, el diàleg íntim i la meditació. Uns paisatges abstractes a la recerca de l'absolut i el sublim. Però també podem evocar els nostres romàntics preferits, isolats davant la immensitat de la natura o violents. En Schelling i Schiller; la llibertat, la dignitat, la gràcia, el bell, el sublim, la ingenuïtat i la melangia. En l'experiència estètica o l'esperit del mite.

Però no poden evitar pensar que a les seves obres es reproduïx l'aura del món.

Inventariar el passat

És cert que ja al segle XVI comptem, els valencians, amb algun intent meritori de fer una bibliografia dels nostres autors regnícoles. Al segle del Barroc, però, una tal idea es veuria desenvolupada plenament amb l'obra de Josep Rodríguez, que va veure la llum el segle següent, quasi simultàniament a la de Vicent Ximeno. Al XIX, Just Pastor Fuster i Constantí Llombart, i Ribelles Comín, ja al XX, completen a grans trets els noms més importants d'una disciplina generalment ingrata però utilíssima. Fer inventari dels escriptors del passat i de llurs obres és, si més no, una tasca feixuga i que passa per ser simplement «descriptiva» i allunyada de les volades «interpretatives» a què tanta voluntat posen alguns investigadors i pseudo-investigadors que, amb quatre idees bàsiques i amb un absolut desconeixement de la matèria de què disposen, es llancen a fer hipòtesis agosarades o no, però suggestives, segons el seu criteri, i s'allunyen de treballs tan pacient

I tot açò ho dic perquè una tasca com l'encetada per Magda Cabanes, amb la publicació d'un *Catàleg bibliogràfic*

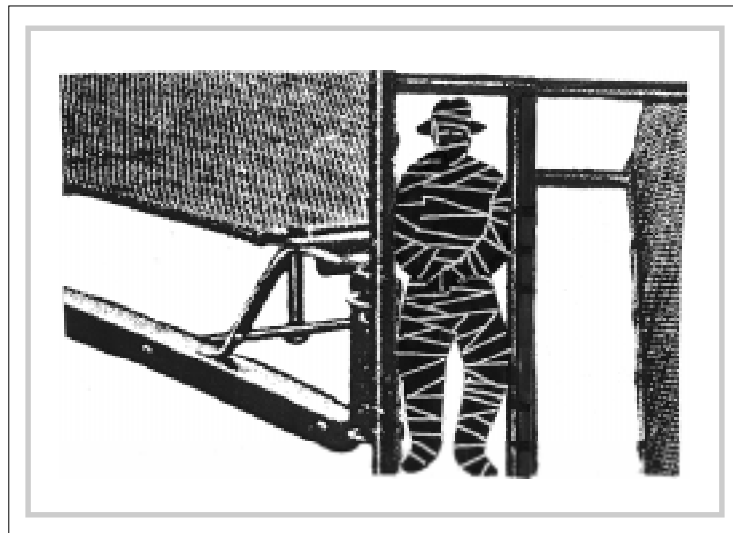
d'autors catarrojins (Catarroja, 2000) no és massa habitual entre els joves investigadors. Centrada en un àmbit local, la seua feina es converteix, així, en clau per aquella localitat però, alhora, transcendeix el campanar del seu poble, en la mesura que ajudarà a establir, a la llarga, un repertori actualitzat dels escriptors valencians del passat. Elaborar catàlegs d'aquesta mena, amb la rigorositat i la pulcritud d'aquesta jove investigadora, es troba a la base del treball molt més ampli que tard o d'hora s'haurà de fer. Ho

destaca i ho demana, també, la mateixa Carme Gregori, en prologar aquest llibre.

Catalogar, inventariar, fer bases de dades o pàgines webs amb informació veraç i contrastada sobre els autors valencians del passat o els actuals, és col·laborar eficaçment a poder conèixer millor la nostra literatura. Podria posar alguns exemples d'errades interpretatives que denuncien la manca de coneixements sobre períodes concrets de la nostra història literària, però no paga la pena. És millor mirar-se el futur esperançats en treballs com el que ara comente que col·laboraran a evitar interpretacions errònies.

Jo, personalment, agraesc moltíssim els catàlegs d'autors o de llibres, els repertoris de manuscrits o de textos impresos, els índexs en obres voluminoses, les bibliografies antigues o actuals, etc. I alguna missa haurem de pagar-los, entre tots, a les ànimes de Just P. Fuster o de Ximeno; i també a la d'Aguiló i a tots els altres. Fins i tot a Lluís Cerveró, pel seu fitxer de l'Arxiu del Regne. Tasques, al remat, impagables i que cal.

Vicent Josep Escartí

alguns
mai no
abandonen
del tot
l'esperit
universitari

També aquells que en el passat no han
sigut estudiants de la nostra Universitat.

Participar com a Amic i Antic Alumne de la Universitat de València és gaudir dels avantatges d'un col·lectiu cada vegada més plural i nombrós que manté viu l'interès per donar suport a la vida universitària i cultural a la nostra ciutat.

Cridan's 900 - 500 - 100
Segur que el trobes estimulant.
<http://www.uv.es/~csegles>
amics@uv.es

AAUV
AMICS I ANTICS ALUMNES
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

CAM Caja de Ahorros
del Mediterráneo

1499 **CINC** 1999
SEGLES

*Aquestes pàgines
de novetats bibliogràfiques són patrocinades
pel Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València:*

EEDITORIAL AFERS

- Cid, Felip: *Memòries inútils*, col. «Personatges», 4, 340 pàgs., 4.500 PTA.
- Viciano, Pau: *Els cofres del rei. Rendes i gestors de la batllia de Castelló*, pròleg de Guy Bois, col. «Recerca i Pensament», 12, 198 pàgs., 3.120 PTA.
- Santacana, Carles: *El franquisme i els catalans. Els informes del Consejo Nacional del Movimiento (1962-1971)*, col. «Els llibres del contemporani», 10, 148 pàgs., 1.800 PTA.
- Millan, Jesús (coord.): «El passat agrari (segles XIX-XX)», *Afers. Fulls de recerca i pensament*, XV: 36 (2000), 264 pàgs., 3.000 PTA.
- Conversi, Daniel: *La desintegració de Iugoslàvia*, col. «El món de les nacions», 5, 212 pàgs., 2.000 PTA.

EEDITORIAL AGUACLARA

- Borrell, Joaquín: *Todos los hombres del murciélagu. Diccionario del Valencia C.F.*, 400 pàgs., 2.900 PTA.
- Ortega Parra, Joaquín: *En rojo carmesí*, col. «Anaquel Poesia», 58, 128 pàgs., 1.200 PTA.
- Roig, Josep Lluís: *Ebri del vi perdut*, Premi Gata de Gorgos 2000, col. «L'Aiguader», 13, 54 pàgs., 1.200 PTA.

ALGAR EDITORIAL

- Arias, Fernando: *El ojo hambriento*, col. «Narrativas», 2, 1.950 PTA.
- Garrido, Vicente: *Amores que matan. Acoso y violencia contra las mujeres*, 328 pàgs., 2.300 PTA.
- Herrerias, Enrique: *Valencia-Cinema: 25 años de resistencia cultural*, 5.200 PTA.
- Muñoz Puelles, Vicente: *La ciudad en llamas*, col. «Narrativas», 3, 224 pàgs., 1.950 PTA.

EEDICIONS BROMERA

- Borràs, Vicent: *L'últim tren*, Premi Joanot Martorell 2000, col. «L'Eclèctica», 75, 200 pàgs., 1.950 PTA.
- Casas, Mariano: *Escales d'una fuga*, col. «Esguard», 2, 192 pàgs., 1.200 PTA.

- Conan Doyle, Arthur: *La nova catacumba*, trad. de Josep Marco, il·lustracions de Gràcia Miñana, col. «A la Lluna de València», 43, 128 pàgs., 975 PTA.
- Fluixà, Josep Antoni: *La reina Atàülfa*, il·lustracions d'Antoni Laveda, col. «El Micalet Galàctic», 74, 96 pàgs., 850 PTA.
- Galícia, Montserrat: *Quasi Déus*, col. «Espurna», 53, 176 pàgs., 1.200 PTA.
- Gisbert, Francesc: *El secret de l'alquimista*, col. «Esguard», 1, 168 pàgs., 1.100 PTA.
- Mollà, Toni: *Espill d'insolències*, Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta, col. «Textures», 6, 272 pàgs., 2.500 PTA.
- Mollà, Toni (ed.): *Ideologia i conflicte lingüístic* (actes de les IX Jornades de Sociolingüística d'Alcoi), col. «Graella», 13 (sèrie «Lectures de Sociolingüística», 3), 272 pàgs., 2.500 PTA.
- Moreno, Àngels: *Molson*, Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 2000, col. «L'Eclèctica», 74, 189 pàgs., 1.950 PTA.
- Morreres, Josep M.: *Sense malícia*, Premi Vila de Teulada 2000, col. «Lletra Nova», 8, 128 pàgs., 1.500 PTA.
- Pla, Joan: *L'autobús d'aniràs i no tornaràs*, Premi de Narrativa Infantil Vicent Silvestre 2000, il·lustracions de Kino Garrido, col. «El Micalet Galàctic», 75, 96 pàgs., 850 PTA.
- Simó, Isabel-Clara: *La innocent*, intr. i notes de Manel Garcia Grau, col. «Els Nostres Autors», 43, 208 pàgs., 1.500 PTA.
- Xukri, Mohamed: *El temps dels errors* (reedició), trad. d'Isaïes Minetto i Vicent Carles Navarro, col. «L'Eclèctica», 23, 216 pàgs., 1.875 PTA.

EEDICIONS DEL BULLENT

- Espinós i Felipe, Joaquim: *Literatura creativa*, col. «Recursos», 4, 88 pàgs., 1.300 PTA.
- Palacín, A.; Verdaguer, A.; Bayés, P.: *Els oncles volen adoptar un xiquet*, col. «Pau i Laia», 3, 32 pàgs., 500 PTA.
- Pellicer, Joan: *Costumari botànic (2)*, col. «La Farga», 8, 256 pàgs., 3.500 PTA.

C.E.I.C. ALFONS EL VELL

- Bataller Calderón, Josep: *Les rondalles valencianes*, 310 pàgs., 1.200 PTA.
- Calzado Aldaria, Antonio; Sevilla Parra,

Lluís: *La II República a Gandia*, 246 pàgs., 1.600 PTA.

Castillo Sainz, Jaume: *Alfons el Vell, Duc Reial de Gandia*, 248 pàgs., 2.000 PTA.

EEDITORIAL DENES

- Ardoy Heredia, Juan: *Liberación e integración del personal desde el presente*, col. «Calabria», 3, 128 pàgs., 1.830 PTA.
- Celaya, Gabriel: *Primeras tentativas poéticas*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 42, 104 pàgs., 1.497 PTA.
- Ferrer Escrivà, Vicenta: *Biografia Francesc Ferrer Pastor* (2ª edició, corregida i augmentada), col. «Biografies», 4, 48 pàgs., 875 PTA.
- Jarque Bayo, Francesc: *Espillet i el drac*, 178 pàgs., 3.120 PTA.
- Roca Ricart, Rafael: *L'alba d'un poble* (2ª edició), col. «Investigació Francesc Ferrer Pastor», 6, 248 pàgs., 2.745 PTA.
- Vera Sempere, Francisco J.: *Santiago Ramón y Cajal en Valencia (1884-1887)*, col. «Calabria», 2, 128 pàgs., 1.830 PTA.
- Vidal Huerta, Raül: *Ara que ve Pasqua*, il·lustracions de Xavi Sellés, col. «Costumeta», 5, 16 pàgs., 666 PTA.
- Vidal Huerta, Raül: *El porrat del bou*, il·lustracions de Xavi Sellés, col. «Costumeta», 4, 16 pàgs., 666 PTA.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

- Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 28 («El realisme en la literatura catalana de postguerra»), 173 pàgs.
- García Frasset, Gabriel: *Literatura i societat a la comarca de la Safor (1833-1936)*, col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 52, 276 pàgs., 1.900 PTA.
- Ramos Alfajarín, Joan Rafael: *Ésser, estar i haver-hi en català antic. Estudi sintàctic i contrastiu*, col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 51, 448 pàgs., 2.800 PTA.

EEDITORIAL MARFIL

- Botella Miró, Jordi: *Estació terminal*, col. «Autors d'Ara», 5, 208 pàgs., 1.775 PTA.
- Iborra i Polo, Leandre: *Al cor de l'Aitana*, col. «Autors d'Ara», 9, 205 pàgs., 1.425 PTA.

Moya, Bienve: *Il·legals*, col. «Autors d'Ara», 7, 380 pàgs., 1.800 PTA.
Verdú, Jordi Raül: *A la vora de la llar*, col. «Autors d'Ara», 8, 175 pàgs., 1.300 PTA.
Viana, Mercé: *Coses de la Lluna*, col. «Autors d'Ara», 6, 104 pàgs., 1.150 PTA.

EDITORIAL MIL999

Fuster, Joan: *Nosotros, los valencianos*, trad. de Josep Palàcios, 360 pàgs., 2.800 PTA.
Hurtado, M.A. (et al.): *Dotze cançons populars catalanes per a piano i música de cambra*, 35 pàgs., 1.500 PTA.

NAU LLIBRES

Capitán Díaz, Alfonso: *Republicanism and education in the Spain contemporary (vol. II). Entre repúblicas (1874-1931)*, 270 pàgs., 2.200 PTA.
Doménech Zornoza, Josep Lluís: *Els colors de la mar*, col. «ARS», 2, 113 pàgs., 1.950 PTA.
Marzal Felici, José Javier: *Guía para ver: Ciudadano Kane (Orson Welles, 1941)*, col. «Guías para ver y analizar cine», 143 pàgs., 1.400 PTA.
Monzó García, José Maria; Rubio Marco, Salvador: *Guía para ver: Con la muerte en los talones (Alfred Hitchcock, 1959)*, col. «Guías para ver y analizar cine», 92 pàgs., 980 PTA.

EDITORIAL PRE-TEXTOS

Bento, José: *En el silencio de Noviembre*, pròleg de Carlos Bousoño, col. «Poesía», 184 pàgs., 2.950 PTA.
Colli, Giorgio: *Introducción a Nietzsche*, col. «Ensayo», 240 pàgs., 2.500 PTA.
García Ortega, Adolfo: *Travesía*, col. «Poesía», 76 pàgs., 1.850 PTA.
Maeztu, Gustavo de: *Andanzas y episodios del señor Doro (primera parte)*, presentació de Miguel Sánchez-Ostiz, col. «Narrativa», 296 pàgs., 2.000 PTA.
Martínez, José Luis: *El tiempo de la vida*, col. «Poesía», 84 pàgs., 1.850 PTA.
Michaux, Henri: *Frente a los cerrojos (seguido de puntos de referencia)*, trad., intr. i notes de Julia Escobar, col. «La Cruz del Sur», 452 pàgs., 4.000 PTA.
Ungaretti, Giuseppe: *El cuaderno del viejo*, intr. i versions de Luis Muñoz, col. «La Cruz del Sur», 120 pàgs., 2.000 PTA.

EDITORIAL SAÓ

Aguado, Cristòfor: *Escritos*, col. «Saviesa Cristiana», 7, 422 pàgs., 2.200 PTA.

Garrido Zaragoza, Juan José: *Sensibilidad actual i actitud evangelitzadora*, col. «Saviesa Cristiana», 6, 216 pàgs., 2.100 PTA.
Todolí i Merenciano, Artur: *Modernisme i Algemesí*, col. «Algadins», 12, 454 pàgs., 2.100 PTA.
Vilafranca, Encarna; Fresquet, Rafael: *Anys de letargia. Crònica de la pervivència de la llengua i la cultura al País Valencià (1939-1975)*, col. «Biblioteca Josep Giner», 6, 148 pàgs., 2.100 PTA.

EDITORIAL 7 I MIG

Estrada, Rafael: *Terra de tendresa*, pròleg d'Albert Hernández i Xulvi, col. «Poesia», 30, 97 pàgs., 1.995 PTA.
Navarret, Alfons: *Versos d'araflà*, pròleg de Vicenç Llorca, col. «Poesia», 1.995 PTA.
Romano, Umberto: *Més enllà dels vels del silenci*, col. «Quaderns Literaris», 1.600 PTA.
Valor, Josep: *El mas de Planisses*, pròleg d'Antoni Torreño, col. «Quaderns Literaris», 1.995 PTA.

TÀNDEM EDICIONS

Benhabib, Seyla: *Diversitat cultural, igualtat democràtica. La participació política a l'era de la globalització*, col. «Arguments», 11, trad. de Gustau Muñoz, 132 pàgs., 1.600 PTA.
Chandro, Juan Carlos; Izquierdo, Gonzalo: *Un somni redó*, col. «Tombatossals», 32 pàgs., 1.900 PTA.
Egaño, Andoni: *No m'agrada el futbol, i què?*, il·lustracions de Mikel Valverde (co-edició amb Editors Associats), 32 pàgs., 850 PTA.
Forcano, Manuel: *Com un persa*, col. «La Poesia de Tàndem», 4, 64 pàgs., 1.400 PTA.
Giménez, Llorenç; Mayor, Carmela: *Els embarbussaments de Llorenç*, col. «El Tricicle», 23, 24 pàgs., 950 PTA.
Istvan: *Llegenda ugandesa*, col. «El Tricicle», 24, 24 pàgs., 700 PTA.
Larrauri, Maite; Max: *El desig segons Gilles Deleuze*, col. «Filosofia per a profans», 1, 96 pàgs., 1.650 PTA.
Larrauri, Maite; Max: *La sexualitat segons Michel Foucault*, col. «Filosofia per a profans», 2, 102 pàgs., 1.650 PTA.
Lê, Linda: *Les albes*, trad. d'Antònia Pallach, col. «Valències», 6, 176 pàgs., 1.750 PTA.
Masgrau, Fina; Bellver, Lourdes: *Marieta cuinera*, col. «La rata Marieta», 13, 12 pàgs., 525 PTA.
Masgrau, Fina; Bellver, Lourdes: *Marieta, on ets?*, col. «La rata Marieta», 14, 12 pàgs., 525 PTA.
Masgrau, Fina; Bellver, Lourdes: *Marieta va*

a la fira, col. «La rata Marieta», 15, 12 pàgs., 525 PTA.

Roig, Josep Lluís: *Oasi breu*, col. «La Poesia de Tàndem», 3, 58 pàgs., 1.400 PTA.
Salvador, Vicent: *Poesia, ciutat oberta. Incurcions en el discurs poètic contemporani*, col. «Arguments», 12, 140 pàgs., 1.600 PTA.
Usó, Vicent: *La taverna del Cau de la Lluna*, col. «Valències», 5, 226 pàgs., 2.400 PTA.

EDICIONS TRES I QUATRE

Almiron, Núria: *De Vannebar Bush a la WWW*, col. «Comunicació», 6.
Anònim: *Les mil i una nits*, col. «Llibres Clau», 25.
Bíblia, col. «Llibres Clau», 24.
Escobar, Rafael: *Els vidres entelats*, col. «Narratives», 67, 250 pàgs.
Fuster, Joan: *Correspondència IV. Manuel Sanchis Guarnier; Josep Giner Marco, Germà Colón*, ed. a cura d'Antoni Ferrando, 560 pàgs.
Guia i Conca, Aitana: *La llengua negociada*, col. «Quaderns», 51.
Marqués, Josep Vicent: *País perplex* (3ª edició, revisada i ampliada), col. «La Unitat», 17, 296 pàgs., 2.250 PTA.
Querol, Jordi: *Dos mons, un planeta*, col. «El Grill», 57.
Rodrigo, Francesc: *Àmfores de foc*, Premi Senyoriu d'Ausiàs March 2000, col. «Poesia 3i4».
Sagarra, Josep M. de: *L'aperitiu I*, Obra Completa, vol. IX.
Solé i Camardons, Jordi: *El políedre sociolingüístic. Una iniciació a la sociolingüística del conflicte*, col. «Contextos», 6.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT D'ALACANT

Barciela López, C.; Melgarejo Moreno, J.: *El agua en la Historia de España*, 434 pàgs., 2.900 PTA.
Marco Molina, J.A.; Matarredona Coll, E.; Padilla Blanco, A.: *Cartografía básica geomorfológica: Elda (14-17)*, 28 pàgs., 1.400 PTA.
Navarro Benito, M.: *Los Castillos de la Orden de Montesa en la Baja Edad Media Valenciana*, 256 pàgs., 2.800 PTA.
Ródenas Vilar, R.: *El hombre de la capa verde. Historia de un error judicial en la España de Felipe II*, 330 pàgs., 3.200 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I

Agost, Rosa; Monzó, Esther: *Tèoria i pràctica de la traducció general. Espanyol-ca-*

talà, col. «Universitas», 8, 158 pàgs., 2.200 PTA.

Alberola, Nieves; Reverter, Sonia (coords.): *Asparkia. Investigació feminista*, 11, 152 pàgs., 1.200 PTA.

Dossiers Feministes, 4 («Platós i platees. Dones i violència als espais cinematogràfic i escènic»), 180 pàgs., 1.000 PTA.

Garcia Edo, Vicent: *Jacobi Regis Thesauri. Tresors bibliogràfics de la Universitat Jaume I*, 168 pàgs., 3.000 PTA.

Saborit Mallol, Cristóbal; Julián Marzá, Juan Pedro; Vaquer Chiva, Antoni: *Adaptació curricular. Aplicació informàtica NAC-ACS* (llibre i CD-Rom), col. «Educació», 4, 156 pàgs., 3.300 PTA.

Salvador, Vicent; Piquer, Adolf (eds.): *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*, col. «Estudis Filològics», 4, 424 pàgs., 4.600 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Abellán, Juan José (et al.): *Pràctiques d'estadística matemàtica*, col. «Educació. Sèrie Materials», 120 pàgs., 1.500 PTA.

Alfaro Giner, Carmen; Tirado Pascual, Marta (eds.): *La mujer en la Antigüedad* (actes del II Col·loqui del SEMA), 162 pàgs., 2.080 PTA.

Barberá, Ester; Sarrió, Maite; Ramos, Amparo (coords.): *Mujeres directivas: promoción profesional en España y el Reino Unido* (edició bilingüe en castellà i en anglès), col. «Quaderns Feministes», 2, 400 pàgs., 2.000 PTA.

Berrio, Jordi: *La comunicació en democràcia. Una visió sobre l'opinió pública*, col. «Aldea Global», 190 pàgs., 2.400 PTA.

Bonet, Sebastià: *Les gramàtiques normatives valencianes i balears del segle XX*, col. «Biblioteca Lingüística Catalana», 158 pàgs., 1.350 PTA.

Cabanilles, Antònia; Bañuls, José Vte.; López, Arcadio (eds.): *Homenatge a César Simon*, «Quaderns de Filologia. Sèrie Estudis Literaris», V, 460 pàgs., 3.000 PTA.

Cerezo Jiménez, M. Ángeles: *Interacciones familiares: un sistema de evaluación observacional. Standardized Observation Codes III* (CD-ROM), 3.390 PTA.

Cervera Ferri, Pablo; Ibiza Cots, Inmaculada: *Escola de Comerç de València. Un itinerari històric pels Estudis d'Empresariats*, 158 pàgs., 2.500 PTA.

Clément, Catherine; Kristeva, Julia: *Lo femenino y lo sagrado*, col. «Feminismos» (coedició amb Càtedra), 232 pàgs., 2.000 PTA.

Conversi, Daniele: *La desintegració de Iugoslàvia*, trad. de M. Àngels Giménez i Carmen Campello, col. «El Món de les Nacions», 210 pàgs., 2.000 PTA.

Corencia López, Rosa: *Gordolobo*, col. «Acadèmia dels Nocturns», 104 pàgs., 850 PTA.

Cortés Escrivà, Josepa; Pons Alós, Vicent: *Catàleg de l'arxiu dels Boil de la Scala, senyors de Manises (Arxiu històric municipal de Sueca)*, col. «Instruments de descripció», 250 pàgs., 1.560 PTA.

Cronos. Cuadernos Valencianos de Historia de la Medicina y de la Ciencia, vol. II, 2, 184 pàgs., 1.500 PTA.

Cuadernos de Geografía, 65-66, 384 pàgs., 1.945 PTA.

Cuellar, M. del Carmen; Rodríguez, Juan Ramon: *Los estudios mercantiles y la Escuela de Comercio de Valencia 1787-1975*, 358 pàgs., 2.800 PTA.

Didáctica de las ciencias experimentales y sociales, 14, 126 pàgs., 1.000 PTA.

Dolón, Rosana: *La negociación como tipo discursivo. Construcción interactiva de una conducta conversacional transaccional*, «Cuadernos de Filología. Anejo XXVI», 120 pàgs., 1.300 PTA.

Esparcia, Javier; Moseley, Malcolm; Noguera, Joan (eds.): *Exploring rural development partnerships in Europe. An analysis of 330 local partnerships across eight EU countries*, col. «Informes Uderval», 1, 286 pàgs., 2.340 PTA.

Fradera, Josep Maria; Millán, Jesús (eds.): *Las burguesías europeas del siglo XIX. Sociedad civil, política y cultura*, col. «Història», 400 pàgs., 2.542 PTA.

García Sobrecases, Francisco: *Acción colectiva y bienes públicos. Una introducción al análisis de los comportamientos no cooperativos*, col. «Propuestas» (coedició amb Tirant lo Blanch), 302 pàgs., 2.817 PTA.

L'Espill. Revista fundada per Joan Fuster, segona època, 5 (coedició amb Tres i Quatre), 192 pàgs., 1.500 PTA.

Mètode. Revista de difusió de la investigació, 26, 74 pàgs., 600 PTA.

Mollà, Alejandro (coord.): *Coneixements bàsics de màrqueting*, col. «Educació. Sèrie Materials», 172 pàgs., 1.970 PTA.

Pasajes. Revista de pensamiento contemporáneo, 3 (coedició amb la Fundació Cañada Blanch), 152 pàgs., 1.000 PTA.

Pérez-Bermúdez, Carlos: *Lo que enseña el arte. La percepción estética en Arnheim*, col. «Oberta», 150 pàgs., 1.500 PTA.

Ponsoda, Xavier (et al.): *Pràctiques de citologia i histologia*, col. «Educació. Sèrie Materials», 224 pàgs., 2.100 PTA.

Psicológica. Revista de Metodología y Psicología Experimental, vol. XXI, 1-2, 84 pàgs., 2.500 PTA.

Raposo Fernández, Berta (coord.): *Parzival. Reescritura y transformación*, 190 pàgs., 2.250 PTA.

Raposo Fernández, Berta: *Textos alemanes primitivos. La Edad Media temprana ale-*

mana en sus testimonios literarios, «Cuadernos de Filología. Anejo XXXIII», 196 pàgs., 1.600 PTA.

Revista d'Història Medieval, 9 («Oligarquías políticas y elites económicas en las ciudades bajomedievales. Siglos XIV-XVI»), 372 pàgs., 2.060 PTA.

Rosselló Verger, Vicenç M. (ed.): *Geoarqueología i quaternari litoral* (Memorial María Pilar Fumanal), 456 pàgs., 4.160 PTA.

Saguntum Extra, 3 («IBERS. Agricultors, artesans i comerciants. III Reunió sobre Economia en el Món Ibèric»), 440 pàgs., 7.000 PTA.

Saguntum. Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 32, 214 pàgs., 3.000 PTA.

Salvador Esteban, Emilia (coord.): *Conflictos y represiones en el Antiguo Régimen*, col. «Monografías y Fuentes», 20, 208 pàgs., 2.000 PTA.

Sánchez Durá, Nicolás (ed.): *Ernst Jünger: Guerra, Técnica y Fotografía*, 250 pàgs., 3.000 PTA.

Sánchez Llama, Iñigo: *Galería de escritoras isabelinas. La prensa periódica entre 1833 y 1895*, col. «Feminismos» (coedició amb Càtedra), 418 pàgs., 2.500 PTA.

Serna, Justo; Pons, Anacleto: *Cómo se escribe la microhistoria*, col. «Frónesis» (coedició amb Càtedra), 286 pàgs., 1.800 PTA.

Studia Philologica Valentina, 4, 320 pàgs., 2.500 PTA.

Talens, Jenaro: *El sujeto vacío*, col. «Frónesis» (coedició amb Càtedra), 432 pàgs., 2.500 PTA.

Teixidor, M. Jesús; Hernández, Teresa: *La Fábrica de Tabacos de Valencia. Evolución de un sistema productivo (1887-1950)*, col. «Oberta», 278 pàgs., 3.000 PTA.

Young, Iris Marion: *La justicia y la política de la diferencia*, col. «Feminismos» (coedició amb Càtedra), 458 pàgs., 2.900 PTA.

EDICIONS LA XARA

Garcia Frasset, Gabriel (intr.): *El Certamen*, col. «Valldigna», 112 pàgs., 1.000 PTA.

Grau i Escrihuela, Antoni: *La Valldigna, territoris i canvi social*, col. «Valldigna», 142 pàgs., 2.000 PTA.

Grup Pangea: *Quadern d'història contemporània valenciana*, col. «Estudi», 122 pàgs., 1.000 PTA.

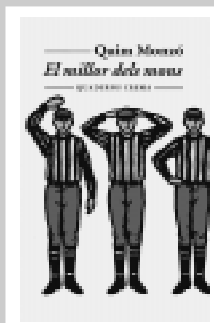
Izquierdo Sánchez, José: *Topografía médica de Rótova y pueblos anejos a su distrito*, intr. de Josep Lluís Barona, col. «Safor», 192 pàgs., 1.500 PTA.

Pascual Artiaga, Mercedes: *Fam, malaltia i mort. Alacant i la febre groga de l'any 1804*, col. «País», 184 pàgs., 2000 PTA.

Sanchis Martínez, Vicent: *Aventura al desert*, col. «El Dau», 128 pàgs., 1.100 PTA.

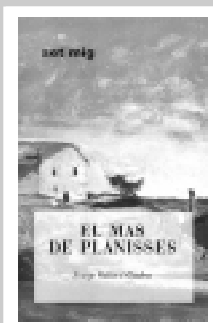
J pròpiament
de llibres,
perseguit pel jo, pel purgatori del Dant i una mica del Mira,
o bé a l'inrevés,
mirant-me en el mirall.

Quim Monzó
El millor dels mons
283 pàgs.
21x13 cm.
Quaderns Crema
Barcelona

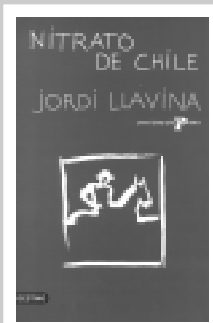
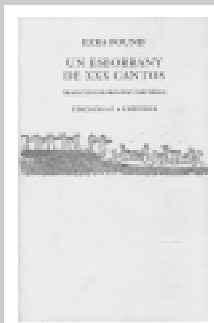
Manuel Forcano
Com un persa
57 pàgs.
20x14,5 cm.
Tàndem Edicions
València

Carme Arnau
*Memòria i ficció en l'obra de
Mercè Rodoreda*
121 pàgs.
24x17 cm.
Fundació Mercè Rodoreda
Barcelona

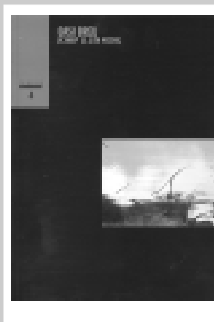
Josep Valor
El Mas de Planisses
107 pàgs.
20,5x12,5 cm.
Set i mig
Benicull del Xúquer

Ezra Pound
Un esborrany de XXX Cantos
311 pàgs.
21x13 cm.
Edicions 62/Empúries
Barcelona

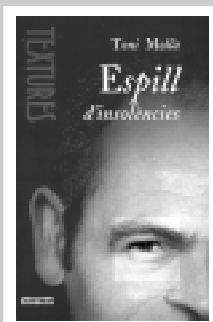
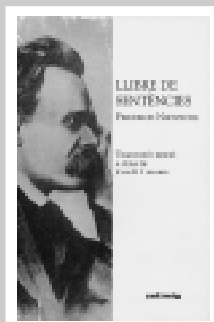
Jordi Llavina
Nitrato de Chile
185 pàgs.
22,5x14,5 cm.
Destino
Barcelona

Josep Lluís Roig
Oasi breu
51 pàgs.
20x14,5 cm.
Tàndem Edicions
València

Gabriel Celaya
Primera tentativas poéticas
96 pàgs.
19,5x13,5 cm.
Denes
València

Friedrich Nietzsche
Llibre de sentències
149 pàgs.
20,5x13 cm.
Set i mig
Benicull del Xúquer

Toni Mollà
Espill d'insolències
266 pàgs.
20,5x13 cm.
Bromera
Alzira

Sette P nella fronte mi descrisse
col punton de la spada, e "Fa che lavi,
quando se' dentro, queste piaghe" disse.

NOVETATS EDITORIALS, 2001

Caplletra, Revista internacional de Filologia

29: *Monogràfic sobre Pragmaestilística.*

Coordinat per M. Pérez Saldanya i V. Salvador.

Col·laboradors: A. López García, M. L. Villanueva, J. L. Fiorin, A. Piquer, V. Salvador, M. Pérez Saldanya, M. J. Cuenca, A. Viana, E. Teruel Planas, J. R. Guzman, G. Saavedra Vergara.

Col·lecció "Biblioteca Sanchis Guarner"

52: Garcia Frasquet, Gabriel: *Literatura i societat a la comarca de la Safor.*

53: Martines, Josep: *El valencià del segle XIX.*

Estudi lingüístic del Diccionario valenciano de Josep Pla i Costa

54: Pitarch, Vicent: *Llengua i església durant el Barroc valencià* (en premsa).

55: Martos, Josep Lluís: *Les proses mitològiques de Joan Roís de Corella.* Edició crítica.

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms:.....

Adreça:..... Població:..... País:.....

Codi Postal:..... Telèfon:..... e-mail:.....

Em subscric a la revista *Caràcters* per cinc números, a partir del número....., raó per la qual:

OPCIÓ A: Us tramet un xec per valor de 2.300 PTA. a nom de: Universitat de València. Revista *Caràcters*.

OPCIÓ B: Us adjunte fotocòpia de l'ingrés de 2.300 PTA., a nom de la revista *Caràcters*, en el compte corrent de la Universitat de València (Bancaixa, Urbana Sorolla de València: 2077-0735-89-3100159143).

Data:.....

Signatura

Envieu els justificants a: *Caràcters*. Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Blasco Ibáñez, 32, 46010 València